

รายงานวิจัย

ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย:
การวิเคราะห์การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา

Inequality in Higher Education Opportunities in Thailand:
An Analysis of Access to Quality Education and Field of Study Choice

โดย

ปณิดา จินทรสุกรี | พิระศักดิ์ จั่วตัน | นิตินัย รุ่งจินดารัตน์

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รายงานวิจัย

ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาใน
ประเทศไทย: การวิเคราะห์การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและ
การเลือกสาขาวิชา

Inequality in Higher Education Opportunities in
Thailand: An Analysis of Access to Quality Education
and Field of Study Choice

โดย

ปณิดา จันทรสุนทร

พีระศักดิ์ จิวตัน

นิตินัย รุ่งจินดารัตน์

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สนับสนุนทุนวิจัยโดย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

มิถุนายน 2561

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย “ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย: การวิเคราะห์การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา” นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2560 ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตฤณวิศ สาคกริก ซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยนี้ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งและทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และเสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ของสำนักวิจัยและหน่วยงานต่างๆ ภายในสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่มีส่วนช่วยให้การจัดทำโครงการวิจัยฉบับนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้ช่วยเก็บข้อมูลทุกท่านที่ช่วยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ และผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ทำให้การเก็บข้อมูลดำเนินไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป และเป็นส่วนสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษา โดยการเพิ่มโอกาสให้เยาวชนไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้นและการส่งเสริมให้เยาวชนไทยเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

คณะผู้วิจัย

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มิถุนายน 2561

บทสรุปผู้บริหาร

ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม และอาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิตในที่สุด ดังนั้นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษาหลายครั้งในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่และยังไม่ได้รับการแก้ไข มิติของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีแนวโน้มดีขึ้น คือ การเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแง่ของคุณภาพการศึกษาซึ่งเรียกว่า ความแตกต่างในแนวตั้ง (Vertical Differentiation) และในแง่ของการเลือกสาขาวิชาซึ่งเรียกว่า ความแตกต่างในแนวนอน (Horizontal Differentiation) ยังคงเป็นปัญหาในระยะยาวที่ยังแก้ไขไม่ได้ ทั้งๆ ที่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในทั้ง 2 มิติดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเหลื่อมล้ำของผลตอบแทนแรงงาน

จากความสำคัญของปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาดังกล่าว โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ปีการศึกษา 2560 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 389,966 คน โดยคณะผู้วิจัยได้คำนวณขนาดตัวอย่างตามระเบียบวิธีทางสถิติ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 8,000 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม

ผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รองลงมา คือ คณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีเป้าหมายทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมา คือ ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามลำดับ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตแล้ว แต่ยังไม่แน่นอน

ผลการสำรวจปัจจัยทางสังคมและประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีพี่น้องจำนวนเฉลี่ย 2 คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) ก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยศึกษาในสายสามัญ (มัธยมศึกษาตอนปลาย) โดยจบการศึกษาจากโรงเรียนรัฐบาลมากที่สุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เคยศึกษาในสายอาชีพนั้น ส่วนใหญ่เคยศึกษาในโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล สำหรับทำเลที่ตั้งของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นๆ นอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเทศบาลมากที่สุด สำหรับด้านสถานภาพครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน โดยที่บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งคู่ บิดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนมารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบ

ธุรกิจส่วนตัวและเกษตรกร โดยบิดามารดา/ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอต่อการใช้จ่ายและมีรายได้เหลือเก็บ

ผลการสำรวจปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (GPAX) เท่ากับ 3.26 คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รวมทุกวิชาเท่ากับ 230.59 คะแนน วิชาที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชาภาษาไทย และวิชาที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิชาภาษาอังกฤษ ในส่วนของคะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) กลุ่มตัวอย่างได้คะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถในการอ่าน เขียน คิด วิเคราะห์ และแก้โจทย์ปัญหา เท่ากับ 131.83 คะแนน มากกว่าด้านความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 59.75 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 2 ด้านเท่ากับ 188.75 คะแนน สำหรับการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามเกี่ยวกับความถนัดทั้งด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาอังกฤษ

ผลการสำรวจปัจจัยทางปัญญาสังคม ในด้านการกำกับตนเองในการเรียนรู้ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นมากที่สุด คือ การที่จะสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ ได้ทันและส่งอาจารย์ได้ภายในเวลาที่กำหนด สำหรับด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษานั้น ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นมากที่สุด คือ การที่จะสามารถสอบผ่านทุกวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ผลการสำรวจการรับรู้ความสามารถของตนเอง จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการกำกับตัวเองในการเรียนรู้นั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงที่สุด รองลงมา คือ คณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามลำดับ ผลการสำรวจความคาดหวังในผลลัพธ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ ความคาดหวังด้านสังคม และความคาดหวังด้านรายได้ ตามลำดับ ผลการสำรวจความคาดหวังในผลลัพธ์ จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมีความคาดหวังสูงที่สุดในทุกด้านทั้งด้านรายได้ ด้านสังคม และด้านคุณค่าในตนเอง

ผลการสำรวจปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว พบว่า ในภาคการศึกษานี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ สำหรับนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่ได้รับทุนการศึกษาจากทุนกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ เช่น กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง รองลงมา คือ กยศ. โดยจำนวนเงินที่ได้รับจากทุกแหล่งที่ระบุมีเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน และคิดว่าบิดามารดา/ผู้ปกครองของตนหรือตนเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าบิดามารดา/

ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตมากที่สุด รองลงมา คือ ครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนว และเพื่อน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ เพศ จำนวนพี่น้อง ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) และคำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์) ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถอธิบายอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ร้อยละ 17.0 ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression Model พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีและระดับดีมาก ทั้ง 2 กรณี ได้ถูกต้องร้อยละ 68.3 โดยสามารถทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมากได้ถูกต้องร้อยละ 86.6 และทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีได้ถูกต้องร้อยละ 36.7

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ เพศ มารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ มารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ รายได้ของครอบครัว ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา) ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน) และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพเมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ บิดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ บิดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดภาษาอังกฤษ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา) ความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคม และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพเมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ เพศ บิดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ มารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์ การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา) ความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคม ความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านคุณค่าในตนเอง ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน) และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา

ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถทำนายการเลือกสาขาวิชาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถอธิบายอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการเลือกสาขาวิชาได้ร้อยละ 31.4 ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression Model พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการเลือกสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ถูกต้องทั้ง 3 กรณี คิดเป็นร้อยละ 60.0 โดยสามารถทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ถูกต้องร้อยละ 39.9 ทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพได้ถูกต้องร้อยละ 32.4 และสามารถทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ถูกต้องร้อยละ 81.1

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร.....	ข
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory).....	6
2.2 ความสำคัญของการศึกษา.....	9
2.3 ระบบการศึกษาในประเทศไทย	10
2.4 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย.....	18
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	28
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	30
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	30
3.2 วิธีดำเนินการวิจัย	33
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	34
3.4 การสร้างแบบสอบถาม	36

3.5 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม.....	37
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
บทที่ 4 ผลการวิจัย	40
4.1 ข้อมูลเบื้องต้น	40
4.2 ปัจจัยทางสังคมและประชากร.....	42
4.3 ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ	49
4.4 ปัจจัยทางปัญญาสังคม	51
4.5 ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว.....	56
4.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา	63
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	87
5.1 สรุปผลการวิจัย	87
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	96
5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	99
บรรณานุกรม	102
ภาคผนวก ก.....	107

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1 Selectivity Index and Gini Coefficient by Level of Education.....	14
ตารางที่ 2.2 สัดส่วนรายจ่ายภาครัฐด้านการศึกษต่อรายจ่ายภาครัฐทั้งหมดและผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ ในช่วงปี ค.ศ. 1996-2013.....	15
ตารางที่ 2.3 สัดส่วนรายจ่ายภาครัฐด้านการศึกษต่อรายจ่ายภาครัฐทั้งหมด จำแนกตามระดับการศึกษา ในช่วงปี ค.ศ. 2000-2013.....	15
ตารางที่ 2.4 Percentage Distribution of Educational Expenditure by Level and Type: 1977-94.....	16
ตารางที่ 2.5 Parents' Income, Tuition Fee, Annual Recurrent and Capital Cost per Capita: Public versus Private Schools, 1990.....	17
ตารางที่ 2.6 อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrolment Rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) จำแนกตามกลุ่ม ประชากรตามระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (Decile by Expenditure) ปี พ.ศ. 2551-2558....	20
ตารางที่ 2.7 อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) จำแนกตามเขตพื้นที่ ปี พ.ศ. 2551-2558.....	21
ตารางที่ 2.8 อัตราการเข้าเรียนสุทธิในระดับอุดมศึกษา จำแนกตามภาค ปี พ.ศ. 2558	21
ตารางที่ 2.9 สัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกตามสาขาวิชา..	22
ตารางที่ 3.1 ประชากรและขนาดตัวอย่าง นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ปีการศึกษา 2559.....	31
ตารางที่ 3.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเมื่อคำนวณด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha).....	38
ตารางที่ 4.1 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถ ทางวิชาการ.....	51
ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ความสามารถของตนเอง.....	52
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังในผลลัพธ์	54
ตารางที่ 4.4 ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดที่มีต่อ การตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต.....	60
ตารางที่ 4.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพ	65

ตารางที่ 4.6	ค่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมด (ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว) ที่มีต่อตัวแปรตาม (การเข้าถึงการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ 2 กลุ่ม ได้แก่ ระดับดี และระดับดีมาก)	66
ตารางที่ 4.7	ร้อยละของการทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จำแนกตามตัวแปรอิสระทั้งหมด.....	67
ตารางที่ 4.8	ค่าสัมประสิทธิ์ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าอัตราส่วนของโอกาส และระดับนัยสำคัญของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ.....	67
ตารางที่ 4.9	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา	72
ตารางที่ 4.10	ค่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมด (ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ปัจจัยทางปัญญาสังคม และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว) ที่มีต่อตัวแปรตาม (การเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์).....	74
ตารางที่ 4.11	ร้อยละของการทำนายการเลือกสาขาวิชา จำแนกตามตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำมาศึกษา.....	75
ตารางที่ 4.12	ค่าสัมประสิทธิ์ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าอัตราส่วนของโอกาส และระดับนัยสำคัญของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา.....	76
ตารางที่ 5.1	สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย	91

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1 ตัวแบบของทฤษฎีทุนมนุษย์	8
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	29
ภาพที่ 3.1 วิธีดำเนินการวิจัย	34
ภาพที่ 4.1 คณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษา	40
ภาพที่ 4.2 เป้าหมายทางการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	41
ภาพที่ 4.3 การตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของผู้ตอบแบบสอบถาม	42
ภาพที่ 4.4 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	42
ภาพที่ 4.5 สายการเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา	43
ภาพที่ 4.6 ประเภทของสถานศึกษาสายสามัญของกลุ่มตัวอย่าง	43
ภาพที่ 4.7 ประเภทของสถานศึกษาสายอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	44
ภาพที่ 4.8 ทำเลที่ตั้งของสถานศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษา	44
ภาพที่ 4.9 ทำเลที่ตั้งของสถานศึกษาในจังหวัดอื่นๆ ที่กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษา	45
ภาพที่ 4.10 สถานภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง	45
ภาพที่ 4.11 ระดับการศึกษาของบิดามารดาของกลุ่มตัวอย่าง	46
ภาพที่ 4.12 อาชีพของบิดาของกลุ่มตัวอย่าง	47
ภาพที่ 4.13 อาชีพของมารดาของกลุ่มตัวอย่าง	47
ภาพที่ 4.14 รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา/ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง	48
ภาพที่ 4.15 การมีเงินเหลือเก็บจากรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา/ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง	48
ภาพที่ 4.16 ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพ (GPAX) ของกลุ่มตัวอย่าง	49
ภาพที่ 4.17 คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของกลุ่มตัวอย่าง	50
ภาพที่ 4.18 คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ของกลุ่มตัวอย่าง	50
ภาพที่ 4.19 การรับรู้ความสามารถของตนเอง จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาของนักศึกษา	53
ภาพที่ 4.20 การเปรียบเทียบความคาดหวังในผลลัพธ์ จำแนกตามกลุ่มคณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษา	55
ภาพที่ 4.21 การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้ของกลุ่มตัวอย่าง	56
ภาพที่ 4.22 แหล่งทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้ของกลุ่มตัวอย่าง	57

ภาพที่ 4.23 แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	57
ภาพที่ 4.24 ความเพียงพอของจำนวนเงินที่กลุ่มตัวอย่างได้รับสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน	58
ภาพที่ 4.25 ความสามารถในการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี.....	59
ภาพที่ 4.26 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา.....	63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

โอกาสทางการศึกษาสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศกำลังพัฒนานั้น การได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทำให้บุคคลมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งนำไปสู่โอกาสในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และเลื่อนสถานะทางสังคมของบุคคล (Nitungkorn, 2001) ทำให้ช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำระหว่างบุคคลในด้านต่างๆ ลดลง อันนำไปสู่ความเท่าเทียมทางสังคมมากขึ้น ดังแนวคิดของ Zajda (2006 อ้างถึงใน รัชพร เลี้ยงประเสริฐ, 2557) ที่มองว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างและยกระดับศักยภาพในการเข้าถึงสิทธิ โอกาส และทรัพยากรต่างๆ ของสังคมแก่ประชาชน ให้สามารถแสวงหาสวัสดิการและความมั่นคงในการดำรงชีวิตให้กับตัวเองได้เท่าคนอื่น ๆ และเป็นเครื่องมือในการสร้างโอกาสด้านการประกอบอาชีพ ส่งเสริมการสร้างรายได้ที่เสมอภาคให้กับบุคคล แต่หากการศึกษามีความเหลื่อมล้ำย่อมทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม และอาจจะนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิตในที่สุด ดังนั้นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษาหลายครั้งในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาส่วนใหญ่มักยังคงอยู่และยังไม่ได้รับการแก้ไข มิติของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีแนวโน้มดีขึ้น คือ การเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Kirtikara, 2001) จากข้อมูลเกี่ยวกับอัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ จากร้อยละ 44 ในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 48 ในปี พ.ศ. 2552 และร้อยละ 51 ในปี พ.ศ. 2555 โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้นนี้มีสาเหตุหลักมาจากอุปสงค์ที่มีต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เพิ่มสูงขึ้นจากความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจก่อนที่จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งนำไปสู่การเร่งขยายปริมาณการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปยังภูมิภาคมากขึ้นด้วยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยรัฐในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแง่ของคุณภาพการศึกษาซึ่งเรียกว่า ความแตกต่างในแนวตั้ง (Vertical Differentiation) และในแง่ของการเลือกสาขาวิชาซึ่งเรียกว่า ความแตกต่างในแนวนอน (Horizontal Differentiation) ก็ยังคงเป็นปัญหาในระยะยาวที่ยังแก้ไขไม่ได้ ทั้งๆ ที่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในทั้ง 2 มิติดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเหลื่อมล้ำของผลตอบแทนแรงงาน (Gerber & Schaefer, 2004; Moleke, 2005)

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐโดยเน้นการสอบคัดเลือกเป็นหลักส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (Nitungkorn, 2001) ในประเทศไทยนั้น สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลซึ่งมีค่าเล่าเรียนไม่แพงมักจะคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อโดยการสอบข้อเขียนเป็นหลัก อันเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำซึ่งมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพได้น้อยกว่าคนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมปานกลางขึ้นไป ผลการศึกษาของ Tunsiri และ Jessadachatr (1994) พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพมีโอกาสผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐมากกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่เป็นเกษตรกรถึง 54 เท่า และมากกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่เป็นแรงงาน 31 เท่า ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ หรือที่เรียกว่า ความแตกต่างในแนวตั้ง (Vertical Differentiation) ความแตกต่างของคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพไม่เท่ากัน เกิดความแตกต่างกันในด้านรายได้และโอกาสในการประกอบอาชีพ และส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมตามมา (Moleke, 2005)

นอกจากนี้ การเลือกสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษาก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากสาขาวิชาที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นส่งผลกระทบต่อโอกาสในการประกอบอาชีพและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ (Ayalon & Yogeve, 2005) กล่าวคือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่แตกต่างกันจะมีโอกาสของการประกอบอาชีพที่ต่างกัน อันจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (Moleke, 2005; van de Werfhorst, Sullivan & Cheung, 2003) ในประเทศไทยความเหลื่อมล้ำของผลตอบแทนแรงงานเป็นปัญหาระดับชาติที่มีความสำคัญและนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยมีสาเหตุหลักมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการกำลังคนและการผลิตกำลังคนของประเทศ กล่าวคือ 1 ใน 3 ของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีอยู่ในภาวะตกงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ วารสารศาสตร์ และบริหารธุรกิจ ซึ่งมีอุปทานล้นตลาด แต่ในหลายสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์บางสาขากลับขาดแคลนกำลังคนอยู่มาก (ปาริฉัตร จันโทริ, 2555) ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงในประเทศส่วนใหญ่ คือ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ บริหารธุรกิจ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาเหล่านี้จะได้รับผลตอบแทนแรงงานที่ดีกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาอื่นๆ เช่น ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ (Ayalon & Yogeve, 2005; Davies & Guppy, 1997) อย่างไรก็ตาม โอกาสในการเข้าศึกษาในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงนั้นไม่เท่าเทียมกันเนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความสามารถทางการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา ความคาดหวังเกี่ยวกับรายได้ (Ayalon & Yogeve, 2005; Boudarbat, 2008; van de Werfhorst, Sullivan, & Cheung, 2003)

จากการทบทวนวรรณกรรม คณะผู้วิจัยพบว่าในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ทฤษฎีที่นักวิชาการในต่างประเทศจำนวนมากนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

เลือกสาขาวิชา คือ ทฤษฎีปัญญาสังคมเกี่ยวกับอาชีพ (Social Cognitive Career Theory: SCCT) ของ Lent, Brown and Hackett (1994) ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura (1986) โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเลือกอาชีพ (Career Choice) หรือการเลือกสาขาวิชา (Academic Choice) ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากปฏิสัมพันธ์อย่างมีพลวัตระหว่างความเชื่อและสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยในประเทศไทยที่นำทฤษฎี SCCT มาสร้างกรอบแนวคิดมีอยู่น้อยมาก (ปาริฉัตร ตู่ดำ , 2557; เพชรสุณีย์ ทั้งเจริญกุล, บุญพิชชา จิตต์ภักดี และ กุลวดี อภิชาติบุตร, 2558) ซึ่งงานวิจัยที่พบเป็นการศึกษาในแง่ของการเลือกอาชีพเท่านั้น ยังไม่มีงานวิจัยในประเทศไทยที่นำทฤษฎีดังกล่าวมาศึกษาเกี่ยวกับการเลือกสาขาวิชา

นอกจากนี้ ในประเทศไทยยังมียังงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสถาบันอุดมศึกษา ของนักเรียนและนักศึกษาจำนวนไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่จะศึกษาเฉพาะปัจจัยทางการตลาด (กรรณิการ์ วัชรารณ, 2557; จีรพรรณ ดีประเสริฐ, 2551) ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษานั้นก็มีจำนวนน้อยเช่นเดียวกัน โดยจะศึกษาเฉพาะบางสาขาวิชา เช่น วิศวกรรมอุตสาหการ (กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์, กนิษฐา คุณมี และ ศุภชัย จันทรงาม, 2014) การแพทย์แผนไทยประยุกต์ (พลอยชนก ปทุมานนท์ และคณะ, 2557) สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศนั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะศึกษาเฉพาะประเด็นของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และถึงแม้ว่างานวิจัยที่วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสาขาวิชาที่มีจำนวนมากกว่างานวิจัยในประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่จะศึกษาเฉพาะสาขาวิชาและศึกษาในบริบทของประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ยิ่งไปกว่านั้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยมากที่ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยครอบคลุมทั้งด้านการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและด้านการเลือกสาขาวิชา จากช่องว่างทางการวิจัย (Research Gap) ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาในบริบทของประเทศไทย

ดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ การศึกษาครั้งนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทยได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจะช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่จำกัดโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ทั้งๆ ที่การขยายตัวของระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันมากขึ้น คณะผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาต่อไป ซึ่งการทำให้เยาวชนไทยมีโอกาสนในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้นและการส่งเสริมให้เยาวชนไทยเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย โดยแต่ละภูมิภาคประกอบด้วยมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ 1 แห่ง และมหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 1 แห่ง รวมทั้งสิ้น 10 มหาวิทยาลัย โดยมีข้อมูลครอบคลุม 5 ประเด็นหลักดังนี้

1) ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ สาขาวิชาที่กำลังศึกษา เป้าหมายทางการศึกษา และการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต

2) ปัจจัยทางสังคมและประชากร ได้แก่ เพศ จำนวนพี่น้อง ภูมิหลังด้านการศึกษา สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และรายได้ของครอบครัว

3) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่ ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) และการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ

4) ปัจจัยทางปัญญาสังคม ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังในผลลัพธ์

5) ปัจจัยแวดล้อมใกล้ชิด ได้แก่ โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา ข้อจำกัดทางการเงิน และอิทธิพลของบุคคลใกล้ชิด

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐปีการศึกษา 2560 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 389,966 คน โดยคณะผู้วิจัยได้คำนวณขนาดตัวอย่างตามระเบียบวิธีทางสถิติ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 8,000 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

โครงการวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยทั้งสิ้น 1 ปี 9 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2561

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.4.1 ด้านวิชาการ

ทำให้ได้กรอบแนวคิดที่ใช้สำหรับศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพในระดับอุดมศึกษาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาที่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งกรอบแนวคิดนี้อาจนำไปปรับใช้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ที่มีบริบทคล้ายกับประเทศไทยได้อีกด้วย การศึกษาครั้งนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทยได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และคณะผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยไปพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

1.4.2 ด้านนโยบาย

ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพจะเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนและพัฒนา ระบบการศึกษาของประเทศไทย เพื่อขยายโอกาสให้เยาวชนที่มีฐานะยากจนได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผ่านการจัดสรรงบประมาณเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งปรับปรุงระบบการจัดสรรเงินช่วยเหลือการศึกษาให้ตรงไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาได้ สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกสาขาวิชาเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษานั้นจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนานโยบายในการส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำของผลตอบแทนแรงงานได้ โดยหน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรง คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานงบประมาณ นอกจากนี้รัฐบาลยังสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประเด็นความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยวิเคราะห์การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory)
- 2.2 ความสำคัญของการศึกษา
- 2.3 ระบบการศึกษาในประเทศไทย
- 2.4 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory)

แนวความคิดทุนมนุษย์ (Human Capital) เริ่มต้นมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกที่มีชื่อเสียงอันโด่งดังชื่อ อัดัม สมิท (Adam Smith) แนวคิดดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นเมื่อชูลท์ (Schultz, 1960 อ้างถึงใน Schuller & Field, 1998) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์มาพัฒนาโดยการเขียนบทความเรื่องการลงทุนในทุนมนุษย์ (Investment in Human Capital) ซึ่งอธิบายว่าความรู้และทักษะของบุคคลเป็นการลงทุนที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว และเห็นว่าคุณภาพของแรงงานก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลผลิตโดยรวมของประเทศ จึงได้เพิ่มตัวแปรด้านทุนมนุษย์เข้าไปในสมการผลผลิตด้วย ต่อมา แกรี่ เบคเกอร์ (Gary Becker) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านทุนมนุษย์ ได้ศึกษาค้นคว้าและกำหนดขึ้นมาเป็นทฤษฎีที่เรียกกันว่า ทฤษฎีทุนมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการลงทุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและทักษะในการทำงานของแรงงาน อันนำไปสู่ผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้น

Backer (1992) ให้ความหมายทุนมนุษย์ว่าเป็นการตัดสินใจของบุคคลต่อการศึกษา การฝึกอบรม การดูแลสุขภาพ ความรู้ที่เติมเข้ามาและภาวะสุขภาพ โดยการเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ได้รับกับต้นทุนที่เสียไปจากการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์นี้จะรวมถึงวัฒนธรรมและผลประโยชน์อื่นที่ไม่ใช่เงินตราที่เกิดขึ้นระหว่างการหาเลี้ยงชีพและการประกอบอาชีพ ส่วนต้นทุนที่เสียไปจะขึ้นอยู่กับมูลค่าของเวลาที่เสียไปจากการลงทุนทางการศึกษา

นิสตาจก์ เวชยานนท์ (2551) ให้ความหมายของทุนมนุษย์ว่า ทุนมนุษย์ คือ คุณลักษณะต่างๆ รวมถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ และความสามารถ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดมาพร้อมกับมนุษย์

ผู้ นั้น หรือใช้เงินและเวลาในการสร้างเสริม สะสม คงไว้ ทุมนมนุษย์ถูกสะสมขึ้นมาหลายทาง เช่น ทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน การย้ายถิ่น ประสบการณ์ชีวิต การรักษาสภาพ รวมทั้งการค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) (2007 อ้างถึงใน จรัสศรี เพ็ชรคง, 2552) ให้ความหมายของทุนมนุษย์ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างความเก่งหรือความสามารถที่ติดตัวมาของบุคคลกับทักษะและการเรียนรู้ที่ต้องอาศัย การศึกษาฝึกอบรม

สรุปได้ว่า ทุนมนุษย์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างผลผลิตโดยใช้ความรู้ความสามารถ และทักษะที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียน การฝึกอบรม ประสบการณ์การทำงาน ความเชี่ยวชาญ ทักษะคิด ความกระตือรือร้น และแรงจูงใจ โดยเลือกนำความรู้ ความสามารถ และทักษะที่มีอยู่มาใช้ในการทำงาน สร้างผลผลิต และพัฒนานวัตกรรม เพื่อให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้

ทางด้านเศรษฐศาสตร์มองว่า ทุนมนุษย์ คือ การที่แรงงานมีความสามารถในการสร้างผลผลิตหรือทำให้มีประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มขึ้น และมองความแตกต่างระหว่างแรงงานทั่วไปกับแรงงานที่มีทุนมนุษย์ว่า แรงงานที่มีทุนมนุษย์จะหมายถึงแรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะที่แต่ละบุคคลสะสมโดยผ่าน กระบวนการศึกษาเล่าเรียนและการฝึกอบรม ซึ่งแตกต่างจากแรงงานทั่วไปที่ไม่มีการฝึกอบรม

Becker (1992) ได้ให้ข้อสังเกตว่า ทุนที่มีคุณค่ามากที่สุดก็คือการลงทุนในมนุษย์ โดยอธิบายไว้ 2 ด้าน ได้แก่

1) ทุนมนุษย์แบบเฉพาะขององค์กร (Firm-Specific Human Capital) ได้แก่ การสร้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกิดจากการศึกษาและการฝึกอบรมในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้จากกระบวนการทำงาน หรือการสร้างผู้เชี่ยวชาญที่ตรงกับลักษณะของงานเฉพาะองค์กร

2) ทุนมนุษย์แบบทั่วไป (General-Purpose Human Capital) ได้แก่ ทักษะทั่วไปที่จำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

ทฤษฎีทุนมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ทฤษฎีทุนมนุษย์มีส่วนสำคัญในการผลักดันสาขาวิชาใหม่ คือ เศรษฐศาสตร์การศึกษา โดยอธิบายว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็น “สถาบัน” ซึ่งบ่มเพาะความรู้ ให้การศึกษาอบรม (ความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะสาขา) ซึ่งเป็นการผลิตที่สำคัญไม่ต่างจากการผลิตภาคธุรกิจอื่นๆ ทั้งนี้มีค่าใช้จ่ายการลงทุน 2 ส่วน ได้แก่

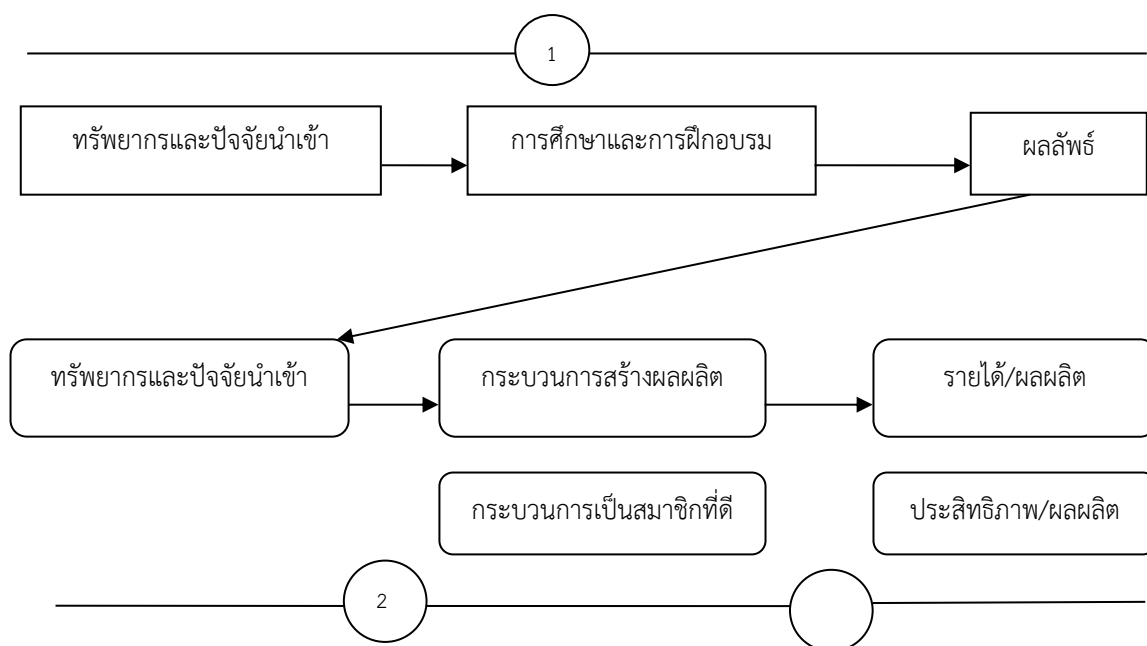
1) ค่าเสียโอกาสระหว่างเล่าเรียน

2) ค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวกับการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน และอบรม (Ben-Porath, 1967 อ้างถึงใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2552)

นักวิชาการหลายท่านยังได้วิเคราะห์ผลตอบแทนต่อสังคมจากการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Social returns of higher education) โดยตั้งข้อสันนิษฐานว่า การศึกษาเล่าเรียนระดับสูงนอกจากมีผลเพิ่มผลิตภาพและความชำนาญต่อผู้เรียนแล้ว ยังมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ช่วยลดปัญหาทางด้านสังคมของประเทศ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ช่วยลดรายจ่ายด้านตำรวจและกระบวนการยุติธรรม ลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐด้านสุขภาพ เนื่องจากคนที่มีการศึกษาสูงสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้

ดีกว่า เช่น มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาและการเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่าเกิดผลกระทบภายนอกในทางบวก (Positive Externality)

ทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นการวิเคราะห์จากแนวคิดต้นทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับ (Cost-Benefit Analysis) จากการศึกษาเล่าเรียนและการฝึกอบรม โดยวิเคราะห์บนพื้นฐานของผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุน (Return on Investment) ที่จะต้องคำนึงถึงการเพิ่มมูลค่าของมนุษย์ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์กร โดยเรียนรู้ผ่านการศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนา นำไปสู่ผลลัพธ์หรือผลผลิตที่องค์กรต้องการจากการศึกษาของ สเวนสัน (Swanson, 2001 อ้างถึงใน นิ่มนวล คำปลื้ม, 2556) ได้สร้างตัวแบบของทฤษฎีทุนมนุษย์ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ตัวแบบของทฤษฎีทุนมนุษย์ (Swanson, 2001 อ้างถึงใน นิ่มนวล คำปลื้ม, 2556)

ความสัมพันธ์ระดับที่ 1 แสดงถึงหน้าที่ในการศึกษาและฝึกอบรม โดยเชื่อว่า การลงทุนในการศึกษาและฝึกอบรม ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น

ความสัมพันธ์ระดับที่ 2 แสดงถึงความสัมพันธ์ของทุนมนุษย์ระหว่างการเรียนรู้และผลผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยเชื่อว่า การเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นย่อมทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

ความสัมพันธ์ระดับที่ 3 แสดงถึงความสัมพันธ์ของทุนมนุษย์ระหว่างผลผลิตที่เพิ่มขึ้นกับการได้รับค่าจ้างเงินเดือนที่สูงขึ้น โดยเชื่อว่า เมื่อได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่ละบุคคลจะได้รับค่าจ้างเงินเดือนสูงขึ้น และองค์กรก็ย่อมได้รับผลประโยชน์ที่สูงขึ้นด้วย จากความสัมพันธ์ดังกล่าวมานี้ สเวนสันสรุปได้ว่าทุนมนุษย์สามารถสร้างผลประโยชน์และผลกำไรแก่องค์กรได้

2.2 ความสำคัญของการศึกษา

การลงทุนในมนุษย์ด้วยการให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการลงทุนที่สำคัญทั้งในระดับบุคคลและสังคมเศรษฐกิจโดยรวม ในระดับบุคคลนั้น อัตราผลตอบแทนสำหรับผู้มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังทำให้ผลตอบแทนต่อสังคมสูงขึ้นด้วย เนื่องจากเกิดผลกระทบภายนอกในทางบวก (Positive Externality) กล่าวคือ ผู้ที่จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะทำให้บุคคลอื่นๆ ได้ประโยชน์ด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับในระดับประเทศ ประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและการเพิ่มทุนมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและมีความยั่งยืนในระยะยาว เพราะก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการลงทุนทางกายภาพและช่วยเพิ่มผลิตภาพการผลิตของประเทศ

งานศึกษาของ Raphaela and Kathrin (2010) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาสำหรับประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศ OECD เพื่อให้ประเทศเหล่านี้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งมีเหตุผลสำคัญดังต่อไปนี้

2.2.1 ความสำคัญต่อการเมือง

การศึกษาถูกมองว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีความจำเป็นต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการศึกษาทำให้คนมีความเข้าใจในความจำเป็นที่จะต้องมีความอดทนอดกลั้นและการยับยั้งความยึดมั่นถือมั่นในความคิดส่วนบุคคล และการศึกษาทำให้คนมีความสามารถในการเลือกทางเลือกที่มีความเหมาะสมและมีความสามารถในการตัดสินใจด้วยความสมเหตุสมผลได้ดี ตามทฤษฎีสมัยใหม่พบว่า การศึกษาสามารถยกระดับความเป็นสังคมประชาธิปไตยให้สูงขึ้น โดยผ่านทาง การพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองให้มีความก้าวหน้า จากงานศึกษาหลายชิ้นพบว่า การศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่งผลให้สถาบันทางการเมืองมีความน่าไว้วางใจมากขึ้น อีกทั้งความเชื่อในคุณค่าของประชาธิปไตยทำให้มีความเต็มใจในการเข้าร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น การศึกษาจึงถูกมองว่ามีความสำคัญต่อทัศนคติทางประชาธิปไตยมากกว่าการเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดรายได้และอาชีพที่ดีเสียอีก ดังนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพจึงทำให้กฎหมายทางการเมืองการปกครองสามารถดำรงอยู่ได้ และยังสามารถสนับสนุนสังคมให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นและทำให้คนรุ่นใหม่มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีอีกด้วย

2.2.2 ความสำคัญต่อการเป็นรัฐสวัสดิการ

การศึกษาเป็นสิ่งที่สนับสนุนความเป็นศูนย์กลางของรัฐสวัสดิการ การศึกษาทำให้เกิดความเท่าเทียมทางด้านโอกาสซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของรัฐสวัสดิการบนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การศึกษาที่ประสบความสำเร็จนำไปสู่รายได้ที่สูงขึ้น และเกิดความมีศักดิ์ศรีในการประกอบอาชีพหน้าที่การงาน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น และเป็นอุปสรรคขัดขวางการขับเคลื่อนสังคมให้มีความก้าวหน้าต่อไป การศึกษาทำให้ระบอบการปกครองแบบคุณธรรมนิยม (Meritocracy) ซึ่งเป็นระบอบการปกครองมนุษย์ระบอบหนึ่งโดยคำนึงถึงคุณธรรมของบุคคลเป็นสำคัญ เป็นระบอบการปกครองในอุดมคติมีความทันสมัยมากขึ้น เพราะการที่ระบอบการปกครองคุณธรรม

นิยมจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของสังคมที่มีความรู้ งานวิจัยจำนวนมากพบว่า ประเทศที่มีการลงทุนทางด้านการศึกษามีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้น้อย และในระยะยาวนั้น การศึกษาของคนทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.2.3 ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

การศึกษาเป็นตัวชี้วัดหลักที่บ่งบอกถึงความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การลงทุนทางด้านการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ประเทศมีขีดความสามารถทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในอนาคตสูงขึ้น ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมักจะมีการถ่ายโอนแรงงานจากภาคการเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการซึ่งจำเป็นต้องอาศัยระดับการศึกษาขั้นสูง นอกจากนี้การสร้างความเท่าเทียมทางด้านโอกาสทางการศึกษายังทำให้แรงงานมีทักษะความรู้ความสามารถที่ดีขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาทุนมนุษย์ดีขึ้นตามมา

งานศึกษาของ Tilak (2003) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ โดยพบว่า รายได้ประชาชาติต่อประชากรและดัชนีวัดระดับการพัฒนาทางเทคโนโลยีของ 49 ประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิกมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอัตราการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เพราะสถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจหลักในการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ควบคู่ไปกับพันธกิจในการผลิตบุคลากรที่มีความรู้และทักษะแรงงานตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (อมรรัตน์ อภินันท์มหกุล, 2556)

2.3 ระบบการศึกษาในประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยหลักของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลระบบการศึกษาในประเทศไทย และเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาตั้งแต่ระดับ การศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยนั้นได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยให้พลเมืองไทยต้องจบการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องเข้ารับการศึกษอย่างช้าสุดเมื่ออายุ 7 ปี ซึ่งการศึกษาภาคบังคับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็นระดับชั้นประถมศึกษา 6 ปีและมัธยมศึกษา 6 ปี ตามมาตรา 49 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ” ทั้งนี้รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ตามความในมาตรา 30 ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่น กำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทาง

เศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

ระบบการศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3 นอกจากนี้ ระบบการศึกษาไทยยังจัดเป็นระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

ในการจัดระบบการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติฉบับนี้จะไม่พิจารณาแบ่งแยกการศึกษาในระบบโรงเรียนนอกจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่จะถือว่าการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นเพียงวิธีการเรียนการสอนหรือรูปแบบของการเรียนการสอนที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Modes of learning" ดังนั้นแนวทางใหม่ คือ สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนได้ทั้ง 3 รูปแบบ และให้มีระบบเทียบโอนการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาฯ มาตรา 15 กล่าวว่า การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- 1.1) การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กอายุ 3-6 ปี
- 1.2) การศึกษาระดับประถมศึกษา โดยปกติใช้เวลาเรียน 6 ปี
- 1.3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

(1) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี

(2) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และประเภทอาชีวศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป

2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา การใช้คำว่า "อุดมศึกษา" แทนคำว่า "การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย" ก็เพื่อให้ครอบคลุมการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญาที่เรียนภายหลังที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ทั้งนี้การศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.3.1 การศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยค่อนข้างมีความซับซ้อนและขาดการร่วมมือกันในเชิงนโยบาย ในปัจจุบันการสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้การรับผิดชอบทั้งหมด 10 กระทรวง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก 1 หน่วยงาน โดยมีกระทรวงที่รับผิดชอบหลัก คือ กระทรวงศึกษาธิการ และอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงคมนาคม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรุงเทพมหานคร

กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบดูแลสถาบันการศึกษาอุดมศึกษาของรัฐที่มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี และต่ำกว่าปริญญาตรี โดยสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557)

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) มหาวิทยาลัยของรัฐ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล หรือที่เรียกว่า "มหาวิทยาลัยนอกระบบ" คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีการบริหารจัดการอิสระแยกจากระบบราชการ และมหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีฐานะเป็นส่วนราชการ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยและสถาบัน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

2) สถาบันอาชีวศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ตั้งแต่ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

3) วิทยาลัยชุมชน เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เน้นการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญา ทำหน้าที่ให้บริการการศึกษาระดับสูง และจัดอบรมระยะสั้นให้แก่ชุมชนที่วิทยาลัยตั้งอยู่ ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน จัดการเรียนการสอนแบบเปิดกว้างหลากหลายตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) มหาวิทยาลัยเอกชน เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี และบางแห่งเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา
- 2) สถาบันเอกชน เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนเฉพาะทางในระดับปริญญา
- 3) วิทยาลัยเอกชน เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญา

สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงและหน่วยงานอื่นๆ เป็นสถาบันอุดมศึกษาสังกัดภาครัฐและส่วนใหญ่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง จัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตบุคลากรเข้าทำงานในสายงานวิชาการ วิชาชีพของหน่วยงานนั้นๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1) กระทรวงกลาโหม เช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
- 2) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เช่น สถาบันการพลศึกษา
- 3) กระทรวงคมนาคม เช่น สถาบันการบินพลเรือน ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี
- 4) กระทรวงวัฒนธรรม เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 5) กระทรวงสาธารณสุข เช่น สถาบันพระบรมราชชนก ประกอบด้วย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก วิทยาลัยนักระบาดวิทยาสาธารณสุข วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- 6) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น โรงเรียนนายร้อยตำรวจ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
- 7) กรุงเทพมหานคร เช่น มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

2.3.2 ปัญหาความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

ปัญหาความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรและการเฉลี่ยรายจ่ายทางการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ระบบการเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทยจะมีการแข่งขันในการสอบคัดเลือก ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อจึงมักจะมีโอกาสที่จะเผชิญกับปัญหาเรื่องการขาดความต่อเนื่องโอกาสในการศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจทางสังคมต่ำ โดยปกติสถาบันอุดมศึกษาที่มีมาตรฐานทางการศึกษาสูงหรือมีค่าธรรมเนียมทางการศึกษาต่ำจะมีการแข่งขันกันในการสอบเพื่อเข้าศึกษาสูง เพื่อลดปัญหาดังกล่าวจึงมีระบบโควตาหรือการให้นักเรียนที่อยู่ในพื้นที่มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในสถาบันที่อยู่ใกล้บ้าน ดังนั้น มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศหรือมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีวิทยาเขตในต่างจังหวัดมักจะสำรองที่นั่งในการเข้าศึกษาต่อแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังจะจบการศึกษาจากโรงเรียนในพื้นที่ด้วยระบบโควตา ซึ่งมีประมาณร้อยละ 50 ของจำนวนที่นั่งในการเข้าศึกษาทั้งหมด นอกจากนี้มหาวิทยาลัยบางแห่งยังมีระบบโควตาพิเศษสำหรับนักเรียนบางจังหวัดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและมีฐานะ

ทางครอบครัวยากจนในการเข้าศึกษาต่อ โรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียงที่อยู่ในแต่ละจังหวัด จะมีนักเรียนจากเขตชนบทมากจะเข้ามาศึกษาต่อในระดับมัธยมปลาย เนื่องจากคุณภาพของโรงเรียนดีกว่าและเพิ่มโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นจำนวนมากของครอบครัวของกลุ่มเด็กเหล่านี้ และแสดงให้เห็นว่าอีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมดีมี โอกาสในการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากกว่าเด็กที่มีฐานะทางครอบครัวยากจน ดังแสดงใน ตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 Selectivity Index and Gini Coefficient by Level of Education

Student's Selectivity Index (Farmer = 1.0)										
Family Background	Primary		Secondary				Vocational		Higher	
			lower		upper					
	pub	priv	pub	priv	pub	priv	pub	Priv	pub	priv
Professional	2.5	92.3	6.3	45.0	9.5	62.5	9.0	-	54.1	51.8
Business	1.5	29.3	3.9	26.6	6.4	26.6	6.3	-	30.9	37.9
Workers	1.6	9.7	1.5	5.2	1.5	4.5	1.5	-	10.1	8.6
Farmers	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Others	1.3	24.1	2.2	15.5	2.6	14.7	3.4	-	0.8	0.4
Gini Coefficient	0.12	0.61	0.29	0.58	0.37	0.6	0.37	-	0.72	0.73

Note: pub = public, priv = private

ที่มา: Tunsiri and Jessadachatr (1994)

2) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรและการเฉลี่ยรายจ่ายทางการศึกษา รัฐบาลไทยมีการจัดสรรงบประมาณการศึกษาคิดเป็น 1 ใน 5 ของงบประมาณภาครัฐทั้งหมด หรือประมาณร้อยละ 3-4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าประเทศไทยจะเผชิญกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 สัดส่วนของงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศก็ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก และสัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษาต่องบประมาณภาครัฐทั้งหมดก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สัดส่วนรายจ่ายภาครัฐด้านการศึกษาต่อรายจ่ายภาครัฐทั้งหมดและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
ในช่วงปี ค.ศ. 1996-2013

Year	Government expenditure on education, total (% of government expenditure)	Government expenditure on education, total (% of GDP)
1996	19.9	3.6
1998	23.1	4.0
2000	28.4	5.3
2007	18.5	3.6
2010	16.2	3.5
2013	18.9	4.1

ที่มา: United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (2018)

โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณทางการศึกษาจะจัดสรรให้กับการศึกษาในระดับอนุบาลและประถมศึกษา ส่วนในระดับมัธยมศึกษาจะจัดสรรให้ประมาณร้อยละ 20-28 ของงบประมาณด้านการศึกษาทั้งหมด และร้อยละ 14-15 ของงบประมาณด้านการศึกษาทั้งหมดจะจัดสรรให้กับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2.3 ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนผู้เรียนในระดับมัธยมตอนปลายมากกว่าระดับอุดมศึกษา

ตารางที่ 2.3 สัดส่วนรายจ่ายภาครัฐด้านการศึกษาต่อรายจ่ายภาครัฐทั้งหมด จำแนกตามระดับการศึกษา
ในช่วงปี ค.ศ. 2000-2013

Year	Expenditure on primary education (% of government expenditure on education)	Expenditure on secondary education (% of government expenditure on education)	Expenditure on tertiary education (% of government expenditure on education)
2000	32.2	21.9	20.3
2008	45.1	14.3	21.2
2009	46.1	15.6	19.3
2010	40.1	28.6	16.5
2011	50.4	21.5	14.9
2012	44.8	28.6	14.4
2013	41.1	29.8	15.6

ที่มา: UNESCO (2018)

เนื่องจากต้นทุนต่อหัวของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มีการสอบคัดเลือกสูงกว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณ 6 เท่า และสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณ 5 เท่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเทอมและค่าธรรมเนียมการศึกษาต่อต้นทุนต่อหัวผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาพบว่า สถาบันอุดมศึกษาแบบเปิด (สถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ได้มีการสอบคัดเลือก) มีต้นทุนต่อหัวสูงสุดประมาณร้อยละ 16 ตามมาด้วยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณร้อยละ 6 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณร้อยละ 4 และสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มีการสอบคัดเลือกร้อยละ 2 (ตารางที่ 2.4) แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนค่าเทอมและค่าธรรมเนียมการศึกษาต่อต้นทุนต่อหัวผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มีการสอบคัดเลือกน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาอื่นๆ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาภาคเอกชนนั้น มีสัดส่วนค่าเทอมและค่าธรรมเนียมการศึกษาต่อต้นทุนต่อหัวผู้เรียนประมาณร้อยละ 90

ตารางที่ 2.4 Percentage Distribution of Educational Expenditure by Level and Type: 1977-94

Fiscal Year	Pre-Primary and Primary	Secondary	Vocational	Teacher Training	Higher	Non-formal	Education Administration	Total
1977-81	55.9	16.1	6.6	2.8	12.8	1.5	4.3	100.0
1982-86	57.5	16.5	6.8	2.3	11.1	1.8	4.0	100.0
1987-91	56.8	17.0	6.2	2.2	11.0	2.0	4.8	100.0
1992-94	51.0	17.9	6.2	2.3	14.1	2.6	5.9	100.0
Average growth rate								
1977-94	12.6	15.0	13.2	10.5	14.7	21.0	17.5	13.5

ที่มา: Tunsiri and Jessadachatr (1994)

ยิ่งไปกว่านั้นความสามารถในการจ่ายค่าเทอมและค่าธรรมเนียมการศึกษาของบิดามารดาของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาก็มีความแตกต่างกัน สำหรับรายได้ของบิดามารดาของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น โดยเฉลี่ยแล้วรายได้ของบิดามารดาของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มีการสอบคัดเลือกจะสูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐแบบเปิด และมีสัดส่วนเท่ากับสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐในกลุ่มเทคโนโลยีราชวมงคล แต่ค่าเทอมและค่าธรรมเนียมการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐในกลุ่มเทคโนโลยีราชวมงคลมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มีการสอบคัดเลือกประมาณ 1 เท่า ดังแสดงในตารางที่ 2.5 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ความแตกต่างของค่าเทอมและค่าธรรมเนียมการศึกษาของสถาบันการศึกษาภาครัฐไม่ได้สะท้อนถึงความสามารถในการจ่ายค่าเทอมของบิดามารดาผู้เรียน ซึ่งเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรและการเฉลี่ยรายจ่ายทางด้านการศึกษาของประเทศไทยที่ไม่สอดคล้องกับรายได้ของบิดามารดาผู้เรียน

ตารางที่ 2.5 Parents' Income, Tuition Fee, Annual Recurrent and Capital Cost per Capita:
Public versus Private Schools, 1990

unit: '000 baht per year								
	Public School				Private School			
	Parents' Income	Tuition & Fee	Recurrent Cost	Capital Cost	Parents' Income	Tuition & Fee	Recurrent Cost	Capital Cost
Primary	82.6	-	5.0	2.0	215.5	1.4	3.9	4.8
Secondary								
Lower	121.9	0.4	5.9	3.2	252.8	2.2	4.6	4.8
Upper	141.9	0.8	8.9	3.6	288.3	2.9	6.0	5.8
Vocational	128.0	1.3	7.9	7.8				
Higher ed								
MOE								
Bachelor degree								
RIT	148.5	3.2	13.6	9.8				
RI	133.9	1.6	10.6	7.7				
MUA (1987)								
Closed univ	140.2	1.6	31.4	30.9	193.9	8.8	5.6	4.2
Open univ.	89.4	1.1	3.9	2.6				

Notes: MOE = Ministry of Education

RIT = Rajamangala Institute of Technology under MOE

MOE RI = Rajabhat Institute (four year program)

MUA = Ministry of University Affairs

Closed univ. = Closed-admission Universities (refers to state universities that require entrance examination)

Open univ. = Open-admission Universities (refers to state universities that do not require entrance examination)

ที่มา: Tunsiri and Jessadachatr (1994)

2.4 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งอาจจะนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ความเสมอภาคทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ การให้สิทธิและโอกาสในการรับการศึกษาแก่ทุกกลุ่มคนในสังคมไม่เท่าเทียมกัน โดยขึ้นกับความแตกต่างกันในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย สถานะบุคคลทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของประเทศไทยในมาตรา 10 ได้กำหนดว่า “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ม.ป.ป.)

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสามารถมองได้หลายมิติ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการเข้าถึงการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางผลลัพธ์ของการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพการศึกษา แต่งานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นเฉพาะประเด็นของความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการเข้าถึงการศึกษา

2.4.1 ความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการเข้าถึงการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการเข้าถึงการศึกษา คือ ความไม่เท่าเทียมทางโอกาสการเข้าถึงการศึกษา เนื่องจากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา จึงมีผู้นิยามความหมายของความเสมอภาคของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาไว้ดังนี้

Coleman (1966 อ้างถึงใน สมทรัพย์ อติชาติบุตร, 2541) ได้สรุปความหมายของความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาไว้ว่า เป็นการให้การศึกษาแก่เด็กทั่วไปในระดับที่สามารถจะลดความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นผลมาจากสภาพทางบ้านของเด็กและจะมีผลกระทบต่อชีวิตและการประกอบอาชีพของเด็กในอนาคต

มานพ ภาชิตวิไลธรรม (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ศรารักษ์ ศิริพันธุ์, 2544) ได้ให้นิยามของความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาที่เน้นในด้านขบวนการไว้ 4 ความหมาย ดังนี้

- 1) สภาพการณ์ที่ทุกคนได้รับการถ่ายทอดและพัฒนาทักษะ ความรู้พื้นฐานอันจำเป็นแก่การอยู่รอดแห่งชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมจนกระทั่งทักษะและความรู้ขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้มีอยู่โดยเท่าเทียมกัน
- 2) สภาพการณ์ที่ทุกคนได้รับโอกาสได้พัฒนาทักษะ และความสามารถตามที่แต่ละคนมีอยู่โดยธรรมชาติ และโดยการส่งเสริมให้ดีที่สุดและมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- 3) สภาพการณ์ที่มีการให้หลักประกันแก่แต่ละคนได้ศึกษาเล่าเรียนตามช่วงระยะเวลาหนึ่งตามความสามารถและสติปัญญา

- 4) ปรากฏการณ์ที่แต่ละคนมีโอกาสดำเนินการทางการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน

จากความหมายของความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา พอจะสรุปได้ว่าความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา หมายถึง ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในเรื่องของโอกาสทางการศึกษา คุณภาพของการศึกษา และการลงทุนทางการศึกษา หรือสิทธิพิเศษต่างๆ ที่พึงจะได้รับ

Baldrige (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สมทรัพย์ อภิชาติบุตร, 2541) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่อธิบายโอกาสการศึกษาต่อของนักเรียน ดังนี้

1) การที่ครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีก็จะส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสในการเรียนต่อที่มากขึ้นได้ กล่าวคือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดี บิดามารดาประกอบอาชีพที่มีเกียรติและอยู่ในกลุ่มคนชั้นสูง จะช่วยกระตุ้นให้เด็กอยากที่จะศึกษาต่อ ตลอดจนมีฐานะที่เอื้ออำนวยให้สามารถเรียนต่อได้

2) นักเรียนที่มีสติปัญญาสูงก็จะส่งผลให้นักเรียนมีโอกาสในการเรียนต่อที่มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากระบบการคัดเลือกคนเข้าเรียนต่อยังใช้ระบบการสอบแข่งขัน ดังนั้นระดับสติปัญญาของนักเรียนจึงมีส่วนเกี่ยวข้อง

3) นักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนมีโอกาสนในการเรียนต่อมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากจากประสบการณ์ทางการศึกษาจะพบว่าในเมืองใหญ่ มีสถาบันการศึกษาตั้งอยู่มากกว่า รวมทั้งมีระบบสาธารณูปโภคและระบบการสื่อสารต่างๆ ที่ดีกว่า จึงทำให้มีโอกาสทางการศึกษาที่ไม่เท่ากัน

4) นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงจะทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนต่อในระดับที่สูง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีผลต่อการประสบความสำเร็จในอาชีพและสังคมด้วย ดังนั้น ผู้ปกครองจะพยายามกระตุ้นให้นักเรียนได้เข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

สรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษา คือ การไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาคุณภาพของการศึกษา และการลงทุนทางการศึกษา หรือสิทธิพิเศษต่างๆ ที่พึงจะได้รับ ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านต่างๆ หลายด้าน จากงานศึกษาจำนวนมากพบว่า นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแล้วยังมีองค์ประกอบอื่นๆ อีกที่มีผลต่อโอกาสการศึกษาต่อ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สถานภาพทางครอบครัว นอกจากนี้ความแตกต่างของที่อยู่อาศัยในเขตเมืองกับเขตชนบทยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาอีกด้วย

จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558) แสดงให้เห็นว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่าจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่า เมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrolment Rate) โดยกลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุดใน (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) สูงถึงร้อยละ 62.8 ขณะที่กลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่มีฐานะความเป็นอยู่ด้อยที่สุดใน (Decile 1) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) น้อยกว่าการเข้าศึกษาในระดับอื่นมากเพียงร้อยละ 3.6 เท่านั้น ทำให้กลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีที่สุดใน (Decile 10) มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) ได้มากกว่ากลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่มีฐานะด้อยที่สุดใน (Decile 1) ประมาณ 17.4 เท่า ดังแสดงในตารางที่ 2.6 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ทั้งนี้ในรายงานการศึกษานี้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ประกอบกับการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน (ทุนที่ไม่ต้องใช้คืน) ในระดับปริญญาตรีก็ยังมีน้อย จึงทำให้ผู้มีฐานะยากจนเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีได้น้อยมาก

ตารางที่ 2.6 อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrolment Rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) จำแนกตาม
กลุ่มประชากรตามระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (Decile by Expenditure) ปี พ.ศ. 2551-2558

กลุ่มประชากรตามระดับรายจ่าย	อัตราการเข้าเรียนสุทธิ							
	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
10% ที่ 1 จ่ายน้อยสุด	4.1	1.4	2.6	2.4	4.0	3.5	3.6	3.6
10% ที่ 2	5.8	5.4	9.1	7.1	6.4	7.4	7.3	6.9
10% ที่ 3	9.9	6.3	10.2	8.2	8.6	9.2	6.0	10.7
10% ที่ 4	15.0	12.4	12.5	15.4	14.2	11.7	9.2	11.8
10% ที่ 5	13.6	15.1	17.7	15.0	15.1	16.9	15.7	17.7
10% ที่ 6	21.2	21.0	16.6	21.4	21.9	21.6	20.1	23.5
10% ที่ 7	28.4	26.2	25.4	25.0	30.9	31.3	31.1	28.2
10% ที่ 8	32.1	29.6	27.9	32.3	44.4	43.5	38.0	35.3
10% ที่ 9	37.1	43.8	45.1	42.8	53.1	53.1	52.9	46.7
10% ที่ 10 จ่ายมากที่สุด	57.9	59.3	51.7	45.0	66.0	67.3	60.0	62.8
รวม	23.9	23.9	23.1	21.9	28.5	29.7	25.5	24.9

หมายเหตุ : อัตราการเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) = จำนวนนักเรียนในระดับปริญญาตรี และปวส.

อายุ 18-25 ปี คูณ 100หารจำนวนประชากรอายุ 18-25 ปี

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

เมื่อสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrolment Rate) เด็กในเขตเมืองมีโอกาสดำเนินการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 32.5 ขณะที่เด็กในเขตชนบทมีโอกาสดำเนินการศึกษาระดับปริญญาตรีเพียงร้อยละ 15.9 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเด็กในเขตเมืองมีโอกาสดำเนินการศึกษาระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) ได้มากกว่าเด็กในเขตชนบทประมาณ 2.0 เท่า ดังแสดงในตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net enrolment rate) ในระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.)

จำแนกตามเขตพื้นที่ ปี พ.ศ. 2551-2558

เขตพื้นที่	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
เขตเมือง	33.4	34.58	30.29	29.78	39.18	39.50	33.92	32.50
เขตชนบท	15.65	13.68	15.53	13.85	16.77	18.00	16.04	15.90
รวม	23.94	23.9	23.06	21.87	28.46	29.68	25.49	24.90

หมายเหตุ : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม (สศช.)

: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรีและ
ปวส.อายุ 18-21 ปี คูณ 100 หารจำนวนประชากรอายุ 18-21 ปี

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

เมื่อพิจารณาอัตราการเข้าเรียนสุทธิในระดับอุดมศึกษา จำแนกตามภาค พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 เยาวชนในกรุงเทพมหานครมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงกว่าเยาวชนในภาคอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด คือ เข้าถึงร้อยละ 42.9 ขณะที่ภาคใต้เข้าถึงน้อยสุดเพียงร้อยละ 16.3 เท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 2.8 ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและในเขตเมืองของจังหวัดต่างๆ ทำให้คนในเขตเมืองมีความสะดวกในการเดินทางและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าคนในเขตชนบท

ตารางที่ 2.8 อัตราการเข้าเรียนสุทธิในระดับอุดมศึกษา จำแนกตามภาค ปี พ.ศ. 2558

ปริญญาตรี (รวม ปวส.)	อัตราการเข้าเรียนสุทธิ
กทม.	42.9
กลาง	21.4
เหนือ	26.2
ตะวันออกเฉียงเหนือ	20.7
ใต้	16.3
รวม	24.9

หมายเหตุ: อัตราเข้าเรียนสุทธิระดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) = จำนวนนักเรียนระดับปริญญาตรี และปวส.
อายุ 18-21ปี คูณ 100 หารจำนวนประชากรอายุ 18-21 ปี

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558)

ความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาดังกล่าวเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำของผลตอบแทนแรงงาน เนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความต้องการกำลังคนและการผลิตกำลังคนของประเทศ (ปาริฉัตร จันทริ, 2555)

เมื่อพิจารณาผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทยนั้น พบว่ามหาวิทยาลัยของรัฐมีการผลิตบัณฑิตในสาขาสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ และนิติศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45 ของผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมด และถ้ารวมสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปศาสตร์ด้วยแล้ว จะมีสัดส่วนรวมถึงร้อยละ 53 รองลงมา คือ บัณฑิตในสาขาวิทยาศาสตร์และสาขาวิศวกรรมศาสตร์ที่มีสัดส่วนโดยเฉลี่ยเท่ากันที่ร้อยละ 13 ในขณะที่สาขาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสวัสดิการสังคมมีผู้สำเร็จการศึกษาเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 2.9

ตารางที่ 2.9 สัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกตามสาขาวิชา

สาขาวิชา	2554	2553	2552	2551	2549
การศึกษาทั่วไป	1%	0%	0%	0%	0%
ศึกษาศาสตร์	0%	0%	6%	5%	0%
มนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์	8%	7%	7%	8%	7%
สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ และนิติศาสตร์	45%	49%	50%	49%	57%
วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์	14%	14%	12%	13%	12%
วิศวกรรมศาสตร์การผลิตและก่อสร้าง	15%	13%	12%	12%	10%
การเกษตรและปศุสัตว์	4%	3%	3%	4%	4%
สุขภาพและสวัสดิการสังคม	7%	8%	6%	6%	6%
การบริการ	4%	4%	3%	4%	3%
สาขาวิชาอื่นๆ	3%	1%	0%	0%	0%
รวมผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี	100%	100%	100%	100%	100%

ที่มา: อมรรัตน์ อภินันท์มกุล (2556)

ทั้งนี้อันเนื่องมาจากการผลิตกำลังคนในทางสังคมศาสตร์และสาขาที่ใกล้เคียงกันมีต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำกว่าการผลิตบุคลากรในทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งมีต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่าการผลิตกำลังคนในสาขาทางการแพทย์และสาธารณสุขตามลำดับ อีกทั้งมหาวิทยาลัยเอกชนของประเทศไทยเองเน้นการเปิดหลักสูตรในสาขาวิชาที่มีต้นทุนการผลิตต่ำเป็นหลักเนื่องจากไม่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ ทำให้บัณฑิตที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์และสาขาที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งการผลิตบุคลากรในสาขาสังคมศาสตร์และสาขาใกล้เคียงเกินความต้องการของตลาดแรงงานส่งผลกระทบโดยตรงต่อการมีงานทำของบัณฑิต จากการสำรวจภาวะการมีงานทำของสำนักงานสถิติแห่งชาติในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2556 พบว่า แรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีอัตราการว่างงานมากกว่าผู้สำเร็จการศึกษาในระดับการศึกษาอื่นๆ โดยมีอัตราการว่างงานเฉลี่ยร้อยละ 27.4 ในช่วงเวลาดังกล่าว (อมรรัตน์ อภินันท์มกุล, 2556)

2.4.2 ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ความเหลื่อมล้ำการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 มิติด้วยกัน คือ ความแตกต่างกันของคุณภาพของสถาบันการศึกษา (Institutional Quality) หรือเรียกว่า ความเหลื่อมล้ำในแนวตั้ง (Vertical Differentiation) และความแตกต่างกันของผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละสาขาวิชา (Field of Study) หรือความเหลื่อมล้ำในแนวนอน (Horizontal Differentiation) (Ayalon & Yogev, 2005)

1) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแนวตั้ง (Vertical Differentiation) เป็นความแตกต่างของคุณภาพสถาบันการศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพไม่เท่าเทียมกันเกิดความแตกต่างกันในด้านรายได้และโอกาสในการประกอบอาชีพในตลาดแรงงาน และส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคมตามมา (Moleke, 2005)

สถาบันการศึกษาในทุกระดับล้วนมีความสำคัญกับคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผลผลิต คือ นักเรียนและนักศึกษาเป็นผู้ที่มีศักยภาพมีทักษะและมีความรู้ความสามารถอย่างรอบด้านในสาขาวิชาที่ได้รับการศึกษามา เพื่อออกไปเป็นกำลังสำคัญในตลาดแรงงานและนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติในมิติต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการประกอบอาชีพในอนาคต รวมถึงรายได้ ฐานะและศักดิ์ศรีทางสังคม และความก้าวหน้าการเจริญเติบโตในหน้าที่การงานในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการผลิตและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพที่ออกไปสู่ตลาดแรงงาน อันเนื่องมาจากปัจจัยทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางกายภาพและทรัพยากรบุคคล กระบวนการทางการศึกษาและผลผลิตทางการศึกษาของสถาบันในแต่ละแห่งมีความพร้อมและเป้าหมายที่แตกต่างกัน รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนทางการเงิน ระยะเวลาที่มีการก่อตั้งสถาบัน การสะสมชื่อเสียงและความชำนาญในการผลิตบัณฑิตของสถาบันมีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งส่งผลให้บัณฑิตที่ผลิตออกมาสู่ตลาดแรงงานมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน โดยคุณภาพของสถาบันการศึกษานั้นจะส่งผลต่อโอกาสในการเข้าทำงานของบัณฑิตเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ประกอบการ หน่วยงาน หรือองค์กรแต่ละแห่งต้องการแรงงานที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานเพื่อยกระดับและพัฒนาองค์กรให้สูงขึ้น จึงมักเลือกผู้ที่จบการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน ดังนั้นสถาบันการศึกษาที่มีความสามารถในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกมาสู่ตลาดแรงงานจึงได้รับความนิยมและมีการแข่งขันกันสูงในการเข้าเรียนกว่าสถาบันการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพหรือมีคุณภาพต่ำกว่า

นอกจากปัจจัยทางด้านสถาบันการศึกษาที่ส่งต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมแล้ว ปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อผู้ที่เข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่คุณภาพต่างกันก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยปัจจัยที่ทำให้การเลือกหรือการได้รับคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษามีหลายปัจจัยด้วยกัน ไม่จะเป็นปัจจัยส่วนบุคคล (Individual Factors) ปัจจัยทางครอบครัว (Familial Factors) และปัจจัยทางสังคม (Social Factors) (Alon, 2001) ซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์ของการศึกษาของนักเรียน และส่งผลต่อไปยังการมีโอกาสดำเนินการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพแตกต่างกันต่อไป

ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษาที่เกิดจากปัจจัยพื้นฐานที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนแต่ละคน เช่น อายุ เพศ ความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) ทักษะของเด็กนักเรียนต่อการเรียนรู้ ปัจจัยทางครอบครัว เช่น อาชีพของบิดามารดา การอยู่ร่วมกันกับบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รูปแบบการอบรมของครอบครัวหรือวัฒนธรรมการเรียนรู้ในครอบครัว รวมทั้งความแตกต่างของแต่ละโรงเรียนที่นักเรียนแต่ละคนเข้าเรียนอยู่ จะพบว่าปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ต่างก็มีส่วนทำให้เด็กแต่ละคนได้รับความรู้ความเข้าใจที่ไม่เท่ากัน จึงสะท้อนออกมาเป็นผลคะแนนสอบที่แตกต่างกันตามไปด้วย (นณริฏพิศลยบุตร, 2558) และส่งผลต่อการได้รับคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในที่สุด

นอกจากนี้งานวิจัยในต่างประเทศยังพบว่า ปัจจัยทางด้านเชื้อชาติ (Race/Ethnicity) และภาวะทางเศรษฐกิจสังคม (Socioeconomic) ของผู้ที่เข้าศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเข้าเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษาอีกด้วย (Alon, 2001) ซึ่งการเลือกหรือการได้รับคัดเลือกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่มีระดับแตกต่างกันจะมีอิทธิพลต่อโอกาสในอนาคตในระยะยาว เพราะจะส่งผลต่อสายงานที่มีความแตกต่างกันในแง่ของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

2) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแนวนอน (Horizontal Differentiation) เป็นความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากผู้จบการศึกษาในสาขาวิชา (Field of Study) ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสของการประกอบอาชีพ (Occupational Opportunity) ในสาขาที่มีความแตกต่างกัน นำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โอกาสในการได้รับการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่ในตลาดแรงงาน อีกทั้งโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานในตลาดแรงงานในอนาคต และส่งผลไปยังความเหลื่อมล้ำฐานะทางเศรษฐกิจในสังคมในที่สุด (Moleke, 2005)

เมื่อนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแล้วจะเป็นช่วงสำคัญของชีวิตในการเลือกแนวทางการประกอบอาชีพของตนในอนาคต โดยการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งสาขาวิชาที่ได้รับการเลือกเข้าไปศึกษานั้นจะส่งผลไปตลอดชีวิตในหน้าที่การงาน ดังนั้นการแสวงหาแนวทางในการประกอบอาชีพของตนเองจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสำหรับกลุ่มคนในวัยนี้ โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้ระบุว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ ฐานะทางสังคม ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของสายงาน เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เกิดการเลือกเรียนในสาขาวิชาต่างๆ โดยสาขาวิชาที่ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงจะมีการแข่งขันกันสูงเพื่อเข้าศึกษาต่อ (Davies & Guppy, 1997) ซึ่งสาขาวิชาที่ได้รับผลตอบแทนสูงโดยส่วนใหญ่ คือ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ บริหารธุรกิจ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยผู้ที่จบการศึกษาในสาขาเหล่านี้จะได้รับผลตอบแทนจากการทำงานที่ดีกว่าผู้ที่จบการศึกษาในสาขาศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นความจริงที่เกิดในหลายประเทศทั่วโลก (Ayalon & Yogev, 2005) ทำให้การเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาดังกล่าวยากกว่าสาขาอื่นๆ

การจบการศึกษาในสาขาวิชาที่มีความแตกต่างกันทำให้การประกอบอาชีพมีความแตกต่างกัน โดยสาขาอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูงจะได้รับความนิยมในการเข้ามาศึกษามากกว่าสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนต่ำ ทำให้เกิดการแข่งขันกันสูงในการเข้าศึกษาในสาขาวิชานั้นๆ ผู้ที่ต้องการเข้าศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติเพียงพอตามเกณฑ์ที่สาขาวิชานั้นกำหนด แต่อย่างไรก็ตามด้วยเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทำให้โอกาสในการเข้าศึกษาในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงไม่เท่าเทียมกันตามมา จากงานวิจัย

หลายชิ้นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาที่จบการศึกษาของบิดามารดากับสาขาวิชาของบุตรที่เลือกศึกษาจะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การจบการศึกษาของบิดามารดาในสาขาวิชาที่มีความแตกต่างกันทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดามีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลโดยตรงไปยังบุตรที่มีโอกาสทางการศึกษาที่มีความแตกต่างกันด้วย ทั้งทางด้านคุณภาพของสถานศึกษาและการเลือกเรียนในแต่ละสาขาวิชา โดยปกติแล้วบิดามารดาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะยกระดับการศึกษาหรือเลือกสาขาวิชาของบุตรให้สูงกว่าหรือเท่ากับของตัวเอง จึงทำให้เกิดการถ่ายทอดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเดียวกันระหว่างรุ่น (Intergenerational Transmission of Field of Study) จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่แบ่งชนชั้นทางสังคม ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ยากจะทำได้ (Kraaykamp, Tolsma & Wolbers, 2013)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าส่วนหนึ่งของงานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่อิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าเรียนต่อในอุดมศึกษามีดังต่อไปนี้

ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์ (2553, อ้างถึงใน รัชพร เลียงประเสริฐ, 2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของการศึกษากับแนวโน้มของค่าจ้างในประเทศไทย พบว่าแรงงานไทยมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น แต่การคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับต่างๆ นั้นยังมีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้ที่มาจากครอบครัวที่เสียเปรียบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่าผู้ที่มาจากครอบครัวที่ได้เปรียบกว่า และยังเป็นกลุ่มผู้ที่เสียเปรียบในด้านโอกาสในการสร้างรายได้และโอกาสทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย เนื่องจากมักจะได้รับค่าจ้างต่ำกว่ากลุ่มผู้ที่มีโอกาสทางการศึกษาสูงกว่า

ธิติมา พลับพลึง, สุวิมล เสงพัฒนา และ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2557) ได้วิเคราะห์โอกาสของความสำเร็จทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยนำข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2554 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติมาวิเคราะห์ตามแบบจำลองโลจิสติกพหุกลุ่ม (Multinomial Logistic Model) พบว่ามีความเหลื่อมล้ำของความสำเร็จทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาระหว่างครัวเรือนเมืองกับชนบท กล่าวคือครัวเรือนชนบทมีสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาดำรงระดับอุดมศึกษา (ร้อยละ 71) สูงกว่าครัวเรือนเมือง (ร้อยละ 51) และมีสัดส่วนผู้สำเร็จระดับอุดมศึกษาหลักสูตร 4 ปี (ร้อยละ 19) ต่ำกว่าครัวเรือนเมืองครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 39) นอกจากนี้รายได้และสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนยังทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของโอกาสของความสำเร็จทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลักสูตร 4 ปี มากกว่าหลักสูตร 2 ปี อีกทั้งระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนชนบทมีผลกระทบทางตรงและผลกระทบร่วมกันต่อโอกาสของความสำเร็จทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลักสูตร 2 ปี และหลักสูตร 4 ปี

อุมาภรณ์ ภัทรวาณิช และ ปัทมา อมรสิริสมบุรณ์ (2550) ศึกษาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษาระหว่างเมืองและชนบท พบว่าสังคมไทยยังคงมีช่องว่างในด้านการศึกษาระหว่างเมืองและชนบท กล่าวคือ เด็กที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลมีโอกาสด้านการศึกษาสูงกว่าเด็กที่อยู่ในชนบท ทรัพยากรครัวเรือนก็มีความสัมพันธ์กับการศึกษาเช่นกัน โดยที่ทรัพยากรครัวเรือนในที่นี้ คือ ฐานะทางเศรษฐกิจและการมีพ่อแม่รวมถึงการศึกษาก่อนหน้าด้วย ครัวเรือนที่ยากจนกว่ามีแนวโน้มที่เด็กจะได้รับโอกาสในการศึกษาน้อยกว่า

ครัวเรือนที่รวยกว่า ครัวเรือนที่ไม่มีพ่อแม่อยู่โอกาสที่ได้จะได้รับการศึกษาสูงมีค่อนข้างน้อย และยิ่งครัวเรือนที่มีพ่อแม่มีการศึกษาสูงโอกาสในการศึกษาของลูกก็ยิ่งมีมาก นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนพี่น้องมีความสัมพันธ์กับการศึกษาด้วย กล่าวคือ ครอบครัวที่มีจำนวนพี่น้องมากโอกาสในการเข้าเรียนก็จะน้อยกว่า และช่องว่างระหว่างเพศก็ยังคงพบอยู่ในสังคมไทย โดยเด็กผู้หญิงมีโอกาสด้านการศึกษาสูงกว่าเด็กผู้ชาย

รังสรรค์ โฉมยา (2555) ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้โอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนในเขตพื้นที่ห่างไกลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับรู้ว่าการบริการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีหลากหลาย แต่ตนเองไม่สามารถที่จะเข้าถึงบริการนั้นได้ ด้วยข้อจำกัดทางด้านฐานะความเป็นอยู่ ส่วนใหญ่มีเจตคติต่อการศึกษาต่อในทางบวก เห็นคุณค่าของการศึกษาต่อ คิดว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต เพราะเกี่ยวข้องกับการเลือกประกอบอาชีพ และอาชีพส่วนใหญ่ในปัจจุบันก็มักจะเลือกจากผู้ที่มีการศึกษา

มัทยา บุตรงาม (2555) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย พบว่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีความสัมพันธ์ต่อกันในทิศทางเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเช่นกัน ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรและสัดส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่ออุตสาหกรรมเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเช่นกัน

งานวิจัยต่างประเทศจำนวนมากได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมีวิธีการและประเด็นที่ต้องการศึกษาที่แตกต่างกันไป แต่ผลงานวิจัยมีวิธีการจำแนกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการศึกษา เช่น งานวิจัยของ Liao and Shen (2011) ซึ่งได้จำแนกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางโอกาสการเข้าถึงการศึกษาออกเป็น 4 ปัจจัย ดังนี้

1) ความแตกต่างกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสามารถวัดได้จากทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนโดยใช้ผลการเรียนของนักเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และทักษะการอ่านเป็นตัวชี้วัด ความแตกต่างของสถานะทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนได้แก่ ความมั่งคั่งของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การศึกษาชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า ในระดับระหว่างโรงเรียน คุณลักษณะทางครอบครัวของเด็กนักเรียนมีความแตกต่างกันชัดเจนมาก โดยโรงเรียนที่มีผลการเรียนของนักเรียนดีมักจะมาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ดี นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ในประเทศโปแลนด์ นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา สเปน และสหราชอาณาจักร สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันน้อย ส่วนในประเทศญี่ปุ่น สโลวีเนีย อังการี ออสเตรเลีย และเนเธอร์แลนด์ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งความแตกต่างกันในสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมบ่งบอกถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่างชัดเจน

2) ความแตกต่างของฐานะทางอาชีพและวัฒนธรรมทางบ้านของนักเรียน เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กล่าวคือ ทักษะทางการศึกษาของครอบครัวมีความสำคัญต่อการสนับสนุนให้

ลูกได้รับการศึกษาที่ดี ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ลักษณะอาชีพของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการศึกษา มาก ซึ่งในแต่ละครอบครัวจะให้ความสำคัญของการศึกษาที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาตามมา

3) ความแตกต่างของทรัพยากรทางการศึกษา สามารถวัดจากการศึกษาของพ่อแม่และระดับสินทรัพย์ของพ่อแม่ที่อุทิศให้กับการศึกษา ความคาดหวังในการศึกษาที่วัดจากจำนวนปีของพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นทรัพยากรทางการศึกษาของนักเรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน จากการศึกษาจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษา และทรัพยากรทางการศึกษา เช่น ความคาดหวังในการศึกษาที่วัดจากจำนวนปี สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้

4) การลงทุนทางด้านการศึกษาของรัฐบาล ซึ่งสามารถดูจากรายจ่ายทางด้านการศึกษาต่อ GDP และรายจ่ายทางด้านการศึกษาต่อรายจ่ายรวมของรัฐบาล งานวิจัยจำนวนมากพบว่าการลงทุนทางด้านการศึกษาของรัฐบาลมีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

Yue (2015) ได้ศึกษาความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศจีน พบว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่บิดามีอาชีพที่ดี (ข้าราชการ พนักงานองค์กร ผู้จัดการ และผู้เชี่ยวชาญ) บิดามีการศึกษาสูง (สูงกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี และวิทยาลัยหลักสูตร 2 ปี) ที่ตั้งของที่อยู่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่และเมืองขนาดกลาง และมีรายได้ครัวเรือนระดับสูง จะมีโอกาสในการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าทรัพยากรทางด้านการศึกษาที่มีคุณภาพก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น เนื่องจากเอื้อประโยชน์ให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีพื้นฐานที่ดีกว่าทั้งด้านอาชีพ การศึกษา ที่ตั้งของที่อยู่อาศัย และรายได้ครัวเรือน

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อในแต่ละสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษานั้น พบว่ามีผลการวิจัยที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์อย่างมาก และยังเป็นประโยชน์สำหรับการต่อยอดการศึกษาในประเทศไทยอีกด้วย

Davies and Guppy (1997) ใช้ข้อมูล National Longitudinal Survey of Youth ของประเทศสหรัฐอเมริกาในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูง มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง และการเลือกเรียนสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ผลการศึกษาพบว่าผู้ชายมีโอกาสมากกว่าผู้หญิงในการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงและมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง และนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ด้อยกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงและมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง

Werfhorst (2001) ศึกษาผลกระทบของการเลือกสาขาวิชาต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมในประเทศเนเธอร์แลนด์ซึ่งเป็นสังคมที่ผู้คนมีการศึกษาสูง โดยได้นำปัจจัยทางด้านพื้นหลังของครอบครัว ตลาดแรงงาน และวิถีการดำเนินวิถีชีวิตมาเป็นตัวแปรในการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า การเลือกเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาต่างๆ นั้นมีความสัมพันธ์กับพื้นหลังของครอบครัวอย่างมาก กล่าวคือ นักเรียนจะเลือกเรียนในสาขาวิชาเดียวกับสาขาวิชาที่บิดามารดาจบ

การศึกษามา ทรัพยากรทางการศึกษาในเชิงเศรษฐกิจและเชิงวัฒนธรรมของบิดามารดาจึงมีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนในสาขาวิชาต่างๆ ของนักเรียน ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายถึงการครอบครองทรัพยากรทางการศึกษาข้ามรุ่นทางอ้อมซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมในรูปแบบหนึ่งได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีผลการศึกษาไม่ดีมักจะเลือกเรียนสายเทคนิคหรือสายอาชีพ ซึ่งมีบทบาททางเศรษฐกิจน้อยกว่าสาขาวิชาอื่นๆ แต่มีข้อดี คือ ใช้เวลาในการหางานน้อยกว่าสาขาวิชาอื่นๆ การจบการศึกษาในแต่ละสาขาวิชายังมีผลต่อค่าจ้างและวิถีการดำเนินชีวิตทั้งในเชิงทัศนคติและพฤติกรรมอีกด้วย อย่างไรก็ตามในประเทศเนเธอร์แลนด์นั้น วิธีการดำเนินชีวิตมีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักเรียนน้อยกว่าพื้นหลังครอบครัว

Werfhorst and Luijckx (2010) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งที่มาทางสังคม (Social Origin) และทางเลือกการศึกษา (Educational Choice) โดยใช้ข้อมูลของประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่จะเลือกศึกษาต่อในสาขาวิชาเดียวกับบิดา ซึ่งการเลือกเรียนในสาขาวิชาเดียวกันนั้นนำไปสู่การประกอบอาชีพในกลุ่มเดียวกันในที่สุด ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลสำคัญที่บ่งบอกว่าการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมของคนระหว่างรุ่นเป็นไปได้ยาก เพราะรุ่นพ่อกับรุ่นลูกมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้แตกต่างกัน หรือเรียกได้ว่าเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในแนวดิ่ง

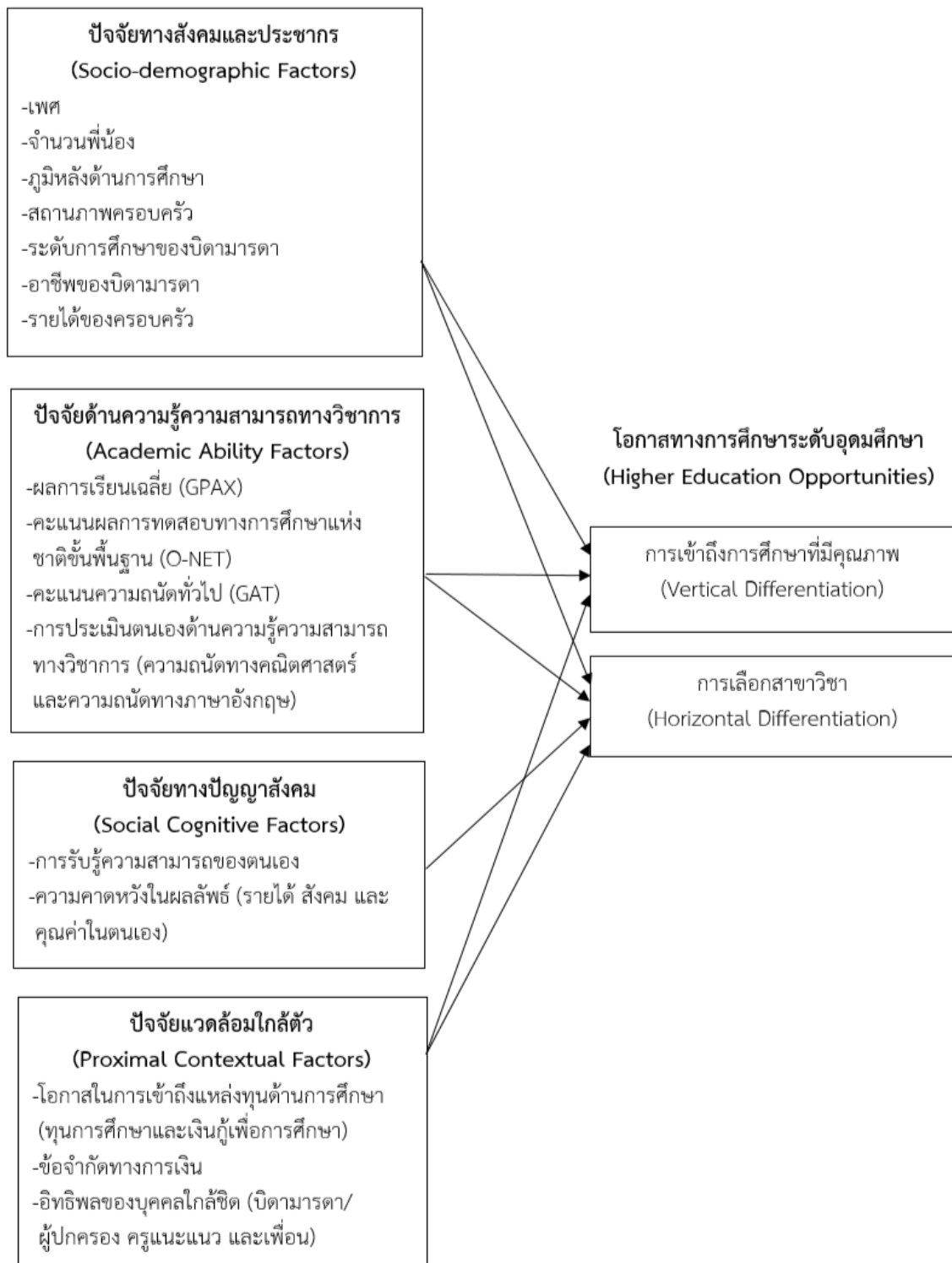
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในครั้งนี้ใช้ตัวแปรที่พัฒนามาจากทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) และแนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคมที่เกี่ยวกับอาชีพ (Social Cognitive Career Theory: SCCT) ของ Lent, Brown and Hackett (1994) โดยมีสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ และปัจจัยแวดล้อมใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ปัจจัยทางปัญญาสังคม และปัจจัยแวดล้อมใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา

จากสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสาเหตุ (Casual Research) ซึ่งมุ่งค้นหาสาเหตุ/ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 389,966 คน (ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สืบค้นจาก <http://www.info.mua.go.th/information/index.php> เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2560)

3.1.2 ตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 8,000 คน

3.1.3 การกำหนดขนาดตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้คำนวณขนาดตัวอย่างตามระเบียบวิธีสถิติ กล่าวคือ ขนาดตัวอย่าง n ที่ทำให้ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าสัดส่วนในประชากรมีค่าไม่เกิน $e = 0.01084$ ด้วยความเชื่อมั่น $1 - \alpha = 0.95$ ($Z = 1.96$)

$$n = \frac{p(1-p)NZ^2}{Ne^2 + p(1-p)Z^2}$$

$$n = \frac{0.5(1-0.5)(389,966)(1.96)^2}{(389,966)(0.01084)^2 + 0.5(1-0.5)(1.96)^2}$$

$$n = 8,000 \text{ คน}$$

โดย N แทน ขนาดประชากรทั้งหมด

n แทน ขนาดตัวอย่างทั้งหมด

3.1.4 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 เลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งภูมิภาคออกเป็น 5 ภูมิภาค ขั้นตอน

ที่ 2 แบ่งมหาวิทยาลัยของรัฐออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ และกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ขั้นตอนที่ 3 ทำการสุ่มสถาบันการศึกษา โดยสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก โดยจะได้ภูมิภาคละ 3 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ 2 แห่ง และมหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 1 แห่ง ขั้นตอนที่ 4 ทำการสุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยจัดสรรขนาดตัวอย่างไปตามสถาบันต่างๆ แบบเป็นสัดส่วนกับขนาด (Allocation with proportional to size) ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรและขนาดตัวอย่าง นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ
ปีการศึกษา 2559

ภูมิภาค	สถาบันอุดมศึกษา	จำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 (คน)	
		ประชากร	ตัวอย่าง
กรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ	5,859	1,195
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล	1,290	263
ภาคกลาง	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ	8,556	1,745
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล	1,797	367
ภาคเหนือ	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ	6,722	1,371
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล	2,240	457
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ	3,758	767
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล	1,990	406
ภาคใต้	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/ มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ	4,217	860

ภูมิภาค	สถาบันอุดมศึกษา	จำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 (คน)	
		ประชากร	ตัวอย่าง
	มหาวิทยาลัยราชภัฏ/มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	2,787	569
รวม		39,216	8,000

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

(ค้นจาก <http://www.info.mua.go.th/information/index.php> เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2560)

3.1.5 ขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย คณะผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกพหุกลุ่ม (Multinomial Regression Analysis) สำหรับการวิเคราะห์การเลือกสถาบันการศึกษาและการเลือกสาขาวิชา เนื่องจากเป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้ พร้อมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวได้อีกด้วย โดยสมการอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง X_i และ Y ดังนี้

$$E(Y) = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n}}{1 + e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n}}$$

เรียกสมการนี้ว่า Logistic Response Function โดยที่ $0 \leq E(Y) \leq 1$ หรือ

$$E(Y) = P(\text{event}) = P(Y = 1) \text{ และ } P(\text{no event}) = P(Y = 0)$$

ดังนั้น

$$P(\text{event}) = P(Y = 1) = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n}}{1 + e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n}} \quad \text{และ}$$

$$P(\text{no event}) = P(Y = 0) = 1 - P(\text{event})$$

เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้น จึงมีการปรับให้ความสัมพันธ์อยู่ในรูปเชิงเส้นโดยให้

$$\text{odds} = \frac{P(\text{event})}{P(\text{no event})}$$

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยดังภาพที่ 3.1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

2) นำความรู้ที่ได้จากการประมวลความรู้มาสร้างแบบสอบถาม เพื่อนำไปสำรวจการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณ โดยครอบคลุมข้อมูล 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1) ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.2) ปัจจัยทางสังคมและประชากร

2.3) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ

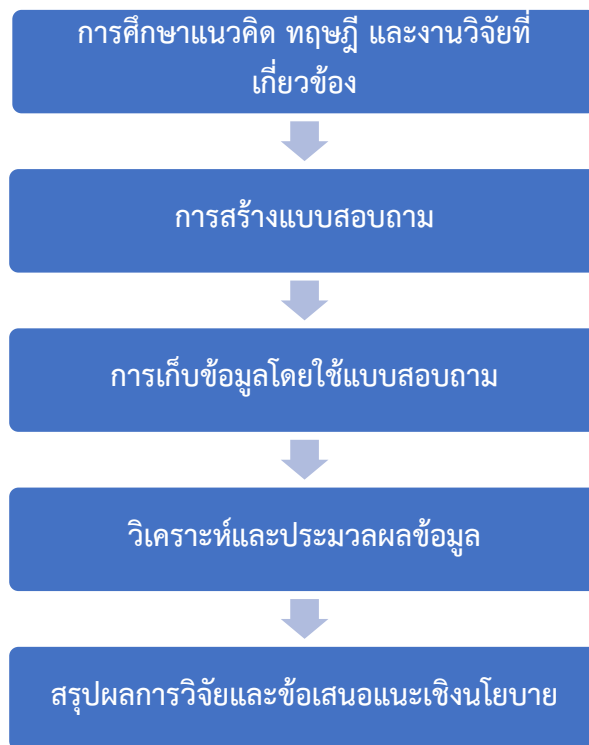
2.4) ปัจจัยทางปัญญาสังคม

2.5) ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น

4) วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลของการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง

5) สรุปผลและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ภาพที่ 3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด โดยคณะผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามฉบับนี้ขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประมวลความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา และค้นหาแบบสอบถามที่ใช้สำรวจความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวที่มีมาก่อน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาข้อคำถามให้เหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้

แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นแบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ คณะที่กำลังศึกษา เป้าหมายทางการศึกษา และการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต โดยข้อคำถามมีทั้งลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist Questions) และแบบเติมคำในช่องว่าง (Open-ended Questions) จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและประชากร ได้แก่ เพศ จำนวนพี่น้อง สายการเรียน และประเภทสถานศึกษาที่เคยศึกษาก่อนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษาที่จบการศึกษา สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดาและมารดา จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว และความเพียงพอของรายได้ในครอบครัวต่อการใช้จ่าย โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบ

เลือกตอบ (Checklist Questions) จำนวน 8 ข้อ และแบบเติมคำในช่องว่าง (Open-ended Questions) จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่ ผลการเรียนรู้สะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) และการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยข้อคำถามทั้งหมดมีลักษณะเป็นแบบเติมคำในช่องว่าง (Open-ended Questions) ยกเว้นข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	6 คะแนน
เห็นด้วย	5 คะแนน
ค่อนข้างเห็นด้วย	4 คะแนน
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน

ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น คะแนนเฉลี่ยของการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 5 ช่วงเท่าๆ กัน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.00	หมายถึง ความรู้ความสามารถทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 2.01-3.00	หมายถึง ความรู้ความสามารถทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ย 3.01-4.00	หมายถึง ความรู้ความสามารถทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 4.01-5.00	หมายถึง ความรู้ความสามารถทางวิชาการอยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ย 5.01-6.00	หมายถึง ความรู้ความสามารถทางวิชาการอยู่ในระดับสูงที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางปัญญาสังคม ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาและการกำกับตนเองในการเรียนรู้) และความคาดหวังในผลลัพธ์ (ความคาดหวังด้านรายได้ ความคาดหวังด้านสังคม และความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเอง) โดยข้อคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองให้คะแนนเป็นระดับความเชื่อมั่นจาก 0-10 โดยที่ 0 คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นเลย และ 10 คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น สำหรับข้อคำถามเกี่ยวกับความคาดหวังในผลลัพธ์ให้คะแนนเป็นระดับความเห็นด้วยจาก 0-10 เช่นเดียวกัน โดยที่ 0 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 10 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น

ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว ได้แก่ การได้รับทุนการศึกษา ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ความเพียงพอของรายได้สำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน ความสามารถในการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของท่านจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และอิทธิพลของบุคคลใกล้ชิด (บิดามารดา/ผู้ปกครอง ครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนว และเพื่อน) โดยข้อคำถามทั้งหมดมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist Questions) จำนวน 5 ข้อ ยกเว้นข้อคำถามเกี่ยวกับอิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดที่มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีคำตอบให้เลือก 6 คำตอบ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนน
จริงที่สุด	6 คะแนน
จริง	5 คะแนน
ค่อนข้างจริง	4 คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	3 คะแนน
ไม่จริง	2 คะแนน
ไม่จริงเลย	1 คะแนน

ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น คะแนนเฉลี่ยของอิทธิพลของบุคคลใกล้ชิด แบ่งออกเป็น 5 ช่วงเท่าๆ กัน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.00	หมายถึง อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดอยู่ในระดับต่ำที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 2.01-3.00	หมายถึง อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดอยู่ในระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ย 3.01-4.00	หมายถึง อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 4.01-5.00	หมายถึง อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดอยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ย 5.01-6.00	หมายถึง อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดอยู่ในระดับสูงที่สุด

3.4 การสร้างแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสานที่มีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อจากนั้นคณะผู้วิจัยทำการประมวลข้อมูลทั้งหมด เพื่อปรับกรอบแนวคิดในการวิจัยและเตรียมสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยคณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ (Validity) ของแบบสอบถามโดยส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบคุณภาพ เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถามต่างๆ ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นคณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความถูกต้องสมบูรณ์ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคณะผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามจนแน่ใจว่าถูกต้องและสมบูรณ์

3) ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบถ้วน และนำข้อมูลทั้งหมดมาป้อนข้อมูลและเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกพหุกลุ่ม (Multinomial Regression Analysis) เนื่องจากเป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาว่าตัวแปรอิสระใดสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ พร้อมทั้งศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวได้อีกด้วย

4) สรุปผลการวิจัย พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และจัดทำโครงร่างรายงานการวิจัย หลังจากปรับปรุงแก้ไขโครงร่างรายงานการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อนำส่งต่อไป

3.5 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลักในการสร้าง ดังนี้

1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งข้อคำถามที่มีความสอดคล้องจะให้ 1 คะแนน ไม่แน่ใจให้ 0 คะแนน และไม่สอดคล้องให้ -1 คะแนน หาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 และปรับปรุง แก้ไขข้อคำถามจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว (ภาคผนวก ก) ไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกศึกษาในครั้งนี้ เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามส่วนที่ข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยการหาความสอดคล้องภายในด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ดังปรากฏตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเมื่อกำหนดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha)

ข้อคำถาม	ค่าความเชื่อมั่น
การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ	.783
ความถนัดด้านคณิตศาสตร์	.901
ความถนัดด้านภาษาอังกฤษ	.843
ปัจจัยทางปัญญาสังคม	.928
การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา	.775
การกำกับตนเองในการเรียนรู้	.875
ความคาดหวังด้านรายได้	.907
ความคาดหวังด้านสังคม	.726
ความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเอง	.816
อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิด	.798
บิดามารดา/ผู้ปกครอง	.763
ครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนว	.873
เพื่อน	.743

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือแนะนำจากสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังมหาวิทยาลัยของรัฐที่ตกเป็นตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้จัดทำคำชี้แจงในส่วนแรกของแบบสอบถาม โดยคำชี้แจงได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ที่ให้ตอบแบบสอบถาม การนำคำตอบที่ได้ไปใช้ประโยชน์ คำอธิบายลักษณะของแบบสอบถาม รวมทั้งชื่อและที่อยู่ของผู้วิจัย นอกจากนี้ในคำชี้แจงได้มีการแสดงข้อความที่ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความมั่นใจว่าข้อมูลที่จะตอบไปจะไม่ถูกเปิดเผยเป็นรายบุคคล จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบ และมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ตอบด้วย

ช่วงเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ เดือนสิงหาคม-เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 5 เดือน โดยในการเก็บข้อมูลจะมีผู้ช่วยเก็บข้อมูล ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการฝึกอบรมผู้ช่วยเก็บข้อมูล ก่อนที่จะเริ่มทำการเก็บข้อมูล หลังจากรวบรวมแบบสอบถามพร้อมตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ครบ 8,000 ชุด คณะผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ปัจจัยทางปัญญาสังคม และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว

2) การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) เพื่ออธิบายอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ปัจจัยทางปัญญาสังคม และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว ที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

2.1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพ ซึ่งตัวแปรตาม คือ สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับดีและระดับดีมาก จากการประเมินผลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว ในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกทวินาม (Binary Logistic Regression Analysis)

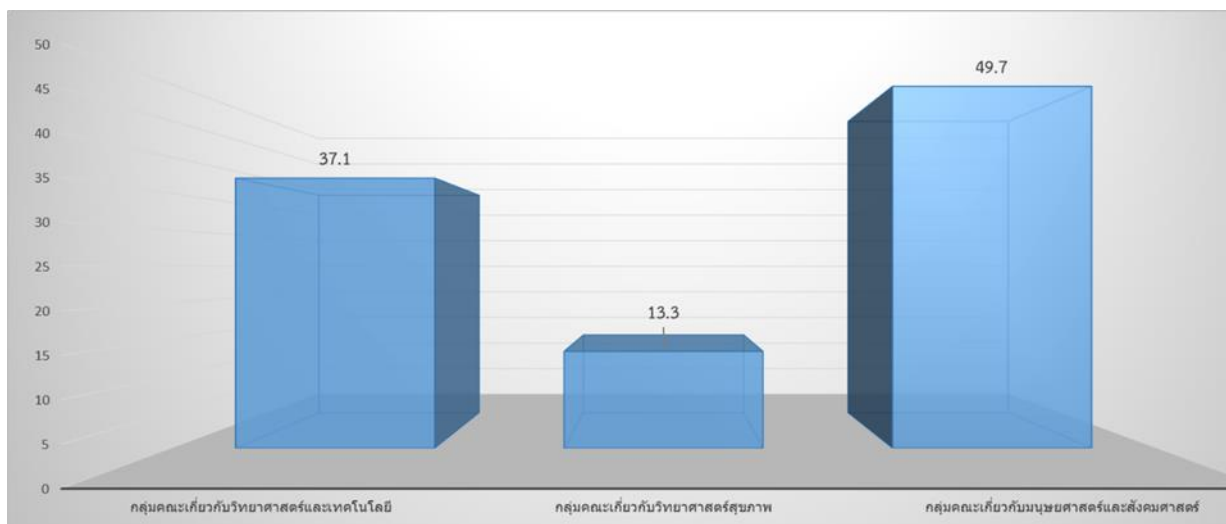
2.2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งตัวแปรตาม คือ กลุ่มคณะต่างๆ ของนักศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ปัจจัยทางปัญญาสังคม และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว ในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกพหุกลุ่ม (Multinomial Logistic Regression Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

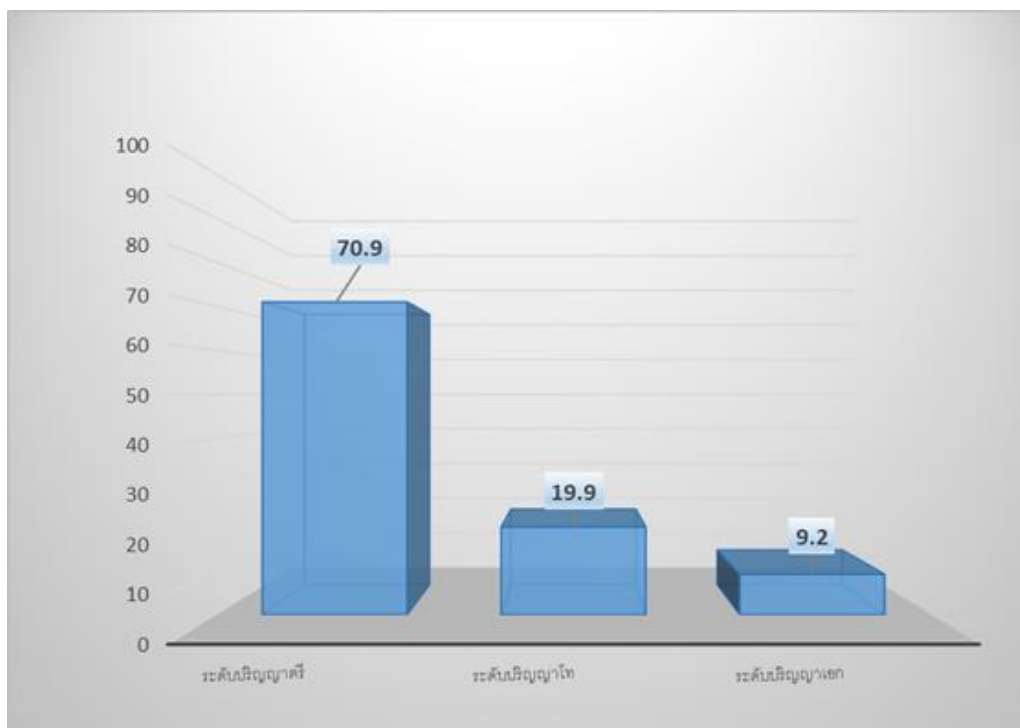
4.1 ข้อมูลเบื้องต้น

ผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 49.7 (จำนวน 3,974 คน) รองลงมา คือ กำลังศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 37.1 (จำนวน 2,966 คน) และกำลังศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ และคณะสาธารณสุขศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 13.3 (จำนวน 1,060 คน) ดังภาพที่ 4.1

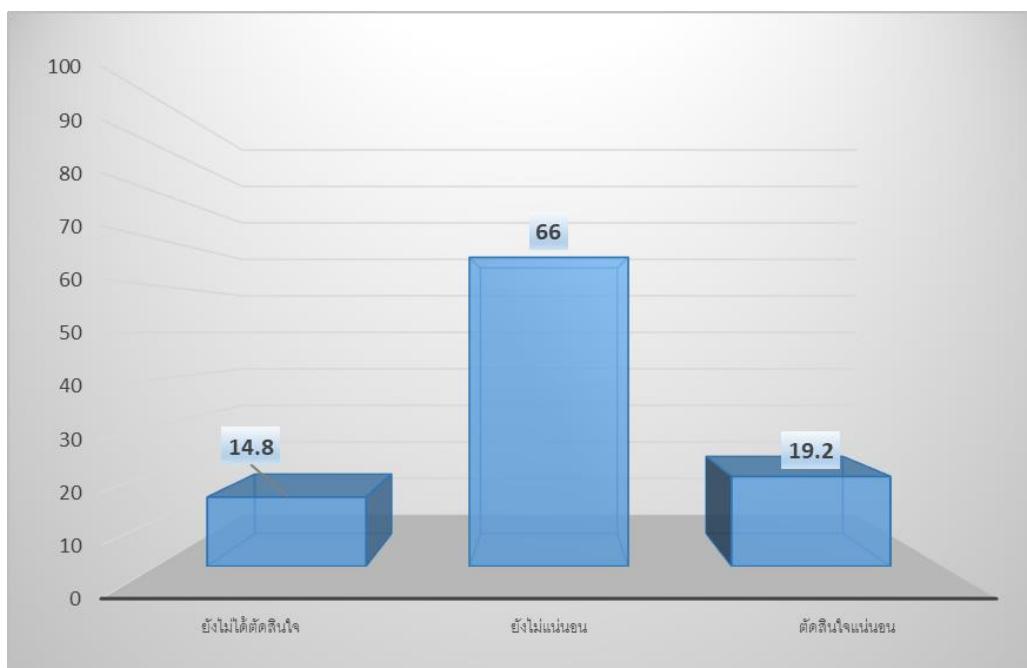
ภาพที่ 4.1 คณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษา

ผลการสำรวจเป้าหมายทางการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเป้าหมายทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70.9 (จำนวน 5,669 คน) รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 19.9 (จำนวน 1,593 คน) และระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 9.2 (จำนวน 738 คน) ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 เป้าหมายทางการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

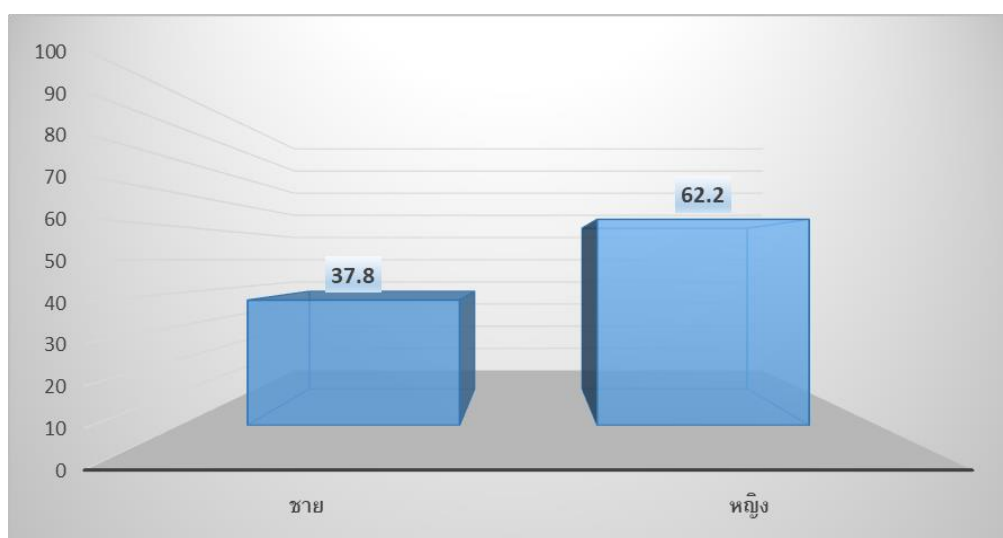
ผลการสำรวจการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจเบื้องต้นแล้ว แต่ยังไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 66.0 (จำนวน 5,281 คน) รองลงมา คือ ตัดสินใจแน่นอนแล้ว คิดเป็นร้อยละ 19.2 (จำนวน 1,532 คน) และยังไม่ได้ตัดสินใจ คิดเป็นร้อยละ 14.8 (จำนวน 1,187 คน) ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 การตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของผู้ตอบแบบสอบถาม

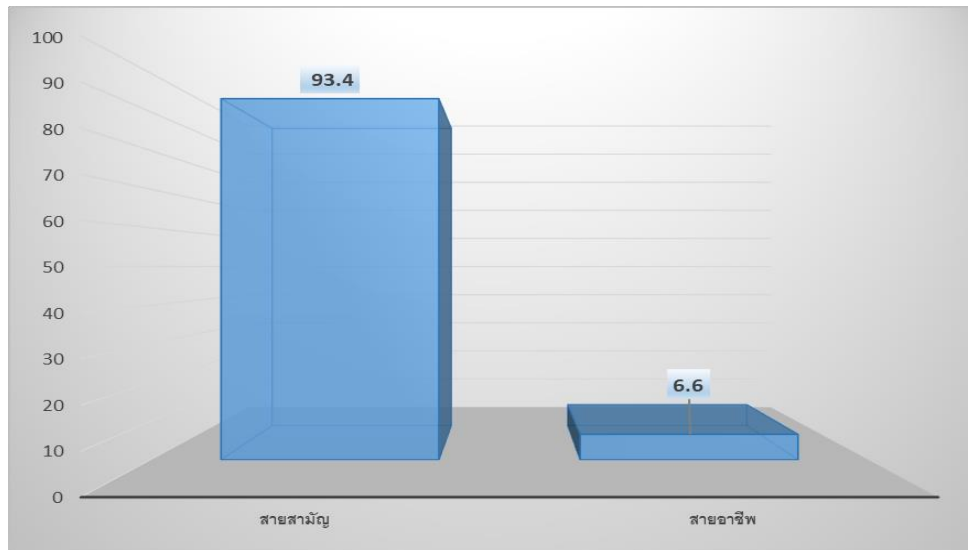
4.2 ปัจจัยทางสังคมและประชากร

ผลการสำรวจเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.2 (จำนวน 4,975 คน) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 37.8 (จำนวน 3,025 คน) ดังภาพที่ 4.4 และกลุ่มตัวอย่างมีพี่น้องจำนวนเฉลี่ยเท่ากับ 2 คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) โดยมีพี่น้องมากที่สุด 10 คน

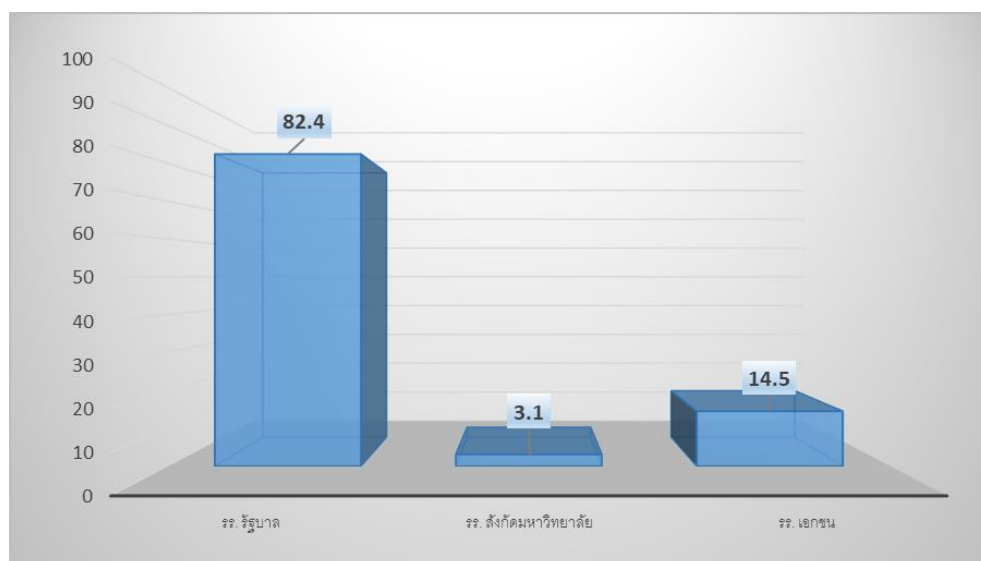
ภาพที่ 4.4 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการสำรวจสายการเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยศึกษาในสายสามัญ (มัธยมศึกษาตอนปลาย) คิดเป็นร้อยละ 93.4 (จำนวน 7,470 คน) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือเคยศึกษาในสายอาชีพ (ประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือ ปวช.) คิดเป็นร้อยละ 6.6 (จำนวน 530 คน) ดังภาพที่ 4.5

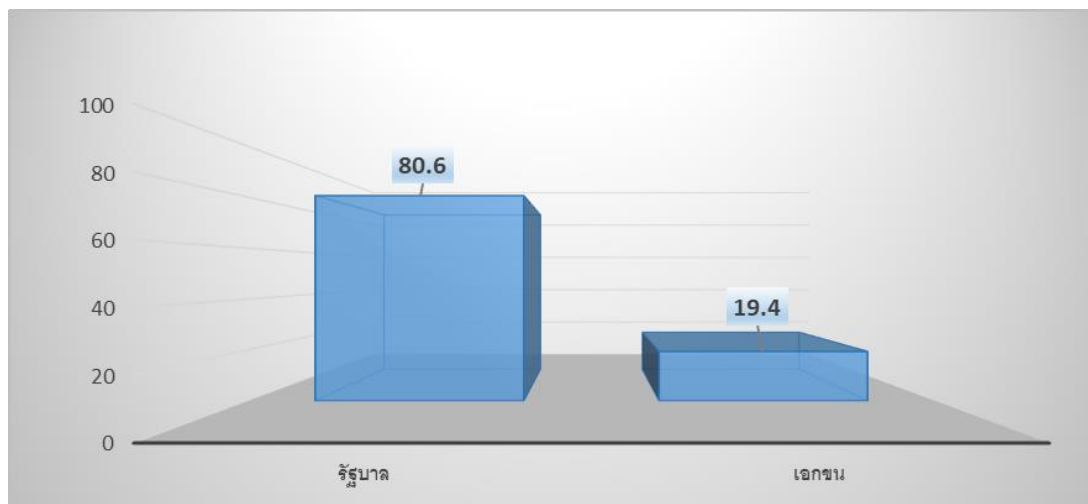
ภาพที่ 4.5 สายการเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เคยศึกษาในสายสามัญ พบว่า ประเภทสถานศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยศึกษาก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา คือ โรงเรียนรัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 82.4 (จำนวน 6,156 คน) รองลงมา คือ โรงเรียนเอกชน คิดเป็นร้อยละ 14.5 (จำนวน 1,084 คน) และโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัย (โรงเรียนสาธิต) คิดเป็นร้อยละ 3.1 (จำนวน 230 คน) ดังภาพที่ 4.6

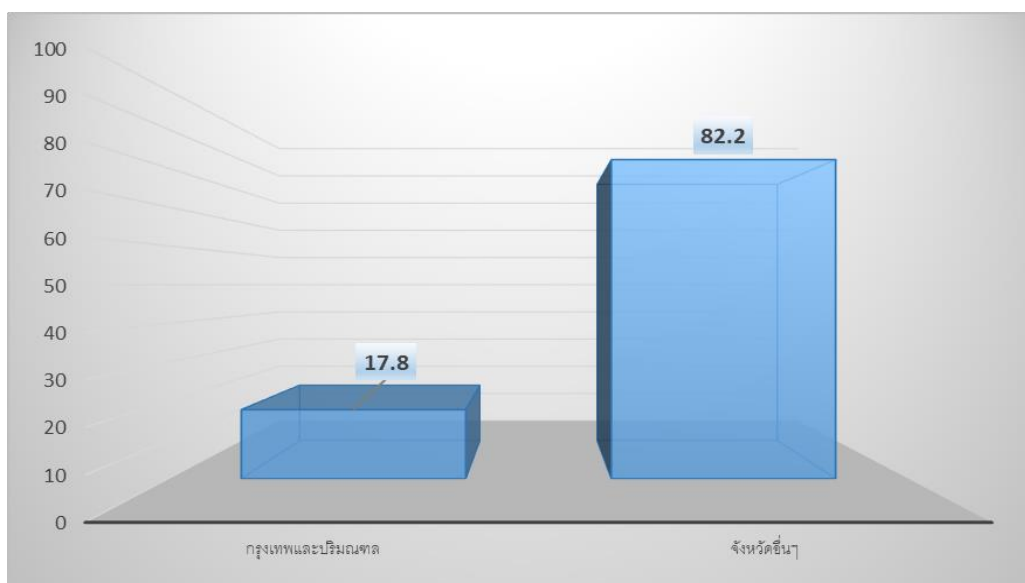
ภาพที่ 4.6 ประเภทของสถานศึกษาสายสามัญของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เคยศึกษาในสายอาชีพ พบว่า ประเภทสถานศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยศึกษาก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา คือ โรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 80.6 (จำนวน 427 คน) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือนั้นเคยศึกษาในโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 19.4 (จำนวน 103 คน) ดังภาพที่ 4.7

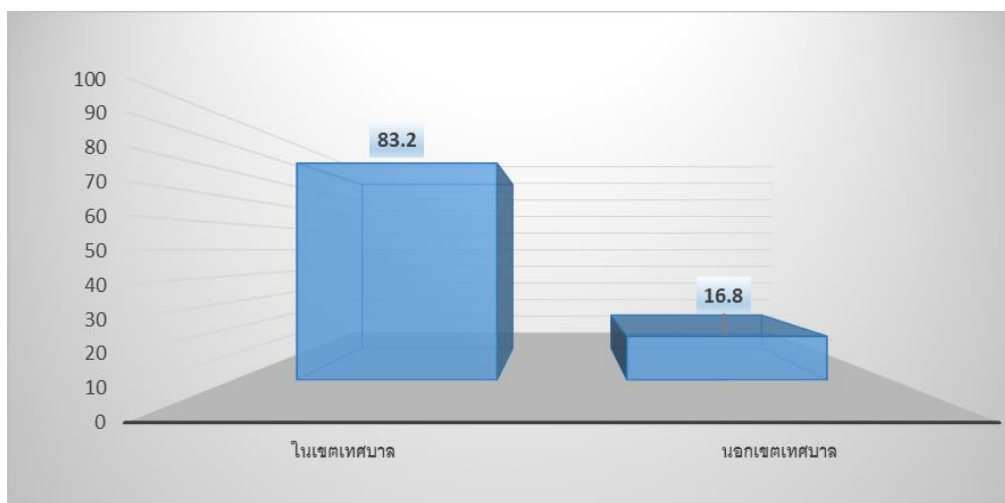
ภาพที่ 4.7 ประเภทของสถานศึกษาสายอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจทำเลที่ตั้งของสถานศึกษา (โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษา) ที่ผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 82.2 (จำนวน 6,574 คน) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือจบการศึกษาจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 17.8 (จำนวน 1,426 คน) ดังภาพที่ 4.8

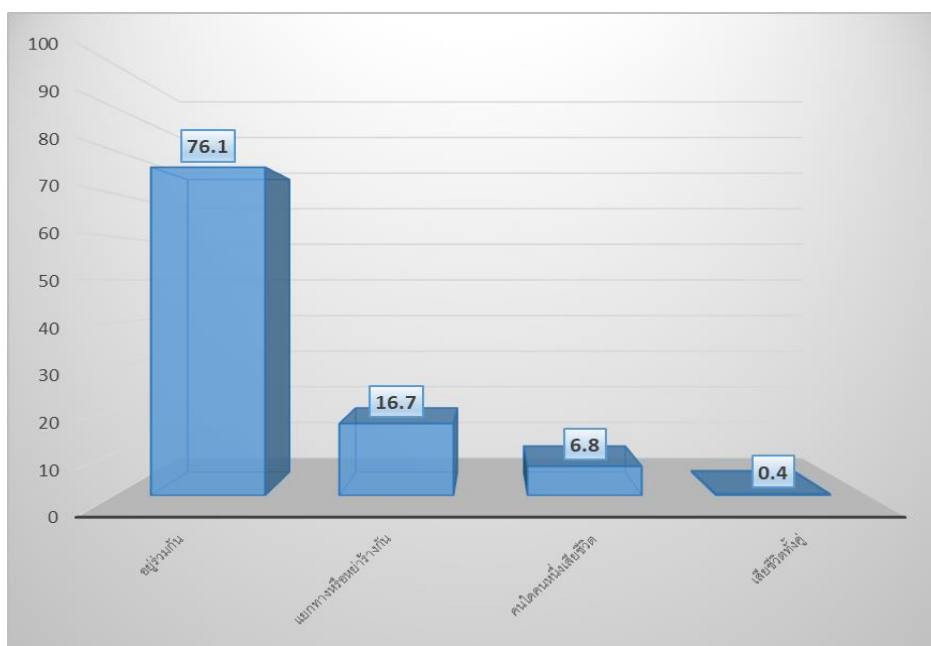
ภาพที่ 4.8 ทำเลที่ตั้งของสถานศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษา

สำหรับทำเลที่ตั้งของสถานศึกษาที่อยู่ในจังหวัดอื่นๆ นั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 83.2 (จำนวน 5,466 คน) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือจบการศึกษาจากสถานศึกษาที่อยู่นอกเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 16.8 (จำนวน 1,106 คน) ดังภาพที่ 4.9

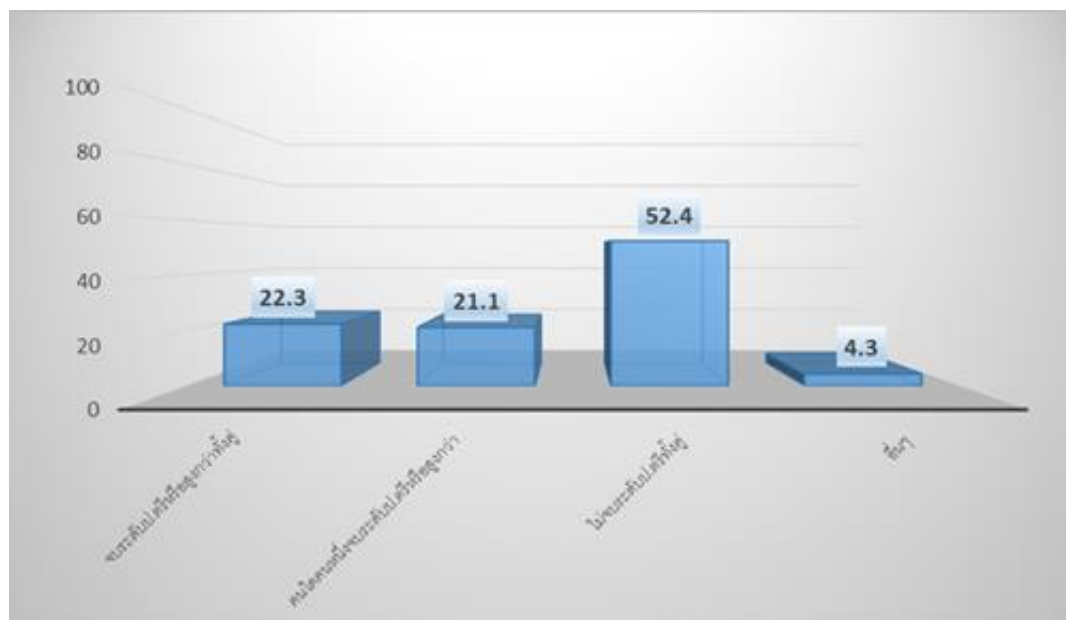
ภาพที่ 4.9 ทำเลที่ตั้งของสถานศึกษาในจังหวัดอื่นๆ ที่กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษา

ผลการสำรวจสถานภาพครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 76.1 (จำนวน 6,091 คน) รองลงมา คือ บิดามารดาแยกทางหรือหย่าร้างกัน คิดเป็นร้อยละ 16.7 (จำนวน 1,334 คน) บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 6.8 (จำนวน 545 คน) และ บิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่ คิดเป็นร้อยละ 0.4 (จำนวน 30 คน) ดังภาพที่ 4.10

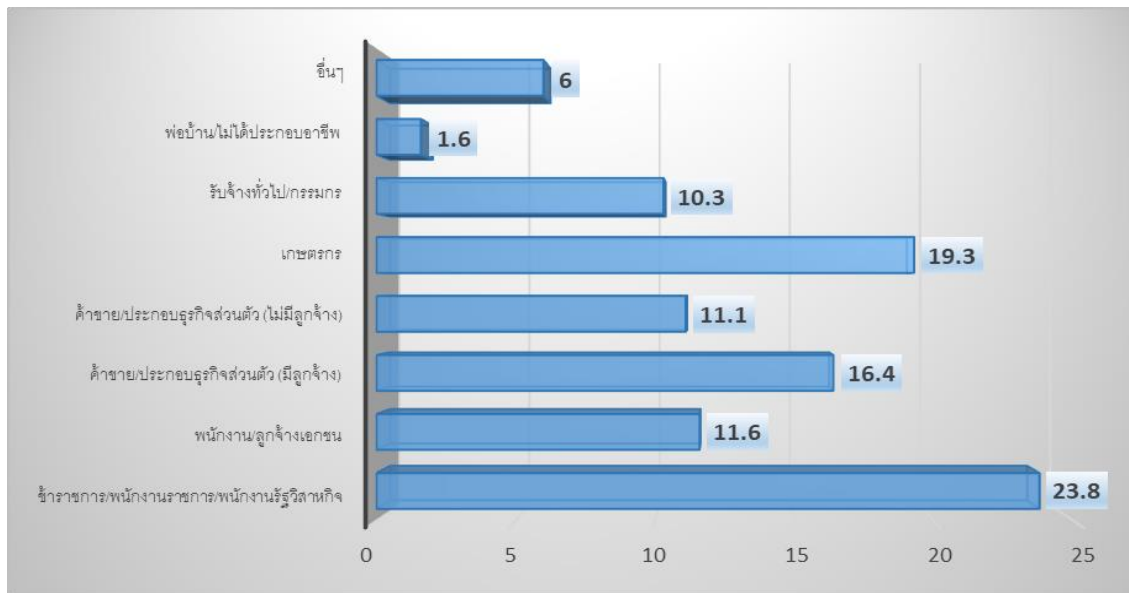
ภาพที่ 4.10 สถานภาพครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจระดับการศึกษาของบิดามารดาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งคู่ คิดเป็นร้อยละ 52.4 (จำนวน 4,192 คน) รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ คิดเป็นร้อยละ 22.3 (จำนวน 1,781 คน) และคนใดคนหนึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 21.1 (จำนวน 1,687 คน) ดังภาพที่ 4.11

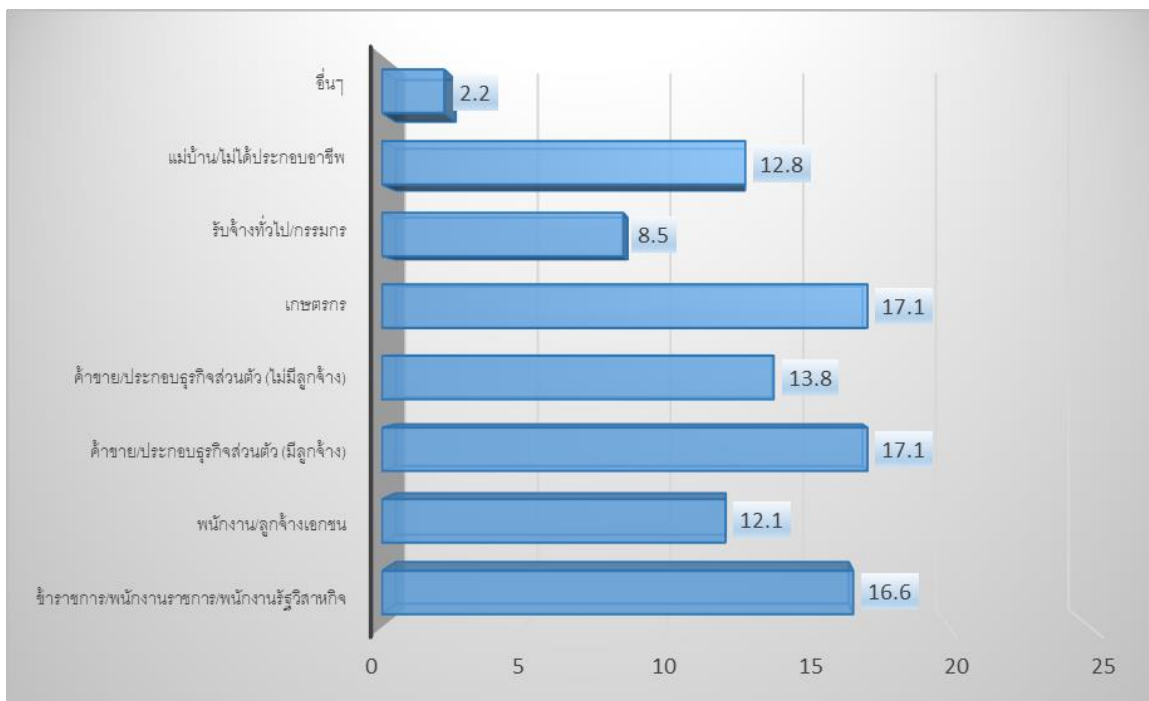
ภาพที่ 4.11 ระดับการศึกษาของบิดามารดาของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจอาชีพของบิดาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บิดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 23.8 (จำนวน 1,904 คน) รองลงมา คือ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 19.3 (จำนวน 1,541 คน) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (มีลูกจ้าง) คิดเป็นร้อยละ 16.4 (จำนวน 1,312 คน) พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน คิดเป็นร้อยละ 11.6 (จำนวน 928 คน) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ไม่มีลูกจ้าง) คิดเป็นร้อยละ 11.1 (จำนวน 886 คน) และรับจ้างทั่วไป/กรรมกร คิดเป็นร้อยละ 10.3 (จำนวน 826 คน) ดังภาพที่ 4.12

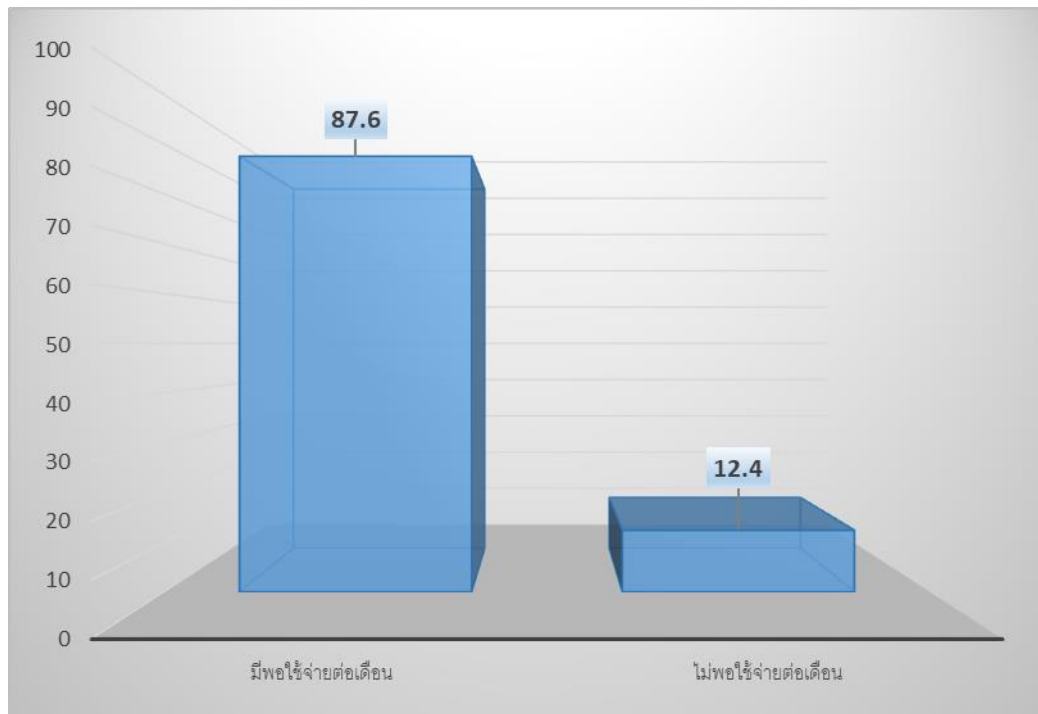
ภาพที่ 4.12 อาชีพของบิดาของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจอาชีพของมารดาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (มีลูกจ้าง) คิดเป็นร้อยละ 17.1 (จำนวน 1,368 คน) และประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 17.1 เช่นเดียวกัน (จำนวน 1,364 คน) รองลงมา คือ ข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 16.6 (จำนวน 1,326 คน) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ไม่มีลูกจ้าง) คิดเป็นร้อยละ 13.8 (จำนวน 1,100 คน) และแม่บ้าน/ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 12.8 (จำนวน 1,022 คน) ดังภาพที่ 4.13

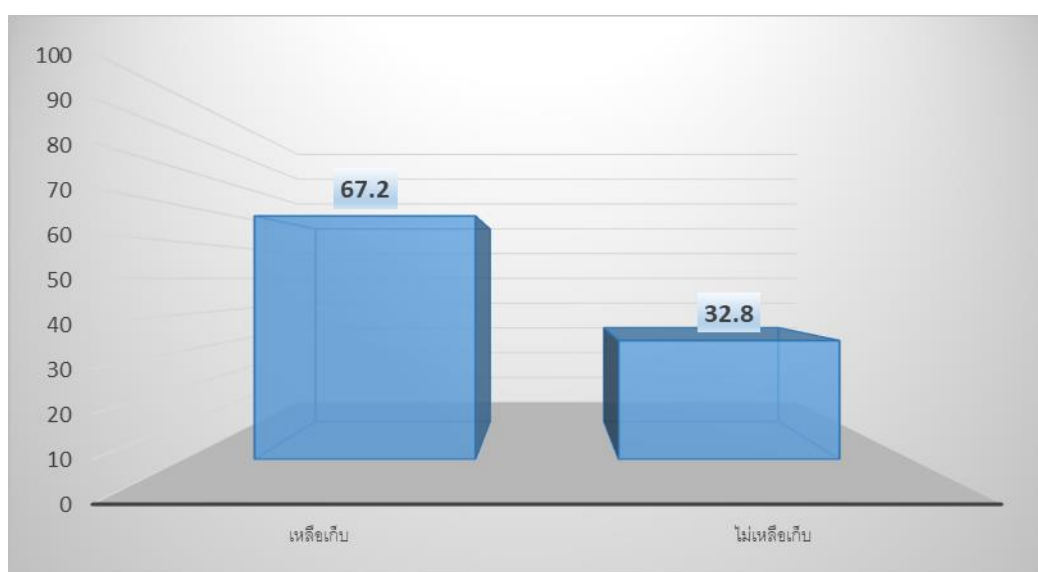
ภาพที่ 4.13 อาชีพของมารดาของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา/ผู้ปกครองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บิดามารดา/ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอต่อการใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 87.6 (จำนวน 7,011 คน) ดังภาพที่ 4.14

ภาพที่ 4.14 รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา/ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง

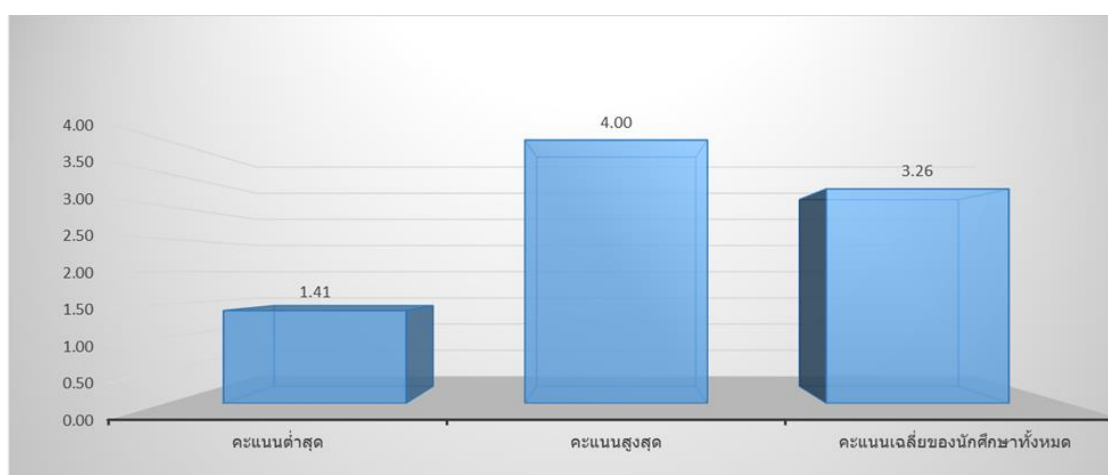
เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่บิดามารดา/ผู้ปกครองมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอต่อการใช้จ่ายนั้น พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ 67.2 (จำนวน 4,713 คน) ดังภาพที่ 4.15

ภาพที่ 4.15 การมีเงินเหลือเก็บจากรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา/ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง

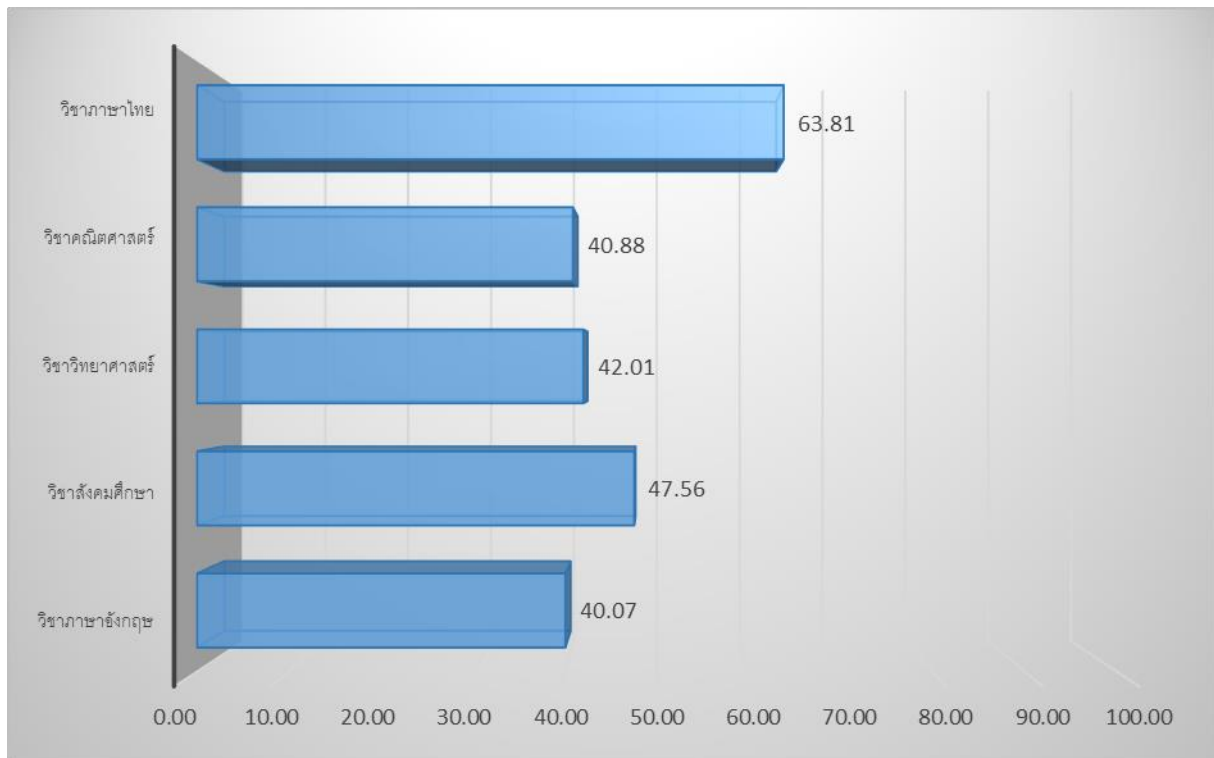
4.3 ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ

ผลการสำรวจผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (GPAX) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (GPAX) เท่ากับ 3.26 โดยมีคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรต่ำสุดเท่ากับ 1.41 และมีคะแนนผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรสูงสุดเท่ากับ 4.00 ดังภาพที่ 4.16

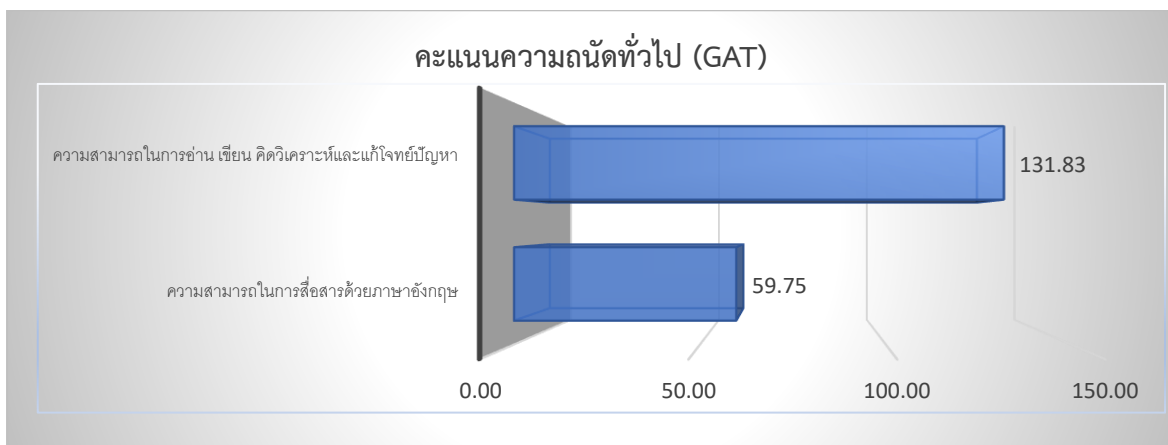
ภาพที่ 4.16 ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (GPAX) ของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า วิชาที่กลุ่มตัวอย่างได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชาภาษาไทย โดยได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 63.81 คะแนน รองลงมา คือ วิชาสังคมศึกษา ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 47.56 คะแนน วิชาวิทยาศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 42.01 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.88 คะแนน และวิชาภาษาอังกฤษ ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.07 คะแนน ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รวมทุกวิชาเท่ากับ 230.59 คะแนน ดังภาพที่ 4.17

ภาพที่ 4.17 คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจคะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้คะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถในการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ และแก้โจทย์ปัญหา เท่ากับ 131.83 คะแนน มากกว่าด้านความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 59.75 คะแนน ดังภาพที่ 4.18 โดยคะแนนเฉลี่ยของความถนัดทั่วไป (GAT) รวมทั้ง 2 ด้านเท่ากับ 188.75 คะแนน

ภาพที่ 4.18 คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางวิชาการของตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับข้อความเกี่ยวกับความถนัดทั้งด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาอังกฤษ โดยมีค่าความคิดเห็นเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดของแต่ละด้าน คือ คณิตศาสตร์เป็นหนึ่งในวิชาที่เรียนได้ดีที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 และภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในวิชาที่เรียนได้ดีที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ

(n=8000)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น							ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
		ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็น ด้วย	ค่อนข้าง เห็น ด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ค่า เฉลี่ย	
ความถนัดด้านคณิตศาสตร์									
1	คณิตศาสตร์เป็นหนึ่งในวิชาที่เรียนได้ดีที่สุด	12.0	17.0	26.7	24.2	14.1	5.9	3.29	1.38
2	เรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดีมาตลอด	9.6	17.7	30.2	26.4	12.4	3.7	3.25	1.26
3	ทำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดี	10.2	18.4	30.5	25.8	11.7	3.4	3.20	1.25
รวม								3.25	1.23
ความถนัดด้านภาษาอังกฤษ									
4	ภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในวิชาที่เรียนได้ดีที่สุด	6.7	20.3	31.9	23.5	11.4	6.1	3.30	1.27
5	เรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างรวดเร็ว	6.9	21.0	32.2	24.5	11.2	4.3	3.25	1.22
6	ทำคะแนนวิชาภาษาอังกฤษได้ดี	7.8	22.1	31.8	23.5	10.8	4.0	3.19	1.23
รวม								3.25	1.18
รวมการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ								3.25	.87

4.4 ปัจจัยทางปัญญาสังคม

ผลการสำรวจการรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ในภาพรวมนั้นกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในการกำกับตนเองในการเรียนรู้มากกว่าความเชื่อมั่นในการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา ดังตารางที่ 4.2

เมื่อพิจารณาด้านการกำกับตนเองในการเรียนรู้ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นมากที่สุด คือ การที่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ ได้ทันและส่งอาจารย์ได้ภายในเวลาที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย = 7.46) รองลงมา คือ การที่จะตั้งใจและมีสมาธิในการอ่านหนังสือเตรียมสอบ (ค่าเฉลี่ย = 7.13) และการที่จะจดบันทึกสิ่งที่อาจารย์บรรยายในชั้นเรียน (ค่าเฉลี่ย = 6.47)

สำหรับด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษานั้น ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นมากที่สุด คือ การที่สามารถสอบผ่านทุกวิชาที่ลงทะเบียนเรียน (ค่าเฉลี่ย = 6.53) รองลงมา คือ สามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (ค่าเฉลี่ย = 6.28) และสามารถที่จะเข้าใจเนื้อหาความรู้ในแต่ละรายวิชาได้อย่างถ่องแท้ (ค่าเฉลี่ย = 5.50)

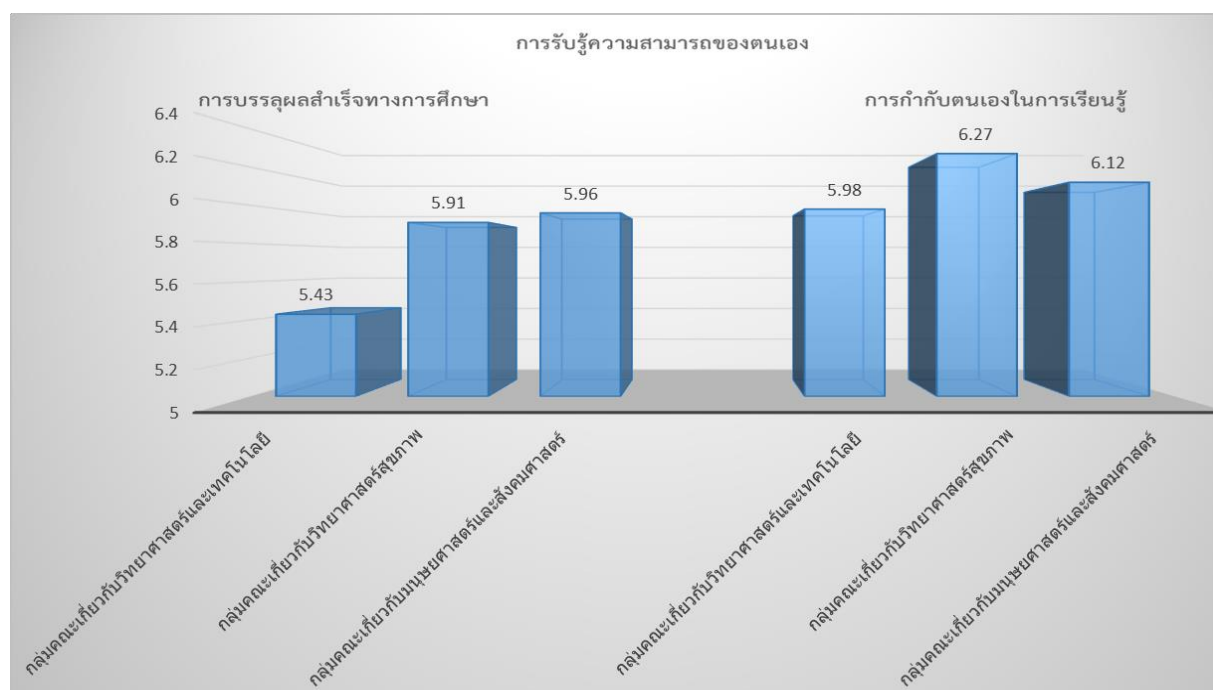
ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ความสามารถของตนเอง

(n=8000)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเชื่อมั่น	
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา			
1	สามารถที่จะสอบผ่านทุกวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	6.53	2.20
2	สามารถที่จะได้เกรด A ทุกวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	4.72	2.32
3	สามารถที่จะเข้าใจเนื้อหาความรู้ในแต่ละรายวิชาได้อย่างถ่องแท้	5.50	1.97
4	สามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	6.28	2.01
รวม		5.76	1.77
การกำกับตนเองในการเรียนรู้			
5	จะอ่านหนังสือและเอกสารอื่นๆ ที่อาจารย์มอบหมายก่อนเข้าชั้นเรียน	5.05	2.24
6	จะมีสมาธิและตั้งใจฟังการบรรยายของอาจารย์ในชั้นเรียน	6.05	1.99
7	จะจดบันทึกสิ่งที่อาจารย์บรรยายในชั้นเรียน	6.47	2.08
8	จะซักถามอาจารย์เมื่อมีข้อสงสัย และจะมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน	5.29	2.27
9	จะทบทวนบทเรียนด้วยตนเองหลังเลิกเรียน	5.52	2.20
10	จะค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด	5.76	2.23
11	สามารถที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ ได้ทันและส่งอาจารย์ได้ภายในเวลาที่กำหนด	7.46	2.10
12	จะตั้งใจและมีสมาธิในการอ่านหนังสือเตรียมสอบ	7.13	2.04
รวม		6.09	1.60

ผลการสำรวจการรับรู้ความสามารถของตนเอง จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาของนักศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามลำดับ

ส่วนการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการกำกับตัวเองในการเรียนรู้นั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามลำดับ ดังภาพที่ 4.19

ภาพที่ 4.19 การรับรู้ความสามารถของตนเอง จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาของนักศึกษา

ผลการสำรวจความคาดหวังในผลลัพธ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ ความคาดหวังด้านสังคม และความคาดหวังด้านรายได้ ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.3

เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเอง ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุด คือ การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 8.20) รองลงมา คือ การศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้มีขอบเขตความรู้กว้างขึ้น และมีขีดความสามารถหรือสมรรถนะเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 8.00) การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 7.81) และการจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิตที่ตั้งไว้ได้ (ค่าเฉลี่ย = 7.72) ตามลำดับ

สำหรับด้านความคาดหวังด้านสังคมนั้น ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุด คือ ถ้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ ครอบครัวและเพื่อนๆ จะภาคภูมิใจ (ค่าเฉลี่ย = 8.03) รองลงมา คือ ถ้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ จะมีอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคม (ค่าเฉลี่ย = 7.29)

ในด้านความคาดหวังด้านรายได้นั้น ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุด คือ การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ได้ทำงานที่เงินเดือนสูงหรือรายได้ดี (ค่าเฉลี่ย = 7.20) รองลงมา คือ การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่วางแผนไว้ได้ (ค่าเฉลี่ย = 7.03) และถ้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ จะได้เปรียบคนอื่นในตลาดแรงงานในด้านโอกาสการได้งานทำและผลตอบแทน (ค่าเฉลี่ย = 6.96) ตามลำดับ

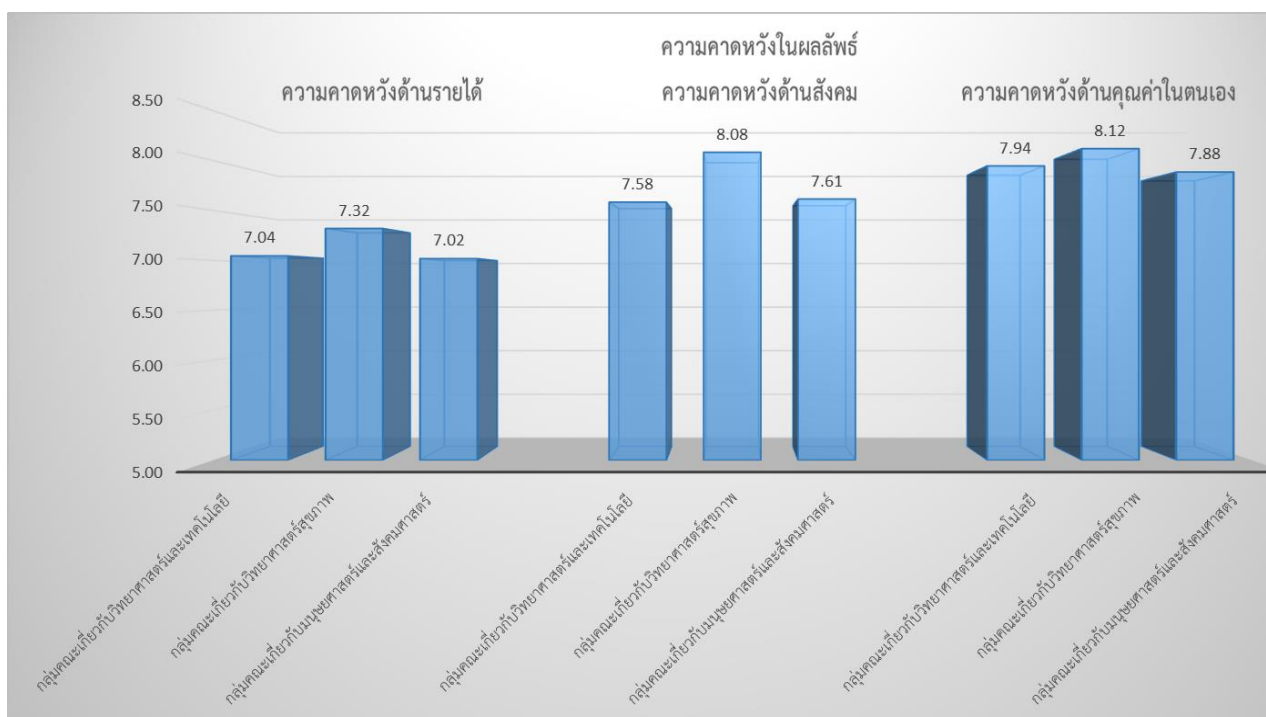
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังในผลลัพธ์

(n=8000)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเชื่อมั่น	
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความคาดหวังด้านรายได้			
1.	การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ได้ทำงานที่เงินเดือนสูงหรือรายได้ดี	7.20	1.98
2.	ถ้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ จะได้เปรียบคนอื่นในตลาดแรงงานในด้านโอกาสการได้งานทำและผลตอบแทน	6.96	1.95
3.	การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่วางแผนไว้ได้	7.03	1.95
รวมความคาดหวังด้านรายได้		7.06	1.81
ความคาดหวังด้านสังคม			
4.	ถ้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ จะมีอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคม	7.29	1.95
5.	ถ้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ ครอบครัวและเพื่อนๆ จะภาคภูมิใจในตัวนักศึกษา	8.03	1.94
รวมความคาดหวังด้านสังคม		7.66	1.79
ความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเอง			
6.	การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง	8.20	1.95

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเชื่อมั่น	
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
7.	การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิตที่ตั้งไว้ได้	7.72	1.93
8.	การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	7.81	1.83
9.	การศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้มีขอบเขตความรู้กว้างขึ้นและมีขีดความสามารถหรือสมรรถนะเพิ่มขึ้น	8.00	1.79
รวมความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเอง		7.93	1.70

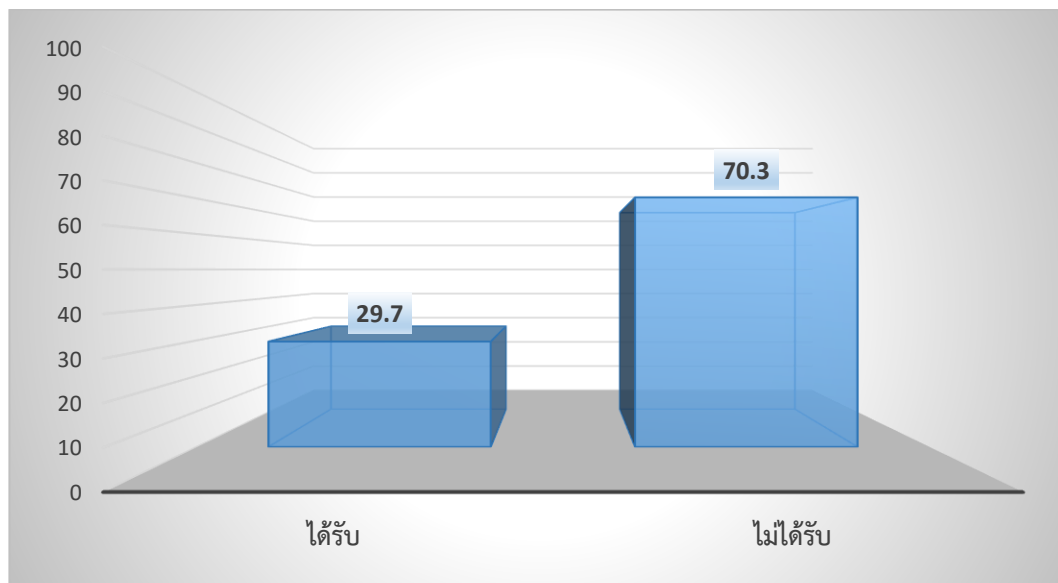
ผลการสำรวจความคาดหวังในผลลัพธ์ จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาของนักศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมีความคาดหวังสูงสุดในทุกด้าน ทั้งด้านรายได้ ด้านสังคม และด้านคุณค่าในตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความคาดหวังด้านรายได้และด้านคุณค่าในตนเองสูงเป็นอันดับที่ 2 ตามด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ส่วนความคาดหวังด้านสังคมนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความคาดหวังสูงเป็นอันดับที่ 2 ตามด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังภาพที่ 4.20

ภาพที่ 4.20 การเปรียบเทียบความคาดหวังในผลลัพธ์ จำแนกตามกลุ่มคณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษา

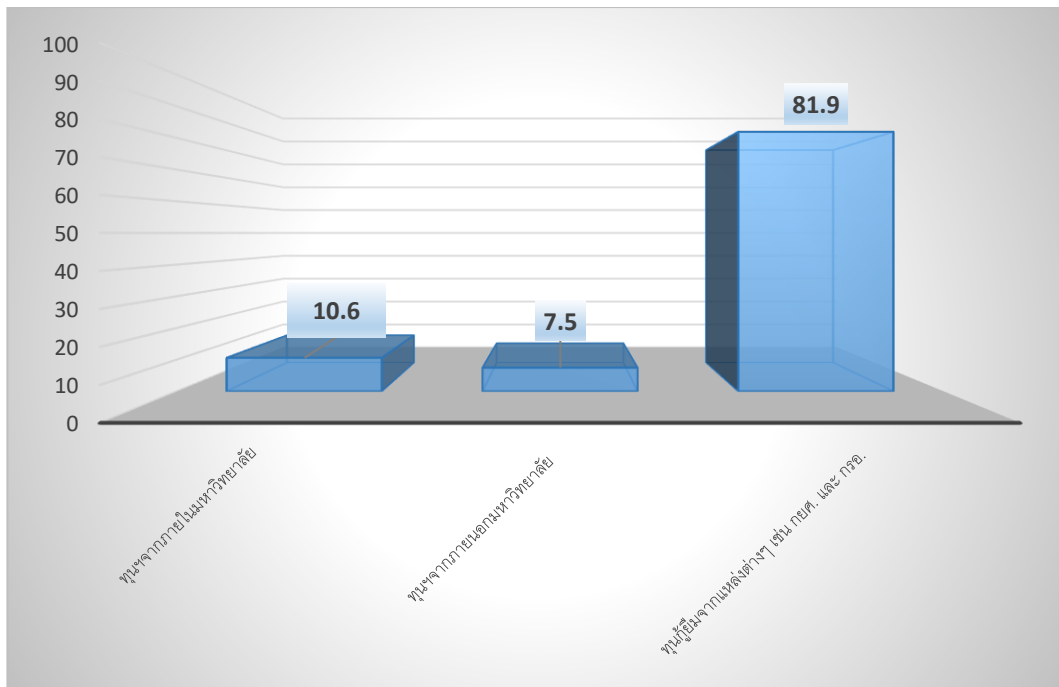
4.5 ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว

ผลการสำรวจการได้รับทุนการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ในภาคการศึกษานี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 70.3 (จำนวน 5,626 คน) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ ได้แก่ ทุนจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมทั้งทุนกู้ยืมจากแหล่งอื่นๆ เช่น กยศ., กรอ. คิดเป็นร้อยละ 29.7 (จำนวน 2,374 คน) ดังภาพที่ 4.21

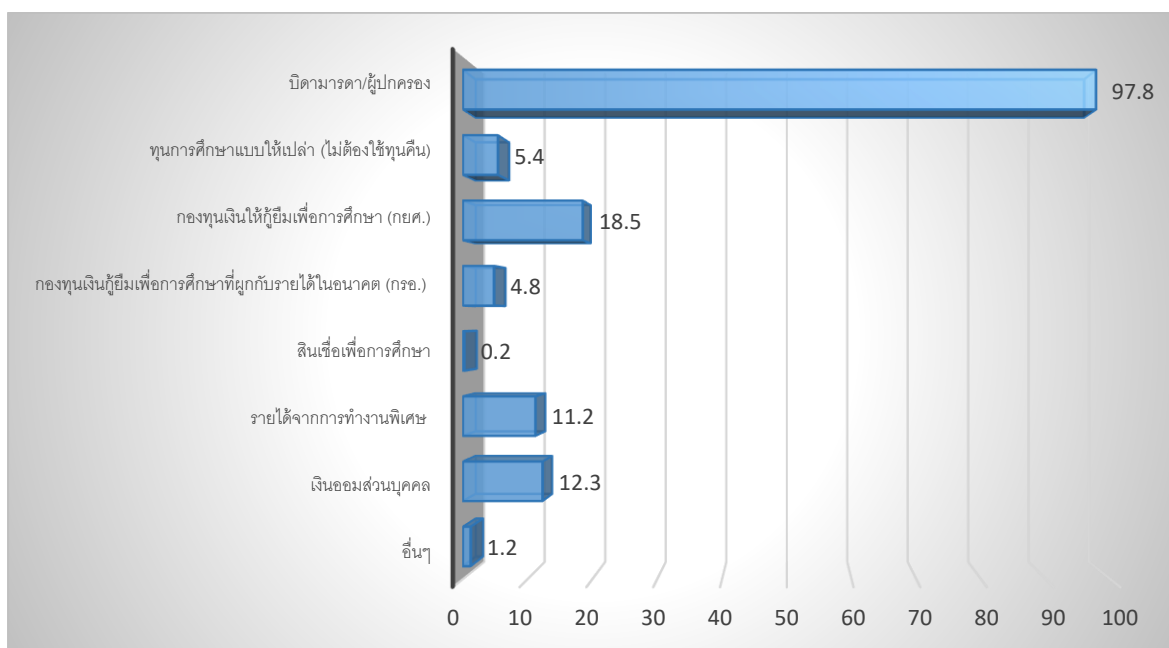
ภาพที่ 4.21 การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้ของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ นั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับทุนการศึกษาจากทุนกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ เช่น กยศ., กรอ. คิดเป็นร้อยละ 81.9 (จำนวน 1,944 คน) รองลงมาคือ ทุนการศึกษาจากภายในมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 10.6 (จำนวน 252 คน) และทุนการศึกษาจากภายนอกมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 7.5 (จำนวน 178 คน) ตามลำดับ ดังภาพที่ 4.22

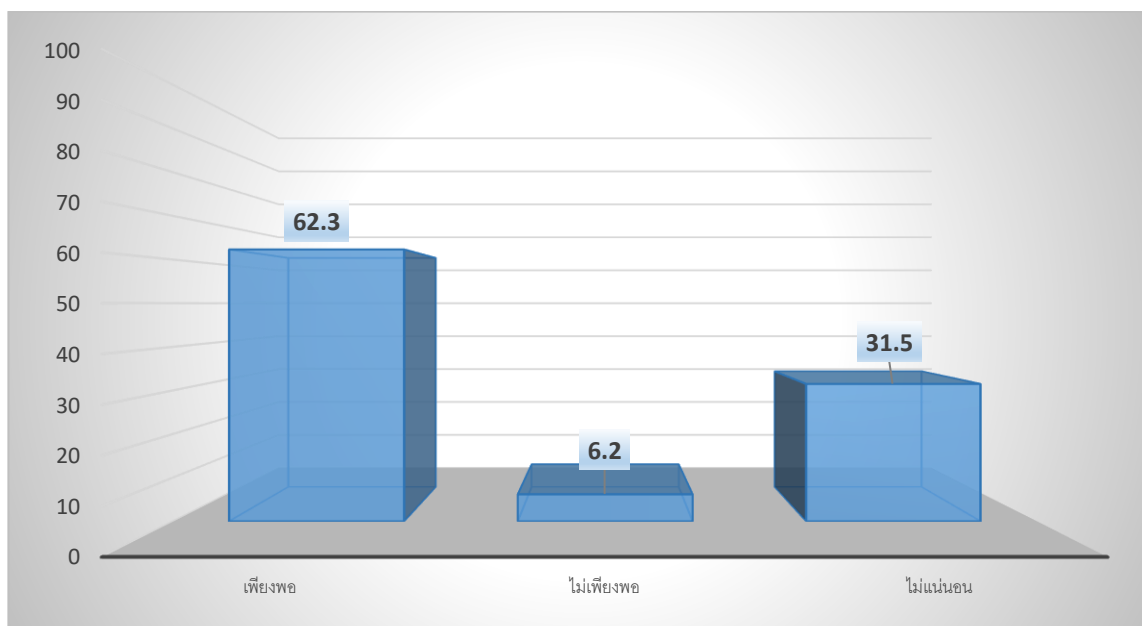
ภาพที่ 4.22 แหล่งทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้ของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจแหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา (ทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยตรง เช่น ค่าลงทะเบียน ค่าหน่วยกิต ค่าหนังสือและตำรา ค่าอุปกรณ์ทางการศึกษาอื่นๆ และค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่จำเป็นอื่นๆ ในระหว่างการศึกษา เช่น ค่าชุดนักศึกษา ค่าที่พัก) พบว่า แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ บิตามารดา/ผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 97.8 (จำนวน 7,822 คน) รองลงมา คือ กยศ. คิดเป็นร้อยละ 18.5 (จำนวน 1,483 คน) เงินออมส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 12.3 (จำนวน 980 คน) และ รายได้จากการทำงานพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 11.2 (จำนวน 892 คน) ตามลำดับ ดังภาพที่ 4.23

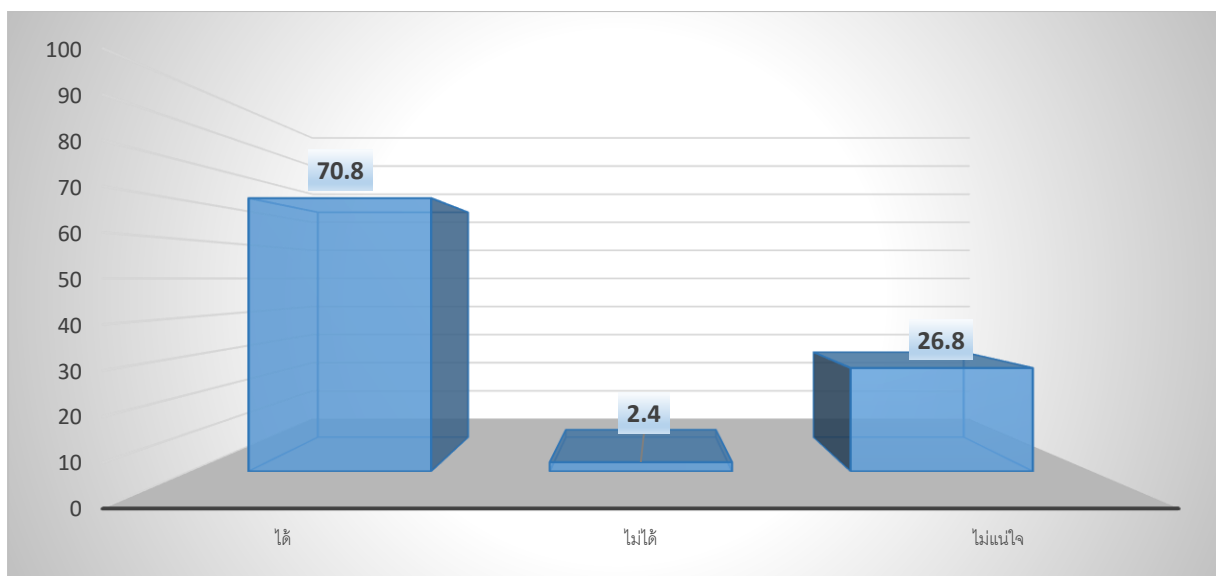
ภาพที่ 4.23 แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการสำรวจความเพียงพอของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน พบว่า จำนวนเงินที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับจากทุกแหล่งที่เลือกมีเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน คิดเป็นร้อยละ 62.3 (จำนวน 4,985 คน) รองลงมา คือ ไม่แน่นอนสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน (บางเดือนก็เพียงพอ บางเดือนก็ไม่เพียงพอ) คิดเป็นร้อยละ 31.5 (จำนวน 2,520 คน) และไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน คิดเป็นร้อยละ 6.2 (จำนวน 495 คน) ตามลำดับ ดังภาพที่ 4.24

ภาพที่ 4.24 ความเพียงพอของจำนวนเงินที่กลุ่มตัวอย่างได้รับสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน

ผลการสำรวจความสามารถในการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าบิดามารดา/ผู้ปกครองของตนหรือตนเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ คิดเป็นร้อยละ 70.8 (จำนวน 5,665 คน) รองลงมา คือ ไม่แน่ใจว่าจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ คิดเป็นร้อยละ 26.8 (จำนวน 2,146 คน) และคิดว่าไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ คิดเป็นร้อยละ 2.4 (จำนวน 189 คน) ดังแสดงในภาพที่ 4.25

ภาพที่ 4.25 ความสามารถในการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี

สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบุคคลใกล้ชิดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่อง การศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต พบว่า บุคคลใกล้ชิดที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ บิดามารดา/ ผู้ปกครอง รองลงมา คือ ครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนว และบุคคลที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด คือ เพื่อน ดัง ตารางที่ 4.4 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

อิทธิพลของบิดามารดา/ผู้ปกครองที่มีต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพใน อนาคตของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 โดยประเด็นที่มีค่าคะแนนมากที่สุด คือ “บิดามารดา/ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักศึกษาตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย สาขาวิชา และอาชีพในอนาคตด้วย ตนเอง” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 รองลงมา คือ “บิดามารดา/ผู้ปกครองเปิดกว้างให้นักศึกษาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพหลังจบการศึกษา” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และ “บิดา มารดา/ผู้ปกครองคาดหวังว่านักศึกษาจะมีอาชีพที่มีการสร้างสมดุลชีวิตทำงานและชีวิตส่วนตัว (Work-Life Balance)” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 ทั้งนี้ประเด็นที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ “การประกอบอาชีพของบิดา มารดา/ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่ทำให้นักศึกษาตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้” มีคะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 3.63

อิทธิพลของครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนวที่มีต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบ อาชีพในอนาคตของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 โดยประเด็นที่ มีค่าคะแนนมากที่สุด คือ “การจัดกิจกรรมโดยครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนวทำให้นักศึกษาได้รับข้อมูล ข่าวสารและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกมหาวิทยาลัย การเลือกสาขาวิชา และการวางแผนอาชีพใน อนาคต” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมา คือ “ครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมปลายและบุคลากรแนะแนว จากภายนอกให้คำแนะนำปรึกษาที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาในการตัดสินใจศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

สำหรับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตของนักศึกษานั้นในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 โดยประเด็นที่มีค่าคะแนนมากที่สุด คือ “เพื่อนๆ ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่นักศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 รองลงมา คือ “นักศึกษาศึกษาต่อในสาขาวิชานี้ตามคำชักชวนของเพื่อนๆ ” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.46

ตารางที่ 4.4 ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดที่มีต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต

(n=8000)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง								
		ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
บิดามารดา/ผู้ปกครอง										
1.	การประกอบอาชีพของบิดามารดา/ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้	10.7	13.4	17.8	28.2	19.7	10.3	3.63	1.46	ปานกลาง
2.	บิดามารดา/ผู้ปกครองคาดหวังว่าจะมีอาชีพที่เงินเดือนสูงหรือรายได้ดี	1.4	3.8	12.2	33.0	31.6	18.2	4.44	1.11	สูง
3.	บิดามารดา/ผู้ปกครองคาดหวังว่าจะมีอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคม	1.0	2.7	11.3	31.0	34.3	19.7	4.54	1.07	สูง
4.	บิดามารดา/ผู้ปกครองคาดหวังว่าจะมีอาชีพที่มีการสร้างสมดุลชีวิตทำงานและชีวิตส่วนตัว (Work-Life Balance)	.3	1.2	8.5	29.4	37.7	23.0	4.72	.96	สูง

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง								ความหมาย
		ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
5.	บิดามารดา/ผู้ปกครอง ส่งเสริมให้พิจารณาทางเลือกที่หลากหลายทั้งในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ	.6	2.2	10.1	27.3	35.3	24.4	4.67	1.05	สูง
6.	บิดามารดา/ผู้ปกครอง ส่งเสริมให้ตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย สาขาวิชา และอาชีพในอนาคตด้วยตนเอง	1.2	2.5	9.4	22.1	30.0	34.9	4.81	1.15	สูง
7.	บิดามารดา/ผู้ปกครอง แนะนำให้หาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย สาขาวิชา และอาชีพในอนาคต	1.8	3.9	12.5	29.2	32.4	20.3	4.47	1.16	สูง
8.	บิดามารดา/ผู้ปกครอง เปิดกว้างให้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพหลังจบการศึกษา	.8	1.9	8.9	24.0	33.4	31.0	4.80	1.07	สูง
รวมอิทธิพลของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง								4.51	.73	สูง

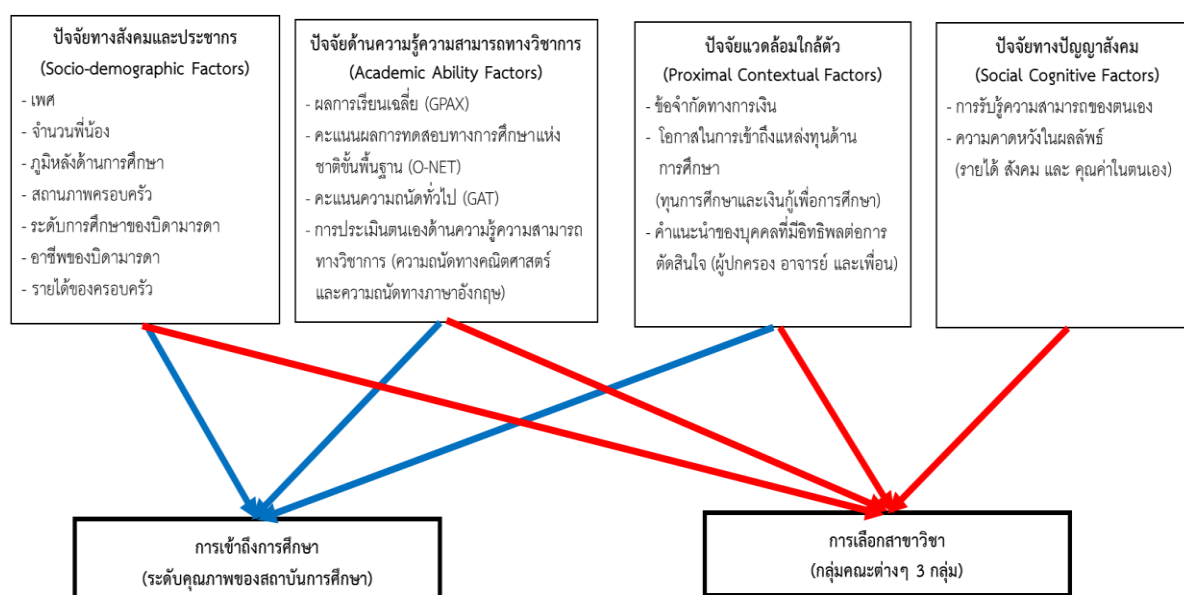
ข้อ	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง								ความหมาย
		ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
9.	ครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมปลายและบุคลากรแนะแนวจากภายนอกให้คำแนะนำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ	2.7	5.1	15.4	33.8	28.8	14.3	4.23	1.18	สูง
10.	การจัดกิจกรรมโดยครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนวทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกมหาวิทยาลัย การเลือกสาขาวิชา และการวางแผนอาชีพในอนาคต	2.5	4.3	15.0	33.9	31.0	13.3	4.26	1.14	สูง
รวมอิทธิพลของครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนว								4.25	1.10	สูง
เพื่อน										
11.	ศึกษาต่อในสาขาวิชานี้ตามคำชักชวนของเพื่อนๆ	32.6	25.1	18.4	14.1	7.4	2.4	2.46	1.38	ต่ำ
12.	เพื่อนๆ ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนศึกษาต่อและประกอบอาชีพ	12.7	14.8	22.4	30.3	15.4	4.3	3.33	1.36	ปานกลาง
รวมอิทธิพลของเพื่อน								2.89	1.19	ต่ำ

4.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชานักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งตัวแปรตาม คือ สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ระดับดีและระดับดีมาก จากการประเมินผลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกทวินาม (Binary Logistic Regression Analysis)

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชานักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งตัวแปรตาม คือ กลุ่มคณะต่างๆ ของนักศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกพหุกลุ่ม (Multinomial Logistic Regression Analysis) ดังภาพที่ 4.26

ภาพที่ 4.26 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา

4.6.1 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกทวินาม (Binary Logistic Regression Analysis) มีตัวแปรตาม คือ สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ระดับดีและระดับดีมาก จากการประเมินผลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 3 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors)

และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors) โดยประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมดจำนวน 19 ตัวแปร ดังนี้

ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors)

- X1 = เพศ
- X2 = จำนวนพี่น้อง
- X3 = ภูมิหลังด้านการศึกษา
- X4 = สถานภาพครอบครัว
- X5 = ระดับการศึกษาของบิดามารดา
- X6 = อาชีพของบิดา
- X7 = อาชีพของบิดามารดา
- X8 = รายได้ของครอบครัว

ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors)

- X9 = ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX)
- X10 = คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)
- X11 = คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT)
- X12 = การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์
- X13 = การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษ

ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors)

- X19 = ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน)
- X20 = ข้อจำกัดทางการเงิน (บิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือตนเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี)
- X21 = โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้)
- X22 = คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (ผู้ปกครอง)
- X23 = คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์)
- X24 = คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (เพื่อน)

ในการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ ตัวแปรอิสระที่เป็นแบบกลุ่มต้องแปลงข้อมูลเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดเป็น 0 กับ 1 เท่านั้น การวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกนั้นจำเป็นต้องทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระก่อนนำตัวแปรนั้นเข้าสู่วิเคราะห์ โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6.1	X6.2	X7.1	X7.2	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X19	X20	X21	X22	X23	X24
X1	1.000																				
X2	.033	1.000																			
X3	.025	-.037	1.000																		
X4	-.040	-.071	-.007	1.000																	
X5	-.020	-.011	-.023	-.043	1.000																
X6.1	-.028	.021	.022	-.278	-.097	1.000															
X6.2	-.014	.028	.015	-.279	.006	.864	1.000														
X7.1	-.019	.075	-.010	.003	-.177	-.019	.050	1.000													
X7.2	.009	.007	.013	-.003	.008	.027	-.073	.667	1.000												
X8	-.034	-.043	-.010	-.059	-.141	-.020	-.019	.012	.010	1.000											
X9	.245	.013	.001	-.010	.024	-.010	-.002	-.010	.011	.054	1.000										
X10	-.035	.017	.050	.021	-.062	-.009	-.004	.017	.017	-.055	-.264	1.000									
X11	.007	.068	-.013	.022	-.063	-.020	-.035	.021	.056	-.060	-.161	-.277	1.000								
X12	-.115	-.025	.000	-.038	-.011	.016	.001	-.015	.011	.023	-.179	-.157	.089	1.000							
X13	-.035	.024	.006	-.001	-.058	.024	.034	.002	-.011	-.098	-.001	-.125	-.229	.081	1.000						
X19	.010	.020	.016	-.049	-.015	.007	.007	.019	.040	-.013	.018	-.036	-.019	-.027	-.026	1.000					
X20	-.019	.022	.001	-.020	-.009	-.015	-.021	-.033	-.037	-.034	.000	.004	-.004	-.011	.017	-.334	1.000				
X21	-.034	.013	-.019	-.059	-.075	-.042	-.046	-.015	.009	-.067	.070	.005	-.039	.038	-.020	-.048	-.034	1.000			
X22	.131	-.022	.001	-.020	-.020	.021	.004	-.026	.022	.007	-.044	.024	.020	-.121	-.123	-.015	-.056	-.025	1.000		
X23	.023	.003	-.020	-.006	.054	-.038	-.030	-.035	-.049	.022	-.042	.044	.013	-.001	-.017	-.036	.055	.074	-.263	1.000	
X24	-.051	.011	.054	-.042	-.058	-.018	-.017	-.003	-.021	.002	.053	-.030	.060	-.062	-.025	.044	-.037	.056	-.093	-.164	1.000

จากตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ปรับปรุงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูง (Auto-Correlation) เช่น ระดับการศึกษาของบิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างที่ทำเป็นตัวแปรหุ่น 3 ตัวแปร จนเหลือตัวแปร 1 ตัวแปร คือ บิดามารดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่เทียบกับกลุ่มอื่นๆ และอาชีพของบิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างจาก 7 ตัวแปร จนเหลือ 2 ตัวแปร คือ บิดามารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ (ข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน) เทียบกับกลุ่มอื่นๆ และบิดามารดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ (ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (มีลูกจ้างและไม่มีลูกจ้าง)/เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป/กรรมกร) กับกลุ่มอื่นๆ เป็นต้น เมื่อปรับปรุงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูง (Auto-Correlation) แล้วพบว่าไม่มีตัวแปรใดๆ ที่มีความสัมพันธ์กันสูง (Auto-Correlation) คือ ไม่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรคู่ใดมีค่าสูงกว่า 0.75 ขึ้นไปตามที่กำหนด จึงทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกต่อไป

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors) และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors) สามารถทำนายตัวแปรตาม คือ การเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Chi-Square = 317.828, Sig. = 0.000) ซึ่งปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพได้ร้อยละ 17.0 (R-Square = 0.170) ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมด (ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว) ที่มีต่อตัวแปรตาม (การเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพ) ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ 2 กลุ่ม ได้แก่ ระดับดี และระดับดีมาก)

	Chi-square	R-Square	df	Sig
-2 Log likelihood	2818.092			
Pseudo R-Square (Nagelkerke)		.170		
Model Chi-square	317.828		21	.000**

**P<0.01

ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression Model พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพระดับดีและระดับดีมาก ทั้ง 2 กรณี ได้ถูกต้องร้อยละ 68.3 โดยสามารถทำนายการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพระดับดีมากได้ถูกต้องร้อยละ 86.6 และทำนายการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพระดับดีได้ถูกต้องร้อยละ 36.7 ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ร้อยละของการทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ จำแนกตามตัวแปรอิสระทั้งหมด

ค่าสังเกต	ค่าทำนาย		ร้อยละของ การทำนายถูก
	สถาบันอุดมศึกษา ที่มีคุณภาพระดับ ดี	สถาบันอุดมศึกษาที่ มีคุณภาพระดับ ดีมาก	
สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ ระดับดี	321	553	36.7
สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ ระดับดีมาก	203	1310	86.6
รวม			68.3

The cut value is .500

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐ โดยทำวิเคราะห์เปรียบเทียบสถาบันอุดมศึกษา 2 กลุ่ม คือ สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ ระดับดีและสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมาก ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ค่าสัมประสิทธิ์ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าอัตราส่วนของโอกาส และระดับนัยสำคัญของ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

ตัวแปร	Coefficients(B)	S.E.	Exp(B)	sig
ค่าคงที่ (Constant)	-4.447	.930	.012	.000**
เพศชาย ¹	.579	.100	1.783	.000**
จำนวนพี่น้อง	.210	.057	1.233	.000**
ภูมิหลังด้านการศึกษาสายสามัญ ²	.779	.606	2.178	.199
สถานภาพครอบครัวมีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ³	.121	.118	1.128	.306
ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ ⁴	.330	.114	1.391	.004**
บิดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ ⁵	-.067	.211	.935	.751
บิดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ ⁵	-.194	.209	.823	.352
มารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ ⁶	.080	.148	1.083	.590
มารดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ ⁶	.275	.141	1.316	.051
รายได้ของครอบครัว	.000	.000	1.000	.960
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX)	.597	.129	1.816	.000**
คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET)	.006	.001	1.006	.000**

ตัวแปร	Coefficients(B)	S.E.	Exp(B)	sig
คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT)	.009	.001	1.009	.000**
การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทาง วิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์	.016	.038	1.016	.670
การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทาง วิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษ	-.059	.042	.943	.156
ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอ สำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน) ⁷	-.325	.237	.722	.170
ข้อจำกัดทางการเงิน (บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือตัวเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่าย ทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ ⁸)	-.317	.393	.728	.420
โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) ⁹	-.271	.121	.762	.024*
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (ผู้ปกครอง)	.063	.069	1.066	.356
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์)	-.107	.045	.898	.016*
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (เพื่อน)	-.074	.040	.928	.065

*P<0.05 , **P<0.01

1 = กลุ่มอ้างอิง คือ เพศหญิง

2 = กลุ่มอ้างอิง คือ ภูมิหลังด้านการศึกษาที่จบสายอาชีพ

3 = กลุ่มอ้างอิง คือ สถานภาพครอบครัวกลุ่มอื่นๆ

4 = กลุ่มอ้างอิง คือ ระดับการศึกษาของบิดามารดากลุ่มอื่นๆ

5 = กลุ่มอ้างอิง คือ บิดาประกอบอาชีพกลุ่มอื่นๆ

6 = กลุ่มอ้างอิง คือ มารดาประกอบอาชีพกลุ่มอื่นๆ

7 = กลุ่มอ้างอิง คือ จำนวนเงินที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน

8 = กลุ่มอ้างอิง คือ บิดามารดา/ผู้ปกครองหรือตนเองจะไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้

9 = กลุ่มอ้างอิง คือ การไม่ได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้

จากตารางผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐดังกล่าว สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

➤ **ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

- **เพศ** มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .579 และค่า Odds Ratio = 1.783 หมายความว่า นักศึกษาเพศชายมีโอกาสเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากได้มากกว่าเพศหญิง 1.783 เท่า

- **จำนวนพี่น้องของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .210 และค่า Odds Ratio = 1.233 หมายความว่า นักศึกษาที่มีจำนวนพี่น้องเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากได้มากขึ้น 1.233 เท่า

- **ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่** มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .330 และค่า Odds Ratio = 1.391 หมายความว่า นักศึกษาที่มีบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ มีโอกาสเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากได้มากกว่านักศึกษาที่มีบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับอื่นๆ 1.391 เท่า

➤ **ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

- **ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .597 และค่า Odds Ratio = 1.816 หมายความว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) เพิ่มขึ้นมีโอกาสเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากได้มากขึ้น 1.816 เท่า

- **คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .006 และค่า Odds Ratio = 1.006 หมายความว่า นักศึกษาที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เพิ่มขึ้นมีโอกาสเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากได้มากขึ้น 1.006 เท่า

- **คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .009 และค่า Odds Ratio = 1.009 หมายความว่า นักศึกษาที่มีคะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) เพิ่มขึ้นมีโอกาสเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากได้มากขึ้น 1.009 เท่า

➤ **ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่

- **การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.271 และค่า Odds Ratio = .762 หมายความว่า นักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษามีคุณภาพพระระดับดีมากลดลง 0.762 เท่า เนื่องจากนักศึกษานี้ที่เรียนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพพระระดับดี

มาก บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะมีฐานะทางการเงินที่ดีกว่านักศึกษาที่เรียนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดี

- **คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์)** มีอิทธิพลต่อการเข้าเฝ้าการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมากเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = $-.107$ และค่า Odds Ratio = $.898$ หมายความว่า นักศึกษาที่ได้คำแนะนำจากอาจารย์มีโอกาสเข้าเฝ้าการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมากได้ลดลง 0.898 เท่า เนื่องจากการเข้าเฝ้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมากจะขึ้นอยู่กับผลการเฝ้าศึกษาเป็นหลัก ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าการได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด

4.6.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา มีตัวแปรตาม คือ กลุ่มคณะต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกพหุกลุ่ม (Multinomial Logistic Regression Analysis) และมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors) ปัจจัยทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Factors) และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors) โดยประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมดจำนวน 24 ตัวแปร ดังนี้

ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors)

- X1 = เพศ
- X2 = จำนวนพี่น้อง
- X3 = ภูมิหลังด้านการเฝ้าศึกษา
- X4 = สถานภาพครอบครัว
- X5 = ระดับการเฝ้าศึกษาของบิดามารดา
- X6 = อาชีพของบิดา
- X7 = อาชีพของบิดามารดา
- X8 = รายได้ของครอบครัว

ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors)

- X9 = ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX)
- X10 = คะแนนผลการทดสอบทางการเฝ้าศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)
- X11 = คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT)
- X12 = การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์
- X13 = การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษ

ปัจจัยทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Factors)

X14 = การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา)

X15 = การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การกำกับตนเองในการเรียนรู้)

X16 = ความคาดหวังในผลลัพธ์ (รายได้)

X17 = ความคาดหวังในผลลัพธ์ (สังคม)

X18 = ความคาดหวังในผลลัพธ์ (คุณค่าในตนเอง)

ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors)

X19 = ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน)

X20 = ข้อจำกัดทางการเงิน (บิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือตนเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี)

X21 = โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้)

X22 = คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (ผู้ปกครอง)

X23 = คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์)

X24 = คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (เพื่อน)

ในการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ตัวแปรอิสระที่เป็นแบบกลุ่มต้องแปลงข้อมูลเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดเป็น 0 กับ 1 เท่านั้น ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกนั้นจำเป็นต้องทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระก่อนนำตัวแปรนั้นเข้าสู่การวิเคราะห์ โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6.1	X6.2	X7.1	X7.2	X8	X9	X10	X11	X12
X1	1.000													
X2	.034	1.000												
X3	.020	-.038	1.000											
X4	-.046	-.070	-.003	1.000										
X5	-.007	-.001	-.030	-.035	1.000									
X6.1	-.058	-.032	.031	-.016	-.082	1.000								
X6.2	-.021	-.021	.008	.024	.102	.680	1.000							
X7.1	-.021	.029	.007	.022	-.233	-.301	-.179	1.000						
X7.2	.020	-.032	.032	.017	.037	-.172	-.339	.468	1.000					
X8	-.036	-.046	-.009	-.064	-.143	.002	.003	.010	.003	1.000				
X9	.238	.015	.000	-.011	.033	-.015	-.002	-.027	.012	.056	1.000			
X10	-.030	.017	.049	.020	-.072	.001	.005	.033	.031	-.059	-.256	1.000		
X11	.006	.066	-.012	.016	-.060	.014	.005	.011	.038	-.060	-.166	-.283	1.000	
X12	-.105	-.024	-.004	-.036	-.019	.016	-.015	-.022	.019	.020	-.173	-.133	.079	1.000
X13	-.028	.021	.002	.006	-.073	.027	.025	.012	.006	-.101	.000	-.099	-.233	.110
X14	-.065	.006	.023	.027	.037	-.022	.005	-.019	-.020	.050	.054	-.056	.006	-.088
X15	.027	-.014	-.009	-.016	.025	-.010	-.005	-.026	-.033	-.033	-.048	-.010	.013	-.042
X16	-.009	.005	.031	-.020	.000	-.013	-.024	-.011	-.017	-.033	.001	-.047	.033	-.040
X17	.001	.005	-.017	-.005	-.027	.003	.003	.002	-.010	.020	-.040	-.038	.000	.014
X18	.058	-.005	-.012	.030	.008	.037	.037	.029	.010	.026	-.011	.034	.014	.025
X19	.008	.020	.015	-.051	-.012	-.025	-.028	-.002	.032	-.018	.019	-.024	-.028	-.016
X20	-.015	.026	.001	-.024	-.007	-.005	-.002	-.008	-.019	-.034	.001	.004	-.006	-.008
X21	-.029	.014	-.018	-.075	-.069	-.001	-.006	-.015	.023	-.069	.069	-.002	-.034	.034
X22	.096	-.018	.000	-.023	-.018	-.019	-.040	-.018	.058	-.003	-.011	.053	-.009	-.084
X23	.005	.005	-.013	-.018	.049	.026	.035	-.014	-.027	.020	-.026	.048	.009	.000
X24	-.034	.011	.049	-.045	-.055	.003	.000	-.008	-.019	.007	.041	-.021	.058	-.047

ตารางที่ 4.9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา (ต่อ)

ตัวแปร	X13	X14	X15	X16	X17	X18	X19	X20	X21	X22	X23	X24
X1												
X2												
X3												
X4												
X5												
X6.1												
X6.2												
X7.1												
X7.2												
X8												
X9												
X10												
X11												
X12												
X13	1.000											
X14	-.111	1.000										
X15	-.063	-.491	1.000									
X16	-.036	-.196	-.100	1.000								
X17	.039	.012	-.108	-.407	1.000							
X18	.011	-.012	-.066	-.222	-.418	1.000						
X19	-.014	-.036	-.010	.012	-.010	-.036	1.000					
X20	.020	-.027	-.004	.014	.001	.007	-.331	1.000				
X21	-.026	-.019	.026	.034	-.003	.008	-.046	-.033	1.000			
X22	-.083	.036	-.061	-.025	-.069	-.208	.015	-.052	-.041	1.000		
X23	-.012	.058	-.097	.070	-.033	-.105	-.025	.051	.063	-.179	1.000	
X24	-.009	-.045	-.019	-.073	.045	.127	.039	-.034	.055	-.129	-.181	1.000

จากตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ปรับปรุงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูง (Auto-Correlation) ตามการทดสอบก่อนหน้านี้แล้ว จึงไม่มีตัวแปรใดๆ ที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.75 ขึ้นไปตามที่กำหนด จึงทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกต่อไป

จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors) ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors) ปัจจัยทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Factors) และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors) สามารถทำนายตัวแปรตาม คือ การเลือกสาขาวิชาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Chi-Square = 758.653, Sig. = 0.000) โดยปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาได้ร้อยละ 31.4 (Pseudo R-Square = 0.314) ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ค่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมด (ปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ปัจจัยทางปัญญาสังคม และปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว) ที่มีต่อตัวแปรตาม (การเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

	Chi-square	R-Square	df	Sig
-2 Log likelihood	4069.186			
Pseudo R-Square (Nagelkerke)		.314		
Model Chi-square	758.653		52	.000**

**P<0.01

ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression Model พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการเลือกสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ถูกต้องทั้ง 3 กรณี คิดเป็นร้อยละ 60.0 โดยสามารถทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ถูกต้องร้อยละ 39.9 ทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพได้ถูกต้องร้อยละ 32.4 และสามารถทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ถูกต้องร้อยละ 81.1 ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ร้อยละของการทำนายการเลือกสาขาวิชา จำแนกตามตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำมาศึกษา

คำสังเกต	ค่าทำนาย			ร้อยละของ การทำนายถูก
	กลุ่มคณะ	กลุ่มคณะ	กลุ่มคณะ	
	เกี่ยวกับ	เกี่ยวกับ	เกี่ยวกับ	
	วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	วิทยาศาสตร์ สุขภาพ	มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์	
กลุ่มคณะเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี	279	47	373	39.9
กลุ่มคณะเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์สุขภาพ	53	143	246	32.4
กลุ่มคณะเกี่ยวกับ มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์	158	77	1011	81.1
รวม	20.5	11.2	68.3	60.0

The cut value is .500

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ โดยทำวิเคราะห์เปรียบเทียบกลุ่มคณะทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ค่าสัมประสิทธิ์ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าอัตราส่วนของโอกาส และระดับนัยสำคัญของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา

ตัวแปร	กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทียบกับ				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับ				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับ			
	กลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์				กลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี			
	B	S.E.	Exp(B)	sig	B	S.E.	Exp(B)	sig	B	S.E.	Exp(B)	sig
ค่าคงที่ (Constant)	-.912	.658		.166	-11.534	.937		.000**	-10.622	.993		.000**
เพศชาย ¹	.718	.111	.487	.000**	.077	-.135	1.080	.570	-.795	.146	2.215	.000**
จำนวนพี่น้อง	.115	.062	1.122	.063	.172	.071	1.187	.016	.057	.077	1.059	.461
ภูมิหลังด้านการศึกษาสายสามัญ ²	-.275	.674	1.317	.683	.272	-.771	1.313	.724	.003	.840	.997	.997
สถานภาพครอบครัวมีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ³	.035	.135	.965	.793	-.132	-.162	.876	.412	.097	.177	.907	.582
ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่จบ	-.008	.128	1.008	.948	-.047	-.152	.954	.759	.055	.168	.946	.743
การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ ⁴												
บิดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ ⁵	-.192	.245	1.211	.434	.673	-.267	1.961	.012*	-.481	.288	1.618	.095
บิดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ ⁵	-.007	.242	1.007	.977	.713	-.267	2.040	.008**	-.706	.286	2.025	.014*
มารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ ⁶	-.416	.164	1.516	.011*	.191	-.202	1.211	.343	.225	.213	.799	.292
มารดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ ⁶	-.397	.156	1.488	.011*	.194	-.005	.986	.941	.412	.203	.663	.043*
รายได้ของครอบครัว	.001	.001	1.000	.019*	.001	.001	1.000	.118	.001	.001	1.000	.449
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX)	.414	.145	1.513	.004**	1.691	.212	5.426	.000**	1.277	.226	3.587	.000**

ตัวแปร	กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทียบกับ				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับ				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับ			
	กลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์				กลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี			
	B	S.E.	Exp(B)	sig	B	S.E.	Exp(B)	sig	B	S.E.	Exp(B)	sig
คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)	.001	.001	1.001	.563	.012	.001	1.012	.000**	.011	.001	1.011	.000**
คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT)	-.009	.002	.991	.000**	.001	.002	1.001	.582	.010	.002	1.010	.000**
การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์	.400	.046	1.492	.000**	.092	.054	1.097	.085	-.308	.059	.735	.000**
การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษ	-.077	.048	.926	.108	-.216	.058	.806	.000**	-.139	.063	.870	.028**
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา)	-.409	.043	.664	.000**	-.216	.050	.806	.000**	.194	.054	1.213	.000**
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การกำกับตนเองในการเรียนรู้)	.052	.048	1.054	.275	.023	.057	1.023	.691	-.030	.062	.971	.634
ความคาดหวังในผลลัพธ์ (รายได้)	-.011	.045	.989	.805	.030	.056	1.031	.591	.041	.060	1.042	.489
ความคาดหวังในผลลัพธ์ (สังคม)	.055	.049	1.057	.255	.260	.063	1.297	.000**	.205	.067	1.227	.002**
ความคาดหวังในผลลัพธ์ (คุณค่าในตนเอง)	.064	.048	1.066	.185	-.109	.060	.897	.072	-.172	.066	.842	.009**

ตัวแปร	กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทียบกับ				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับ				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับ			
	กลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์				กลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์				กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี			
	B	S.E.	Exp(B)	sig	B	S.E.	Exp(B)	sig	B	S.E.	Exp(B)	sig
ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน) ⁷	.798	.280	.450	.004**	.127	.304	1.136	.675	-.798	.280	2.221	.004**
ข้อจำกัดทางการเงิน (บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือตนเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้) ⁸	-.057	.435	1.058	.896	-.256	.505	.774	.612	.057	.435	.945	.896
โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) ⁹	-.695	.134	2.004	.000**	.607	.156	1.835	.000**	.695	.134	.499	.000**
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (ผู้ปกครอง)	.100	.084	1.105	.236	.041	.103	1.042	.687	-.058	.112	.943	.602
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์)	-.050	.050	.951	.324	-.011	.061	.989	.860	.039	.066	1.040	.553
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (เพื่อน)	-.022	.046	.978	.628	.060	.055	1.062	.280	.082	.060	1.085	.173

- 1 = กลุ่มอ้างอิง คือ เพศหญิง
- 2 = กลุ่มอ้างอิง คือ ภูมิหลังด้านการศึกษาที่จบสายอาชีพ
- 3 = กลุ่มอ้างอิง คือ สถานภาพครอบครัวกลุ่มอื่นๆ
- 4 = กลุ่มอ้างอิง คือ ระดับการศึกษาของบิดามารดากลุ่มอื่นๆ
- 5 = กลุ่มอ้างอิง คือ บิดาประกอบอาชีพกลุ่มอื่นๆ
- 6 = กลุ่มอ้างอิง คือ มารดาประกอบอาชีพกลุ่มอื่นๆ
- 7 = กลุ่มอ้างอิง คือ จำนวนเงินที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน
- 8 = กลุ่มอ้างอิง คือ บิดามารดา/ผู้ปกครองหรือตนเองจะไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้
- 9 = กลุ่มอ้างอิง คือ การไม่ได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้

จากตารางผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐดังกล่าว สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

➤ **ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ เพศ มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษากลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับนักศึกษากลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .718 และค่า Odds Ratio = 0.487 หมายความว่า นักศึกษาเพศชายมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มากกว่าเพศหญิง 0.487 เท่า

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

- **มารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ** มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.416 และค่า Odds Ratio = 1.516 หมายความว่า นักศึกษาที่มีมารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อยกว่านักศึกษาที่มีมารดาประกอบอาชีพอื่นๆ 1.516 เท่า

- **มารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ** มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.397 และค่า Odds Ratio = 1.488 หมายความว่า นักศึกษาที่มีมารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อยกว่านักศึกษาที่มีมารดาประกอบอาชีพอื่นๆ 1.488 เท่า

- **รายได้ของครอบครัว** มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .001 และค่า Odds Ratio = 1.000 หมายความว่า นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้นจะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น 1.000 เท่า

➤ **ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

- **ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .414 และค่า Odds Ratio = 1.513 หมายความว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) สูงจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น 1.513 เท่า

- **คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.009 และค่า Odds Ratio = 0.991 หมายความว่า นักศึกษาที่มีคะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) น้อยจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อยลง 0.991 เท่า ซึ่งน่าจะมาจากสัดส่วนการใช้คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ในการเลือกคณะ ซึ่งกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะใช้คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ถึงร้อยละ 30 ในขณะที่กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะใช้คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) เพียงร้อยละ 15 เท่านั้น

- **การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .400 และค่า Odds Ratio = 1.492 หมายความว่า นักศึกษาที่มีการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์สูงจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น 1.492 เท่า

➤ **ปัจจัยทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 1 ตัวแปร คือ **การรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.409 และค่า Odds Ratio = 0.664 หมายความว่า นักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาสูงจะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ลดลง 0.664 เท่า

➤ **ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่

- **ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน)** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .798 และค่า Odds Ratio = 0.450 หมายความว่า นักศึกษาที่มีจำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือนจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มากขึ้น 0.450 เท่า

- โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.695 และค่า Odds Ratio = 2.004 หมายความว่า นักศึกษาที่มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษาโดยการได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้จะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีลดลง 2.004 เท่า

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

➤ ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ **บิดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ** มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .713 และค่า Odds Ratio = 2.040 หมายความว่า นักศึกษาที่บิดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่านักศึกษาที่มีบิดาประกอบอาชีพอื่นๆ 2.040 เท่า

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ **บิดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ** มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .673 และค่า Odds Ratio = 1.961 หมายความว่า นักศึกษาที่บิดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่านักศึกษาที่มีบิดาประกอบอาชีพอื่นๆ 1.961 เท่า

➤ ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

- **ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = 1.691 และค่า Odds Ratio = 5.426 หมายความว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) สูงจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 5.426 เท่า

- **คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .012 และค่า Odds Ratio =

1.012 หมายความว่า นักศึกษาที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) มากจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 1.012 เท่า

- การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดภาษาอังกฤษ มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.216 และค่า Odds Ratio = 0.806 หมายความว่า นักศึกษาที่มีการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดภาษาอังกฤษต่ำจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพลดลง 0.806 เท่า

➤ ปัจจัยทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Factors) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษากลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ

- การรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -.216 และค่า Odds Ratio = 0.806 หมายความว่า นักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาต่ำจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพลดลง 0.806 เท่า

- ความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคม มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .260 และค่า Odds Ratio = 1.297 หมายความว่า นักศึกษาที่มีความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคมสูงจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 1.297 เท่า

➤ ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .607 และค่า Odds Ratio = 1.835 หมายความว่า นักศึกษาที่มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษาโดยการได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้จะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 1.835 เท่า

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

➤ ปัจจัยทางสังคมและประชากร (Socio-demographic Factors) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ เพศ มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -0.795 และค่า Odds Ratio = 2.215 หมายความว่า นักศึกษาชายมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพน้อยกว่านักศึกษาหญิง 2.215 เท่า

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่

- **บิดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ** มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -0.706 และค่า Odds Ratio = 2.025 หมายความว่า นักศึกษาที่บิดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพน้อยกว่านักศึกษาที่มีบิดาประกอบอาชีพอื่นๆ 2.025 เท่า

- **มารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ** มีอิทธิพลต่อการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = 0.412 และค่า Odds Ratio = 0.663 หมายความว่า นักศึกษาที่มารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากกว่านักศึกษาที่มีมารดาประกอบอาชีพอื่นๆ 0.663 เท่า

➤ **ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ (Academic Ability Factors)** พบว่าตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่

- **ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = 1.277 และค่า Odds Ratio = 3.587 หมายความว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) สูงจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 3.587 เท่า

- **คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = 0.011 และค่า Odds Ratio = 1.011 หมายความว่า นักศึกษาที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สูงจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 1.011 เท่า

- **คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT)** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = 0.010 และค่า Odds Ratio = 1.010 หมายความว่า นักศึกษาที่ได้คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) สูงจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 1.010 เท่า

- **การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่ม

คณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -0.308 และค่า Odds Ratio = 0.735 หมายความว่า นักศึกษาที่มีการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์ต่ำจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพลดลง 0.735 เท่า

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษ มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -0.139 และค่า Odds Ratio = 0.870 หมายความว่า นักศึกษาที่มีการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษต่ำจะเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพลดลง 0.870 เท่า

➤ **ปัจจัยทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ

- **การรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = 0.194 และค่า Odds Ratio = 1.213 หมายความว่า นักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาสูงจะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 1.213 เท่า

- **ความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคม** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = 0.205 และค่า Odds Ratio = 1.227 หมายความว่า นักศึกษาที่มีความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคมสูงจะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 1.227 เท่า

- **ความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านคุณค่าในตนเอง** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -0.172 และค่า Odds Ratio = 0.842 หมายความว่า นักศึกษาที่มีความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านคุณค่าในตนเองต่ำจะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพลดลง 0.842 เท่า

➤ **ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว (Proximal Contextual Factors)** พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่

- **ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน)** มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเชิงลบ โดยมีค่า Coefficients = -0.798 และค่า

Odds Ratio = 2.221 หมายความว่า นักศึกษาที่ได้รับเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือนจะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพลดลง 2.221 เท่า

- โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในเชิงบวก โดยมีค่า Coefficients = .695 และค่า Odds Ratio = 0.499 หมายความว่า นักศึกษาที่มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษาโดยการได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้จะมีการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากขึ้น 0.499 เท่า

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ในบทนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย พร้อมทั้งพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รองลงมา คือ คณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีเป้าหมายทางการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมา คือ ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามลำดับ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตแล้ว แต่ยังไม่นั่นนอน

ผลการสำรวจปัจจัยทางสังคมและประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีพี่น้องจำนวนเฉลี่ย 2 คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) ก่อนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยศึกษาในสายสามัญ (มัธยมศึกษาตอนปลาย) โดยจบการศึกษาจากโรงเรียนรัฐบาลมากที่สุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เคยศึกษาในสายอาชีพนั้น ส่วนใหญ่เคยศึกษาในโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล สำหรับทำเลที่ตั้งของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นๆ ที่ไม่ใช่เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในเขตเทศบาลมากที่สุด สำหรับด้านสถานภาพครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน โดยที่บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งคู่ รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ และคนใดคนหนึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ตามลำดับ บิดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รองลงมา คือ เกษตรกร ส่วนมารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวและเกษตรกร รองลงมา คือ ข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ โดยบิดามารดา/ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอต่อการใช้จ่ายและมีรายได้เหลือเก็บ

ผลการสำรวจปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (GPAX) เท่ากับ 3.26 คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รวมทุกวิชาเท่ากับ 230.59

คะแนน วิชาที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชาภาษาไทย ตามด้วยวิชาสังคมศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ ตามลำดับ ในส่วนของคะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) กลุ่มตัวอย่างได้คะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถในการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ และแก้โจทย์ปัญหา เท่ากับ 131.83 คะแนน มากกว่าด้านความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 59.75 คะแนน โดยคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 2 ด้านเท่ากับ 188.75 คะแนน สำหรับการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามเกี่ยวกับความถนัดทั้งด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาอังกฤษ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดของแต่ละด้าน คือ คณิตศาสตร์เป็นหนึ่งในวิชาที่เรียนได้ดีที่สุด และภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในวิชาที่เรียนได้ดีที่สุด

ผลการสำรวจปัจจัยทางปัญญาสังคม พบว่า ในประเด็นของการรับรู้ความสามารถของตนเอง เมื่อพิจารณาในภาพรวมนั้นกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในการทำกับตนเองในการเรียนรู้มากกว่าความเชื่อมั่นในการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา ในด้านการทำกับตนเองในการเรียนรู้ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นมากที่สุด คือ การที่จะสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ ได้ทันและส่งอาจารย์ได้ภายในเวลาที่กำหนด สำหรับด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษานั้น ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นมากที่สุด คือ การที่จะสามารถสอบผ่านทุกวิชาที่ลงทะเบียนเรียน ผลการสำรวจการรับรู้ความสามารถของตนเอง จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการทำกับตัวเองในการเรียนรู้นั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามลำดับ ผลการสำรวจความคาดหวังในผลลัพธ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ ความคาดหวังด้านสังคม และความคาดหวังด้านรายได้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังว่าการจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจมากที่สุด สำหรับด้านความคาดหวังด้านสังคมนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังว่าถ้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ครอบครัวและเพื่อนๆ จะภาคภูมิใจมากที่สุด ในด้านความคาดหวังด้านรายได้นั้น กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังว่าการจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ได้ทำงานที่เงินเดือนสูงหรือรายได้ดีมากที่สุด ด้านผลการสำรวจความคาดหวังในผลลัพธ์ จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมีความคาดหวังสูงที่สุดในทุกด้านทั้งด้านรายได้ ด้านสังคม และด้านคุณค่าในตนเอง

ผลการสำรวจปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว พบว่า ในภาคการศึกษานี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ สำหรับนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ นั้น ส่วนใหญ่ได้รับทุนการศึกษาจากทุนกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ เช่น กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ

บิดามารดาหรือผู้ปกครอง รองลงมา คือ กยศ. โดยจำนวนเงินที่ได้รับจากทุกแหล่งที่ระบุมีเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน และคิดว่าบิดามารดา/ผู้ปกครองของตนหรือตนเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าบิดามารดา/ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตมากที่สุด รองลงมา คือ ครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนว และเพื่อน ตามลำดับ โดยบิดามารดา/ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักศึกษาตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย สาขาวิชา และอาชีพในอนาคตด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ เปิดกว้างให้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพหลังจบการศึกษา อิทธิพลของครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนวที่มีต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน โดยมีการจัดกิจกรรมแนะแนวทำให้นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกมหาวิทยาลัย การเลือกสาขาวิชา และการวางแผนอาชีพในอนาคต สำหรับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตนั้นในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ เพศ จำนวนพี่น้อง ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) และคำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์) ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถอธิบายอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ร้อยละ 17.0 ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression Model พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีและระดับดีมาก ทั้ง 2 กรณี ได้ถูกต้องร้อยละ 68.3 โดยสามารถทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมากได้ถูกต้องร้อยละ 86.6 และทำนายการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีได้ถูกต้องร้อยละ 36.7

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ เพศ มารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ มารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ รายได้ของครอบครัว ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา) ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน) และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพเมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ บิดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ บิดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดภาษาอังกฤษ การรับรู้

ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา) ความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคม และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพเมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ เพศ บิดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ มารดาประกอบอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ ผลการเรียนรู้เฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์ การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางภาษาอังกฤษ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา) ความคาดหวังในผลลัพธ์ทางสังคม ความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านคุณค่าในตนเอง ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน) และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา

ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดสามารถทำนายการเลือกสาขาวิชาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถอธิบายอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการเลือกสาขาวิชาได้ร้อยละ 31.4 ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression Model พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการเลือกสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ถูกต้องทั้ง 3 กรณี คิดเป็นร้อยละ 60.0 โดยสามารถทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ถูกต้องร้อยละ 39.9 ทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพได้ถูกต้องร้อยละ 32.4 และสามารถทำนายการเลือกกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ถูกต้องร้อยละ 81.1

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาสรุปได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ	การเลือกสาขาวิชา		
	สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมาก เทียบกับคุณภาพระดับดี	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทียบกับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
เพศชาย ¹	+	+		-
จำนวนพี่น้อง	+			
ภูมิหลังด้านการศึกษาสายสามัญ ²				
สถานภาพครอบครัวมีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ³				
ระดับการศึกษาของบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่ ⁴	+			
บิดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ ⁵			+	
บิดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ ⁵			+	-
มารดาประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ ⁶		-		
มารดาประกอบอาชีพไม่มีเงินเดือนประจำ ⁶		-		+
รายได้ของครอบครัว		+		

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย (ต่อ)

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ	การเลือกสาขาวิชา		
	สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ ระดับดีมาก เทียบกับคุณภาพ ระดับดี	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทียบกับกลุ่ม คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะ มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX)	+	+	+	+
คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษา แห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)	+		+	+
คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT)	+	-		+
การประเมินตนเองด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัด ทางคณิตศาสตร์		+		-
การประเมินตนเองด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัด ทางภาษาอังกฤษ			-	-
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การ บรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา)		-	-	+

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ	การเลือกสาขาวิชา		
	สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมาก เทียบกับคุณภาพระดับดี	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทียบกับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (การกำกับตนเองในการเรียนรู้)				
ความคาดหวังในผลลัพธ์ (รายได้)				
ความคาดหวังในผลลัพธ์ (สังคม)			+	+
ความคาดหวังในผลลัพธ์ (คุณค่าในตนเอง)				
ข้อจำกัดทางการเงิน (จำนวนเงินที่ได้รับเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน) ⁷		+		-
ข้อจำกัดทางการเงิน (บิดามารดา/ผู้ปกครอง หรือตนเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้) ⁸				
โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนด้านการศึกษา (การได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้) ⁹	-	-	-	+

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย (ต่อ)

ปัจจัยที่มีอิทธิพล	การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ	การเลือกสาขาวิชา		
	สถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับมาก เทียบกับคุณภาพระดับดี	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทียบกับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กลุ่มคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ เทียบกับกลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (ผู้ปกครอง)				
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (อาจารย์)	-			
คำแนะนำของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (เพื่อน)				

หมายเหตุ: + หมายถึง มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามเชิงบวก; - หมายถึง มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามเชิงลบ

- 1 = กลุ่มอ้างอิง คือ เพศหญิง
- 2 = กลุ่มอ้างอิง คือ ภูมิภาคด้านการศึกษาที่จบสายอาชีพ
- 3 = กลุ่มอ้างอิง คือ สถานภาพครอบครัวกลุ่มอื่นๆ
- 4 = กลุ่มอ้างอิง คือ ระดับการศึกษาของบิดามารดากลุ่มอื่นๆ
- 5 = กลุ่มอ้างอิง คือ บิดาประกอบอาชีพกลุ่มอื่นๆ
- 6 = กลุ่มอ้างอิง คือ มารดาประกอบอาชีพกลุ่มอื่นๆ

- 7 = กลุ่มอ้างอิง คือ จำนวนเงินที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน
- 8 = กลุ่มอ้างอิง คือ บิดามารดา/ผู้ปกครองหรือตนเองจะไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้
- 9 = กลุ่มอ้างอิง คือ การไม่ได้รับทุนการศึกษาในภาคการศึกษานี้

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ยืนยันผลการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาที่ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งในที่นี้หมายถึงการได้รับคัดเลือกให้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมาก จากการประเมินผลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของบิดามารดา และความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยนักศึกษาเพศชายมีโอกาเข้าถึงการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมากได้มากกว่านักศึกษาเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davies and Guppy (1997) ที่พบความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงในแง่ของโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง และผลการศึกษาของ Hearn (1991) ที่พบว่าผู้ชายมีโอกาเข้าถึงการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากกว่าผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถึงแม้ว่าความแตกต่างระหว่างเพศดังกล่าวจะมีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ

การศึกษานี้ยังพบว่านักศึกษาที่มีบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่มีโอกาเข้าถึงการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมากได้มากกว่านักศึกษาที่มีบิดามารดาที่จบการศึกษาระดับอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการหลายคนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ (นณริฏ พิศลยบุตร, 2559; Alon, 2001; Kraaykamp et al. 2013; Liao & Shen, 2011; Yue, 2015) สามารถอธิบายได้ว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงจะตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ถือว่าการศึกษเป็นวิถีทางสำคัญในการก้าวสู่ความสำเร็จของหน้าที่การงานและเกียรติยศชื่อเสียงในอนาคต (ดลฤดี สุวรรณศิริ, 2550) จึงพยายามกระตุ้นให้บุตรมีการศึกษาสูงกว่าหรือเท่ากับระดับการศึกษาของตนเอง อย่างไรก็ตามผลการศึกษาวิจัยนี้ขัดแย้งกับผลการศึกษาของจุฑามาศ ชูจินดา, กิตติยานภลัย ภูตระกูล และ ณภัทร โชคธนิกุล (2555) ที่พบว่านักเรียนที่บิดามารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าอนุปริญญาและระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่ามีแรงจูงใจในการศึกษาต่อมากกว่านักเรียนที่มีบิดาและมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เนื่องจากบิดามารดาที่มีความคาดหวังว่าการเรียนของบุตรนั้นจะทำให้เข้าสู่อาชีพที่มีรายได้หรือผลตอบแทนจากการทำงานสูงและมีสถานะทางสังคมสูงกว่าระดับอาชีพของตนเอง

สำหรับปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการนั้น การศึกษานี้พบว่า ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) และคะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) ส่งผลเชิงบวกต่อการได้รับคัดเลือกให้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนณริฏ พิศลยบุตร (2559) Alon (2001) และ Davies and Guppy (1997) ที่พบว่าความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง

ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแนวตั้ง (Vertical Differentiation) ส่งผลให้ผู้จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพแตกต่างกันเกิดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้และโอกาสในการประกอบอาชีพในตลาดแรงงาน (Moleke, 2005) สาเหตุหลักก็คือ ความแตกต่างกันในด้านคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาทำให้บัณฑิตที่ผลิตออกมาสู่ตลาดแรงงานมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน โดยคุณภาพของ

สถาบันการศึกษานั้นจะส่งผลต่อโอกาสในการเข้าทำงานของบัณฑิตเป็นอย่างมาก เนื่องจากองค์กรแต่ละแห่งต้องการแรงงานที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานเพื่อยกระดับและพัฒนาองค์กรให้สูงขึ้น จึงมักเลือกผู้ที่จบการศึกษาในสถาบันการศึกษามีคุณภาพเข้ามาทำงาน ดังนั้นผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพจะมีโอกาสที่ดีกว่าผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษามีคุณภาพต่ำกว่า ทั้งในแง่ของการเข้าสู่อาชีพ ผลตอบแทน และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

สำหรับการเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษานั้น สาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงจะได้รับการนิยมในการเข้าศึกษาต่อมากกว่าสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนต่ำ ทำให้เกิดการแข่งขันกันสูงเพื่อเข้าศึกษาต่อ (Davies & Guppy, 1997; Kraaykamp et al., 2013) โดยสาขาวิชาที่ได้รับผลตอบแทนสูงในประเทศส่วนใหญ่ คือ กลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ เช่น คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ โดยผู้ที่จบการศึกษาในสาขาวิชาเหล่านี้จะได้รับผลตอบแทนสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาจากกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ (Ayalon & Yogev, 2005)

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเลือกศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเทียบกับกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว ผลการเรียนรู้เฉลี่ย (GPAX) การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์ และความเพียงพอของจำนวนเงินที่ได้รับต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือน โดยนักศึกษาเพศชายมีโอกาสมากกว่าเพศหญิงในการเข้าศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davies and Guppy (1997) ที่พบว่าผู้ชายมีโอกาสมากกว่าผู้หญิงในการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูง โดย Jacobs (1995) อธิบายไว้ว่า ถึงแม้ว่าในบางสาขาวิชา เช่น บริหารธุรกิจและกฎหมาย จะไม่พบปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ แต่ในบางสาขาวิชาก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศอยู่ โดยกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ ก็ยังคงมีนักศึกษาชายจำนวนมากกว่านักศึกษาหญิง ส่วนในกลุ่มคณะเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น คณะครุศาสตร์และคณะศิลปศาสตร์ ก็ยังมีนักศึกษาหญิงเป็นจำนวนมากกว่า สาเหตุหลักก็คือกระบวนการขัดเกลาทบทางเพศสภาพในสังคม (Gender Socialization) ซึ่งทำให้ผู้ชายหลีกเลี่ยงการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการดูแลหรืออบรมผู้อื่น เช่น คณะครุศาสตร์ และทำให้ผู้หญิงให้ความสำคัญต่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจน้อยกว่าที่ผู้ชายให้ความสำคัญเมื่อต้องเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อ

รายได้ของครอบครัวและความเพียงพอของจำนวนเงินที่ได้รับต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือนเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงและได้รับเงินจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจะมีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมด้อยกว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davies and Guppy (1997) ที่พบว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีมีโอกาสดำเนินการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่

ให้ผลตอบแทนสูงในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ด้อยกว่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการในต่างประเทศอีกหลายคน (Kraaykamp et al., 2013; Werfhorst, 2001; Werfhorst & Luijckx, 2010) ที่พบว่าบิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันจะทำให้บุตรมีโอกาสด้านการศึกษาแตกต่างกันทั้งในแง่ของคุณภาพของสถาบันการศึกษาและการเลือกสาขาวิชา โดยบิดามารดาที่จบการศึกษาในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงและมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะต้องการให้บุตรเลือกสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจดีกว่าหรือเท่ากับของตนเอง

สำหรับผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) และการประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านความถนัดทางคณิตศาสตร์นั้นเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสูงจะเลือกศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำ และนักศึกษาที่มีความถนัดทางคณิตศาสตร์สูงจะมีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่านักศึกษาที่มีความถนัดทางคณิตศาสตร์ต่ำ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davies and Guppy (1997) ที่พบว่าความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูง และสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกเข้าอุดมศึกษาระบบกลางซึ่งเป็นระบบที่สถาบันทดสอบด้านการศึกษาระดับชาติ (สทศ.) รับผิดชอบในการจัดการทดสอบวัดความรู้พื้นฐานตั้งแต่ปีการศึกษา 2549

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเลือกศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพเมื่อเทียบกับกลุ่มคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ผลการเรียนเฉลี่ย (GPAX) คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) และความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านสังคม โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยและคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานสูงจะเลือกศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยและคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davies และ Guppy (1997) ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเช่นเดียวกัน

อีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา คือ ความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านสังคม ซึ่งหมายถึงความคาดหวังว่าการจบการศึกษาในสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่จะทำให้ได้รับการยอมรับทางสังคม ผลการศึกษารังนี้พบว่านักศึกษาที่มีความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านสังคมในระดับสูงจะเลือกศึกษาต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพมากกว่านักศึกษาที่มีความคาดหวังดังกล่าวในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคมที่เกี่ยวกับอาชีพ (Social Cognitive Career Theory: SCCT) ของ Lent, Brown and Hackett (1994) ที่อธิบายว่าความคาดหวังในผลลัพธ์เป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสาขาวิชา

โอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนสูงซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแนวนอน (Horizontal Differentiation) ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสของการประกอบอาชีพ (Occupational Opportunity) ในสาขาที่มีความแตกต่างกัน นำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โอกาสในการได้รับการทำงานและตำแหน่งหน้าที่ในตลาดแรงงาน อีกทั้งโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานในตลาดแรงงานในอนาคต (Moleke, 2005)

5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในยุคที่โลกเคลื่อนผ่านยุคอุตสาหกรรมเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสารและเศรษฐกิจฐานความรู้ อย่างเต็มตัว การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง งานวิจัยจากทั่วโลกชี้ชัดว่า ระดับการศึกษาส่งผลต่อ แนวโน้มรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาจึงย่อมส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำด้าน เศรษฐกิจด้วย ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่สมาชิกทุกกลุ่มใน สังคม โดยเฉพาะเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน การลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาดังกล่าวยังจะช่วย บรรเทาความเหลื่อมล้ำในมุมกลับ กล่าวคือ ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำด้าน การศึกษา อีกด้วย (สฤณี อาชวานันทกุล, 2560)

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึง ระดับอุดมศึกษาอย่างจริงจังในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาจะทำให้ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น กล่าวคือ อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ทว่าความเหลื่อมล้ำในแนวดิ่ง (Vertical Differentiation) หรือความแตกต่างกัน ของคุณภาพของสถาบันการศึกษา (Institutional Quality) และความเหลื่อมล้ำในแนวนอน (Horizontal Differentiation) หรือความแตกต่างกันของผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละสาขาวิชา (Field of Study) ก็ยังเป็น ปัญหาที่ประเทศไทยยังคงประสบอยู่และควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยคณะผู้วิจัยได้พัฒนา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ควรใช้มาตรการทางการคลังเพื่อเพิ่มโอกาสให้เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมต่ำได้เข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและสาขาวิชาที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง แนวทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ คือ การใช้มาตรการใช้จ่ายภาครัฐซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายภาครัฐที่เป็นเครื่องมือใน การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศที่สำคัญ โดยรัฐควรจะมีการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ มากขึ้นและให้การอุดหนุนภาคอุดมศึกษาเท่าที่จำเป็น เนื่องจากในปัจจุบันเมื่อพิจารณางบอุดหนุนการศึกษา ของรัฐ พบว่า กลุ่มผู้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกลับได้รับประโยชน์จากงบอุดหนุนการศึกษาของรัฐ มากกว่ากลุ่มอื่นๆ สาเหตุหลักเกิดจากการที่รัฐให้การอุดหนุนการจัดการด้านอุดมศึกษาในสัดส่วนที่สูงมากถึง ร้อยละ 60-70 ของงบอุดหนุนทั้งหมดของการศึกษาทุกระดับ นอกจากนี้ควรจะมีระบบการเก็บค่าใช้จ่ายใน ระดับอุดมศึกษาที่มีหลักประกันด้านทุนการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลางให้มีโอกาสเข้าเรียนได้ (นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ, 2554) สำหรับการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาผ่านกองทุน เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ซึ่งให้สิทธิประชาชนในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้ อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในระดับอุดมศึกษาและอนุปริญญา นั้น ควรจะจำกัดการกู้ยืมให้นักศึกษาที่ ขาดแคลนทุนทรัพย์เท่านั้น ไม่ควรจะให้สิทธิการกู้ยืมแก่นักศึกษาทุกคนโดยไม่ได้พิจารณาถึงสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม อันจะทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไม่ได้รับการแก้ไข

2. ควรยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการพัฒนาให้โรงเรียนทั่วประเทศมีหลักสูตร การศึกษาที่มีมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในพื้นฐานความรู้

ความสามารถทางวิชาการที่ต้องใช้สำหรับการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ แนวทางหนึ่งก็คือ การพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผ่านความต้องการของผู้เรียน (Supply Side) กล่าวคือ กลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็กและห่างไกลซึ่งมีความต้องการและความจำเป็นที่ควรได้รับเงินอุดหนุนสูงกว่ากลุ่มผู้เรียนในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเมือง นอกจากนี้การเรียนการสอนของทุกโรงเรียนควรจะมุ่งเน้นการสร้างศักยภาพที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญ คือ คณิตศาสตร์หรือการคิดคำนวณอย่างเป็นตรรกะ และความสามารถในการอ่าน เนื่องจากคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของวิทยาศาสตร์ในทุกแขนง เด็กและเยาวชนที่มีพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ที่แข็งแกร่งก็จะมีความคิดอย่างเป็นตรรกะและไม่่ว่าจะเรียนในสาขาใด ความเป็นตรรกะก็จะอยู่เป็นรากฐานของการคิดอย่างเป็นระบบ ในขณะที่การอ่านจะทำให้เกิดความแตกฉาน เข้าใจความหมาย และตีความได้ตรง โดยกระทรวงศึกษาธิการควรจะทำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายในสังกัดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หากโรงเรียนใดมีการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ได้มาตรฐานก็ควรมีแนวทางดำเนินการที่เป็นรูปธรรม เช่น การลดงบประมาณ และการส่งบุคลากรจากส่วนกลางเข้าไปควบคุมโดยตรงมากขึ้น ในขณะเดียวกันโรงเรียนที่มีผลการประเมินที่ดีก็ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นทั้งในเรื่องงบประมาณและค่าตอบแทน (เฉลิมพล ไวย่างกูร, 2559) หากโรงเรียนทั่วประเทศมีมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน นักเรียนจากเขตชนบทก็จะไม่จำเป็นต้องย้ายเข้ามาศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายที่โรงเรียนประจำจังหวัดหรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียงที่อยู่ในแต่ละจังหวัด เนื่องจากคุณภาพของโรงเรียนดีกว่าและเพิ่มโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง

3. ควรส่งเสริมความสนใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนเด็กผู้หญิง เกิดความสนใจที่จะเรียนต่อในกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและกลุ่มคณะเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สุขภาพกันมากขึ้นในระดับมหาวิทยาลัย จากผลการศึกษาของ World Economic Forum (2016) พบว่า ผู้หญิงได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 มากกว่าผู้ชาย สาเหตุหลักสาเหตุหนึ่งก็คือ ผู้หญิงที่ทำงานในสาขาอาชีพที่คาดว่าจะเติบโตเร็วที่สุดในอีก 5 ปี ข้างหน้า คือ สาขา STEM – Science (วิทยาศาสตร์) Technology (เทคโนโลยี) Engineering (วิศวกรรมศาสตร์) Mathematics (คณิตศาสตร์) มีจำนวนค่อนข้างน้อย โดยนักวิจัยสตรีในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม หรือ STEM มีอยู่เพียง 3 ใน 10 ของนักวิจัยทั้งหมด ในขณะที่สตรีที่ทำงานเกี่ยวกับไอทีมีเพียงแค่ร้อยละ 20 เท่านั้น ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินโครงการหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อจุดประกายความสนใจของเด็กนักเรียนต่อสาขานี้ดังกล่าวดังกล่าว โดยเฉพาะในหมู่นักเรียนหญิง ซึ่งจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้หญิงจำนวนมากขึ้นสามารถประกอบอาชีพที่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่คุ้มค่าได้

4. ควรกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินนโยบายรับเด็กจากทุกกลุ่มในสังคมเข้าศึกษาต่ออย่างเสมอภาค (Affirmative Action) โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม โดยรัฐจะต้องให้หลักประกันด้วยการสร้างกระบวนการดังกล่าวให้มีความชัดเจนและบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อที่จะให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ในประเทศไทยแม้โดยภาพรวมแล้วจะไม่ได้ถือว่ามีความหลากหลายในเรื่องต่างๆ มากนัก แต่ก็

ยังมีเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา เช่น เด็กไทยอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนไม่น้อยไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเด็กในภูมิภาคอื่น กระบวนการที่ให้ความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาแก่เด็กทุกกลุ่มนั้นนอกจากจะช่วยให้เด็กกลุ่มที่ด้อยโอกาสได้มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อที่จะได้พัฒนาตนเองสู่ศักยภาพสูงสุดและเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสู่ระดับที่สูงขึ้นแล้ว ยังเป็นการเพิ่มความหลากหลายให้สถาบันอุดมศึกษา โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ความหลากหลายในเรื่องต่างๆ รวมทั้งเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของเพื่อนร่วมชั้นเรียนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มาตรการใดๆ ก็ตามที่มีเป้าหมายอยู่ที่การลดความเหลื่อมล้ำไม่อาจสัมฤทธิ์ผลสมดังความมุ่งหวังได้ หากปัญหาคอร์รัปชันที่แทรกซึมในทุกระดับชั้นและทุกวงการในสังคมไทยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เนื่องจากการคอร์รัปชันเป็นอุปสรรคสำคัญในการบรรลุประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินนโยบายและโครงการต่างๆ และทำให้ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำด้านอื่นให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น (สฤณี อาชวานันทกุล, 2560) โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาซึ่งเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกด้าน

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์, กนิษฐา คุณมี และ ศุภชัย จันทรงาม. 2014. **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ มหาวิทยาลัยราชธานี**. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 6 วันที่ 30-31 พฤษภาคม 2014. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม.
- กรรณิการ์ วัชรารณ. 2557. ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกสถาบันการศึกษาเอกชนของนักศึกษาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล. **สุทธิปริทัศน์**. 28(88): 286-308.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2558. **ระบบการศึกษาไทย** (ออนไลน์). สืบค้นจาก http://www.bic.moe.go.th/th/index.php?option=com_content&view=article&id=661&catid=61 [6 สิงหาคม 2558].
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. ม.ป.ป. **แนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://www.ifd.or.th> [21 กรกฎาคม 2558].
- จรัสศรี เพ็ชรคง. 2552. **การพัฒนาทุนมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรวรรณ ดีประเสริฐ. 2551. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนและนักศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- จุฑามาศ ชูจินดา กิตติยานภลัย ภูตระกูล และ ณภัทร โชคธนิกุล. 2555. **แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ในเขตจังหวัดนนทบุรี**. วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- เฉลิมพล ไวยางกูร. 2559. **การศึกษาของชาติ** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637343> [28 มิถุนายน 2561].
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. 2552. การคลังเพื่อการศึกษาอัตราผลตอบแทนการลงทุนระดับอุดมศึกษาและวิพากษ์กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. **วารสารเศรษฐศาสตร์ศรีนครินทร์**. 5(5): 7-33.
- ดลฤดี สุวรรณศิริ. 2550. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ทั่วประเทศ. **วารสารพัฒนาสังคม**. 9(1): 157-174.
- ธิดิมา พลปลั่ง, สุวิมล เสงพัฒนา และ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. 2557. โอกาสของความสำเร็จทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของครัวเรือนไทยในชนบท. **วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย**. 20(2): 99-111.
- ณณริฏ พิศลยบุตร. 2558. **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://tdri.or.th/tdri-insight/kt37/> [21 กรกฎาคม 2558].
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. 2554. **การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- นิมิตล คำปลื้ม. 2556. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทุนมนุษย์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นิสดารค์ เวชยานนท์. 2551. มิติใหม่ในการบริหารทุนมนุษย์. กรุงเทพฯ: กราฟิक्सเต็ม.
- ปาริฉัตร จันโทริ. 2555. การศึกษาระบบทวิภาคี ทางออกของปัญหาแรงงานไทย. วารสารบริหารธุรกิจ. 35(135): 29-39.
- ปาริฉัตร ตู่คำ. 2557. ตัวแบบความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการสตรีในองค์กรภาครัฐของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พลอยชนก ปทุมานนท์, ไชยา สนิท, ไสว หวานเสร็จ และ ศาสตรี เสาวคนธ์. 2557. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 1(1): 17-25.
- เพชรสุรีย์ ทั้งเจริญกุล, บุญพิชชา จิตต์ภักดี และ กุลวดี อภิชาติบุตร. 2558. ปัจจัยทำนายความสนใจของพยาบาลในการมาเป็นอาจารย์พยาบาล. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์. 35(3): 175-190.
- มัทยา บุตรงาม. 2555. ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชพร เลี้ยงประเสริฐ. 2557. สร้างเมืองยุติธรรม ผ่านการจัดการศึกษา. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 12(1): 113-131.
- รังสรรค์ โฉมยา. 2555. การรับรู้โอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนในเขตพื้นที่ห่างไกลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มที่ด้อยโอกาสทางสังคม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 31(3): 119-125
- _____. 2557. สร้างเมืองยุติธรรมผ่านการจัดการศึกษา. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 12(1): 113-131.
- ศรารณ ศิริพันธุ์. 2544. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญาโทด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศของบัณฑิตด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สมทรัพย์ อภิชาติบุตร. 2541. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2557. รายงานประจำปี 2557 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2557. สภาพการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก ปี 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. 2558. รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย
ปี 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สฤณี อาชวานันทกุล. 2560. ความเหลื่อมล้ำแบบพหุ (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://www.thai-inequality.org/pages/introduction> [28 มิถุนายน 2561].
- อมรรัตน์ อภินันทน์กุล. 2556. ความพอเพียงของการศึกษาไทย (ออนไลน์). สืบค้นจาก
[http://www.cse.nida.ac.th/main/images/research/\(3\).pdf](http://www.cse.nida.ac.th/main/images/research/(3).pdf) [22 กรกฎาคม 2558].
- อุมาภรณ์ ภัทรวาณิช และ ปัทมา อมรสิริสมบุรณ์. 2550. ความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษาระหว่างเมือง
และชนบท (ออนไลน์). สืบค้นจาก
<http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsr/annualconference/conferenceiii/Articles/Article04.htm>
[15 กรกฎาคม 2558].
- Sigal Alon. 2002. **Racial Ethnic and Socioeconomic Disparities in College Destinations
1982 and 1992**. Working Paper No. 2001-02. Office of Population Research, Princeton
University.
- Ayalon, H. & Yogev, A. 2005. Field of Study and Students' Stratification in an Expanded
System of Higher Education: The Case of Israel. **European Sociological Review**. 21(3):
227-241.
- Bandura, A. 1986. **Social Foundations of Thought and Action**. Englewood Cliffs,
New Jersey: Prentice-Hall.
- Becker, G. S. 1992. The Economic Way of Looking at Life. **Coase-Sandor Institute for Law &
Economics Working Paper No. 12**.
- Boudarbat, B. 2008. Field of Study Choice by Community College Students in Canada.
Economics of Education Review. 27(1): 79-93.
- Davies, S. & Guppy, N. 1997. Fields of Study, College Selectivity, and Student Inequalities in
Higher Education. **Social Forces**. 75(4): 1417-1438.
- Gerber, T. P. & Schaefer, D. R. 2004. Horizontal Stratification of Higher Education in Russia:
Trends, Gender Differences, and Labor Market Outcomes. **Sociology of Education**. 77
(1): 32-59.
- Hearn, J. C. 1991. Academic and Nonacademic Influences on the College Destinations of
1980 High School Graduates. **Sociology of Education**. 64(3): 158-171.

- Jacobs, J. A. 1995. Gender and Academic Specialties: Trends among Recipients of College Degrees in the 1980s. **Sociology of Education**. 68(2): 81-98.
- Kirtikara, K. 2001. **Higher Education in Thailand and the National Reform Roadmap**. Invited paper presented at the Thai-US Education Roundtable, Bangkok, 9 January 2001.
- Kraaykamp, G., Tolsma, J. & Wolbers, M. H. J. 2013. Educational Expansion and Field of Study: Trends in the Intergenerational Transmission of Educational Inequality in the Netherlands. **British Journal of Sociology of Education**. 34(5-6): 888-906.
- Lent, R. W., Brown, S. D. & Hackett, G. 1994. Toward a Unifying Social Cognitive Theory of Career and Academic Interest, Choice, and Performance. **Journal of Vocational Behavior**. 45(1): 79-122.
- Liao, M. & Shen, H. 2011. Educational Inequality Analysis: International Comparison. **International Journal of Business and Social Science**. 2(16): 88-93.
- Moleke, P. 2005. **Inequalities in Higher Education and the Structure of the Labour Market**. Cape Town: HSRC Press.
- Nitungkorn, S. 2001. Higher Education Reform in Thailand. **Southeast Asian Studies**. 38(4): 416-480.
- Raphaella, S. & Kathrin, A. 2010. **Dimensions of Educational Inequality – A Cross-national Comparison**. Paper presented at the Annual Conference of the Swiss Political Science Association, Geneva, 7-8 January 2010.
- Schuller, T. & Field, J. 1998. Social Capital, Human Capital and the Learning Society. **International Journal of Lifelong Education**. 17(4): 226-235.
- Tilak, Jandhyala B. G. 2003. Higher Education and Development in Asia. **Journal of Educational Planning and Administration**. 17(2): 151-173.
- Tunsiri, V. & Jessadachatr, P. 1994. **Financing of Education and Allocation of Public Resources to Education: A Case Study of Thailand**. Paper prepared for International Symposium on Market Economy and Education Reform, Beijing, 3-7 November 1994.
- United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, UNESCO. 2018. **World Bank Open Data** (Online). Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GB.ZS> [June 28, 2018].

- van de Werfhorst, H. G. 2001. Field of Study and Social Inequality: Four Types of Educational Resources in the Process of Stratification in the Netherlands. Nijmegen: ICS Dissertation.
- van de Werfhorst, H. G. & Luijkx, R. 2010. Educational Field of Study and Social Mobility: Disaggregating Social Origin and Education. **Sociology**. 44(4): 695–715.
- van de Werfhorst, H. G., Sullivan, A. & Cheung, S. Y. 2003. Social Class, Ability and Choice of Subject in Secondary and Tertiary Education in Britain. **British Educational Research Journal**. 29(1): 41-62.
- World Economic Forum. 2016. **Women in the Firing Line of Fourth Industrial Revolution** (Online). Retrieved from <https://www.weforum.org/press/2016/01/women-in-the-firing-line-of-fourth-industrial-revolution/> [June 28, 2018].
- Yue, C. 2015. Expansion and Equality in Chinese Higher Education. **International Journal of Educational Development**. 40: 50–58.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 0-2727-3024 โทรสาร 0-2374-8972
เว็บไซต์ <http://rc.nida.ac.th/th/>

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับเก็บข้อมูลโครงการวิจัย เรื่อง “ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย: การวิเคราะห์การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชา” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและประชากร
- ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ
- ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางปัญญาสังคม
- ตอนที่ 5 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว

คณะผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ขอรับรองว่าข้อมูลของท่านจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และนำไปประมวลผลในภาพรวมเพื่อรวบรวมเป็นเอกสารทางวิชาการเท่านั้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

อาจารย์ ดร.ปณิดา จันทร์สุกรี
หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1.1 คณะที่ท่านกำลังศึกษา

1.2 เป้าหมายทางการศึกษาของท่าน

- ☐ 1. ระดับปริญญาตรี
- ☐ 2. ระดับปริญญาโท
- ☐ 3. ระดับปริญญาเอก

1.3 การตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของท่าน

- ☐ 1. ยังไม่ได้ตัดสินใจ
- ☐ 2. ตัดสินใจเบื้องต้นแล้ว แต่ยังไม่แน่นอน
- ☐ 3. ตัดสินใจแน่นอนแล้ว

ตอนที่ 2 ปัจจัยทางสังคมและประชากร

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

2.1 เพศ

- ☐ 1. ชาย
- ☐ 2. หญิง

2.2 ท่านมีพี่น้องจำนวน.....คน (รวมตัวท่านเอง)

2.3 สายการเรียนและประเภทสถานศึกษาที่ท่านเคยศึกษาก่อนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

- ☐ 1. สายสามัญ (มัธยมศึกษาตอนปลาย)
- ☐ 2. สายอาชีพ (ประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือ ปวช.)
- ☐ 1) โรงเรียนรัฐบาล
- ☐ 1) โรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษารัฐบาล
- ☐ 2) โรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัย (โรงเรียนสาธิต)
- ☐ 2) โรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน
- ☐ 3) โรงเรียนเอกชน

2.4 ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือโรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษาที่ท่านจบการศึกษา

- ☐ 1. กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- ☐ 2. จังหวัดอื่นๆ
- ☐ 1) ในเขตเทศบาล
- ☐ 2) นอกเขตเทศบาล

2.5 สถานภาพครอบครัวของท่าน

- ☐ 1. บิดามารดาอยู่ร่วมกัน
- ☐ 2. บิดามารดาแยกทางหรือหย่าร้างกัน
- ☐ 3. บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต
- ☐ 4. บิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่

2.6 ระดับการศึกษาของบิดามารดาของท่าน

- ☐ 1. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าทั้งคู่
- ☐ 2. คนใดคนหนึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- ☐ 3. ไม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งคู่
- ☐ 4. อื่นๆ โปรดระบุ

2.7 อาชีพของบิดาของท่าน

- ☐ 1. ข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- ☐ 2. พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน
- ☐ 3. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (มีลูกจ้าง)
- ☐ 4. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ไม่มีลูกจ้าง)
- ☐ 5. เกษตรกร
- ☐ 6. รับจ้างทั่วไป/กรรมกร
- ☐ 7. พ่อบ้าน/ไม่ได้ประกอบอาชีพ
- ☐ 8. อื่นๆ โปรดระบุ

2.8 อาชีพของมารดาของท่าน

- ☐ 1. ข้าราชการ/พนักงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- ☐ 2. พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน
- ☐ 3. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (มีลูกจ้าง)
- ☐ 4. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ไม่มีลูกจ้าง)
- ☐ 5. เกษตรกร
- ☐ 6. รับจ้างทั่วไป/กรรมกร
- ☐ 7. แม่บ้าน/ไม่ได้ประกอบอาชีพ
- ☐ 8. อื่นๆ โปรดระบุ

2.9 รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดา/ผู้ปกครองของท่าน ประมาณ บาท

- ☐ 1. มีพอใช้จ่ายต่อเดือน
- ☐ 2. ไม่พอใช้จ่ายต่อเดือน
- ☐ 1) เหลือเก็บ
- ☐ 2) ไม่เหลือเก็บ

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ

คำชี้แจง กรุณาเติมข้อความลงในช่องว่าง หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

3.1 ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (GPAX)

3.2 คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) (หากไม่ได้สอบหรือจำไม่ได้ โปรดใส่เครื่องหมาย "-")

1. วิชาภาษาไทย		คะแนน (เต็ม 100 คะแนน)
2. วิชาคณิตศาสตร์		คะแนน (เต็ม 100 คะแนน)
3. วิชาวิทยาศาสตร์		คะแนน (เต็ม 100 คะแนน)
4. วิชาสังคมศึกษา		คะแนน (เต็ม 100 คะแนน)
5. วิชาภาษาอังกฤษ		คะแนน (เต็ม 100 คะแนน)
รวม		คะแนน (เต็ม 500 คะแนน)

3.3 คะแนนความถนัดทั่วไป (GAT) (หากไม่ได้สอบหรือจำไม่ได้ โปรดใส่เครื่องหมาย “-”)

1. ความสามารถในการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ คะแนน (เต็ม 150 คะแนน)
และแก้โจทย์ปัญหา
2. ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ คะแนน (เต็ม 150 คะแนน)
- รวม คะแนน (เต็ม 300 คะแนน)

3.4 การประเมินตนเองด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ความถนัดด้านคณิตศาสตร์						
1. คณิตศาสตร์เป็นหนึ่งในวิชาที่ท่านเรียนได้ดีที่สุด	1	2	3	4	5	6
2. ท่านเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดีมาตลอด	1	2	3	4	5	6
3. ท่านทำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดี	1	2	3	4	5	6
ความถนัดด้านภาษาอังกฤษ						
4. ภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในวิชาที่ท่านเรียนได้ดีที่สุด	1	2	3	4	5	6
5. ท่านเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างรวดเร็ว	1	2	3	4	5	6
6. ท่านทำคะแนนวิชาภาษาอังกฤษได้ดี	1	2	3	4	5	6

ตอนที่ 4 ปัจจัยทางปัญญาสังคม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☐ ล้อมรอบตัวเลขที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

4.1 การรับรู้ความสามารถของตนเอง

ข้อความ	ระดับความเชื่อมั่น (0 = ไม่เชื่อมั่นเลย, 10 = เชื่อมั่นมากที่สุด)										
การบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา											
1. ท่านสามารถที่จะสอบผ่านทุกวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. ท่านสามารถที่จะได้เกรด A ทุกวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. ท่านสามารถที่จะเข้าใจเนื้อหาความรู้ในแต่ละรายวิชาได้อย่างถ่องแท้	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. ท่านสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ข้อความ	ระดับความเชื่อมั่น (0 = ไม่เชื่อมั่นเลย, 10 = เชื่อมั่นมากที่สุด)											
การกำกับตนเองในการเรียนรู้												
5. ท่านจะอ่านหนังสือและเอกสารอื่นๆ ที่อาจารย์มอบหมายก่อนเข้าชั้นเรียน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
6. ท่านจะมีสมาธิและตั้งใจฟังการบรรยายของอาจารย์ในชั้นเรียน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
7. ท่านจะจดบันทึกสิ่งที่อาจารย์บรรยายในชั้นเรียน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
8. ท่านจะซักถามอาจารย์เมื่อมีข้อสงสัย และจะมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
9. ท่านจะทบทวนบทเรียนด้วยตนเองหลังเลิกเรียน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
10. ท่านจะค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด เพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
11. ท่านสามารถที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาต่างๆ ได้ทันและส่งอาจารย์ได้ภายในเวลาที่กำหนด	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
12. ท่านจะตั้งใจและมีสมาธิในการอ่านหนังสือเตรียมสอบ	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

4.2 ความคาดหวังในผลลัพธ์

ข้อความ	ระดับความเห็นด้วย (0 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 10 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง)											
ความคาดหวังด้านรายได้												
1. การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ท่านได้ทำงานที่เงินเดือนสูงหรือรายได้ดี	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
2. ถ้าท่านจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ ท่านจะได้เปรียบคนอื่นในตลาดแรงงานในด้านโอกาสการได้งานทำและผลตอบแทน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
3. การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ท่านสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่วางแผนไว้ได้	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
ความคาดหวังด้านสังคม												
4. ถ้าท่านจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ ท่านจะมีอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคม	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
5. ถ้าท่านจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้ ครอบครัวและเพื่อนๆ ของท่านจะภาคภูมิใจในตัวท่าน	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

ข้อความ	ระดับความเห็นด้วย (0 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 10 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง)										
ความคาดหวังด้านคุณค่าในตนเอง											
6. การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ท่านเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7. การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ท่านสามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิตที่ตั้งไว้ได้	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8. การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9. การศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้จะทำให้ท่านมีขอบเขตความรู้กว้างขึ้น และมีขีดความสามารถหรือสมรรถนะเพิ่มขึ้น	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ตอนที่ 5 ปัจจัยแวดล้อมใกล้ตัว

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

5.1 ในภาคการศึกษานี้ ท่านได้รับทุนการศึกษา (ทั้งทุนจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมทั้งทุนกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ เช่น กยศ. และ กรอ.) หรือไม่

☐ 1. ได้รับ

☐ 2. ไม่ได้รับ -----> (ข้ามไปตอบข้อ 5.3)

5.2 ท่านได้รับทุนการศึกษาจากแหล่งใด

☐ 1. ทุนการศึกษาจากภายในมหาวิทยาลัย

☐ 2. ทุนการศึกษาจากภายนอกมหาวิทยาลัย

☐ 3. ทุนกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ เช่น กยศ. และ กรอ.

5.3 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของท่าน (ทั้ง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง เช่น ค่าลงทะเบียน ค่าหน่วยกิต ค่าหนังสือ และตำรา ค่าอุปกรณ์ทางการศึกษาอื่นๆ เป็นต้น และ ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่จำเป็นอื่นๆ ในระหว่างการศึกษา เช่น ค่าชุดนักศึกษา และค่าที่พัก) มาจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. บิดามารดา/ผู้ปกครอง

☐ 2. ทุนการศึกษาแบบให้เปล่า (ไม่ต้องใช้ทุนคืน)

☐ 3. กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)

☐ 4. กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.)

☐ 5. สินเชื่อเพื่อการศึกษา

☐ 6. รายได้จากการทำงานพิเศษ

☐ 7. เงินออมส่วนบุคคล

☐ 8. อื่นๆ โปรดระบุ

5.4 จำนวนเงินที่ท่านได้รับ (จากทุกแหล่งที่เลือกในข้อ 5.3) เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในแต่ละเดือนหรือไม่

☐ 1. เพียงพอ

☐ 2. ไม่เพียงพอ

☐ 3. ไม่แน่นอน (บางเดือนก็เพียงพอ บางเดือนก็ไม่เพียงพอ)

5.5 ท่านคิดว่าบิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านหรือตัวท่านเองจะสามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของท่านจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้หรือไม่

☐ 1. ได้

☐ 2. ไม่ได้

☐ 3. ไม่แน่ใจ

5.6 อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิด

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง					
	ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด
บิดามารดา/ผู้ปกครอง						
1. การประกอบอาชีพของบิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านมีส่วนสำคัญที่ทำให้ท่านตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในสาขาวิชานี้	1	2	3	4	5	6
2. บิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านคาดหวังว่าท่านจะมีอาชีพที่เงินเดือนสูงหรือรายได้ดี	1	2	3	4	5	6
3. บิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านคาดหวังว่าท่านจะมีอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคม	1	2	3	4	5	6
4. บิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านคาดหวังว่าท่านจะมีอาชีพที่มีการสร้างสมดุลชีวิตทำงานและชีวิตส่วนตัว (Work-Life Balance)	1	2	3	4	5	6
5. บิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านส่งเสริมให้ท่านพิจารณาทางเลือกที่หลากหลายทั้งในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ	1	2	3	4	5	6
6. บิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านส่งเสริมให้ท่านตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย สาขาวิชา และอาชีพในอนาคตด้วยตนเอง	1	2	3	4	5	6
7. บิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านแนะนำให้ท่านหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกมหาวิทยาลัย สาขาวิชา และอาชีพในอนาคต	1	2	3	4	5	6
8. บิดามารดา/ผู้ปกครองของท่านเปิดกว้างให้ท่านพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพหลังจบการศึกษา	1	2	3	4	5	6

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง					
	ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ค่อนข้าง จริง	จริง	จริงที่สุด
ครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนว						
9. ครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมปลายของท่านและบุคลากรแนะแนวจากภายนอกให้คำแนะนำปรึกษาที่เป็นประโยชน์แก่ท่านในการตัดสินใจศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ	1	2	3	4	5	6
10. การจัดกิจกรรมโดยครูแนะแนวและบุคลากรแนะแนวทำให้ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกมหาวิทยาลัย การเลือกสาขาวิชา และการวางแผนอาชีพในอนาคต	1	2	3	4	5	6
เพื่อน						
11. ท่านศึกษาต่อในสาขาวิชานี้ตามคำชักชวนของเพื่อนๆ	1	2	3	4	5	6
12. เพื่อนๆ ของท่านให้คำปรึกษาและแนะนำแก่ท่านเกี่ยวกับการวางแผนศึกษาต่อและประกอบอาชีพ	1	2	3	4	5	6